

Zicht op de decentralisaties

gemeente Drimmelen

Eindrapportage

November 2017

Postbus 5000
4700 KA ROOSENDAAL

www.rekenkamerwestbrabant.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting, conclusies en aanbevelingen	4
1. Inleiding	19
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	19
1.2 Onderzoeksvragen	20
1.3 Onderzoeksaanpak.....	21
1.4 Opbouw rapport	21
2 Doelen en doelrealisatie	22
2.1 Algemeen beeld.....	22
2.2 Participatiewet.....	23
2.2.1 Uitgangspunten	23
2.2.2 Doelgroepen	25
2.2.3 Doelrealisatie	26
2.3 Wet maatschappelijke Ondersteuning (Wmo)	28
2.3.1 Uitgangspunten	29
2.3.2 Doelgroepen	31
2.3.3 Doelrealisatie	32
2.4 Jeugdwet.....	36
2.4.1 Maatschappelijke doelen jeugdbeleid.....	37
2.4.2 Doelgroepen	38
2.4.3 Doelrealisatie	38
3 Integraliteit	44
3.1 Algemeen beeld.....	44
3.1.1 Integraal beleid	45
3.1.2 Integrale toegang	47
3.1.3 Integrale zorg en ondersteuning	48
3.2 Participatiewet.....	50
3.3 Wet maatschappelijke Ondersteuning (Wmo)	50
3.4 Jeugdwet.....	52
4 Cliëntervaring	55
4.1 Algemeen beeld.....	55
4.2 Participatiewet.....	55
4.2.1 Uitkomsten telefonische interviews cliënten Participatiewet	56
4.3 Wet maatschappelijke Ondersteuning (Wmo)	59
4.3.1 Cliëntervaringsonderzoek Wmo	59
4.3.2 Overige punten bij 'cliëntervaring'.....	61
4.3.3 Uitkomsten telefonische interviews cliënten Wmo	63
4.4 Jeugdwet.....	65
4.4.1 Uitkomsten telefonische interviews cliënten Jeugd	65
5 Regionale samenwerking	68
5.1 Algemeen beeld.....	68
5.2 Participatiewet.....	68
5.3 Wet maatschappelijke Ondersteuning (Wmo)	71
5.4 Jeugdwet.....	71
6 Financiën	73
7 Reactie College op conceptrapport	78
8 Nawoord	83

Bijlage 1. Doelrealisatie Participatiewet	86
Bijlage 2. Doelrealisatie Wet Maatschappelijk Ondersteuning	90
Bijlage 3. Doelrealisatie Jeugdwet	94
Bijlage 4. Geïnterviewde personen	96
Bijlage 5. Interviewvragen	98
Bijlage 6. Nadere focus onderzoek.....	100
Bijlage 7. Normenkader	102
Bijlage 8. Selectiecriteria cliënten.....	104
Bijlage 9. Overzicht documenten onderzoek rekenkamer Decentralisaties	106

Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk vindt u de samenvatting, conclusies en aanbevelingen. In de samenvatting zijn de belangrijkste bevindingen per deelvraag weergegeven en geven we antwoord op de deelvragen. Vervolgens geven we de belangrijkste conclusies weer en doen we aanbevelingen aan de raad.

1. Samenvatting bevindingen

1.1. Inleiding

In januari 2015 zijn drie decentralisaties in werking getreden: de Participatiewet, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Jeugdwet. Twee en een half jaar na de decentralisaties is het tijd om de balans op te maken. In opdracht van de gemeenteraad van Drimmelen heeft de Rekenkamercommissie (RKC) West-Brabant onderzocht wat de stand van zaken is ten aanzien van de Participatiewet, Wmo en Jeugdhulp. Het onderzoek heeft betrekking op de periode 2015-2016.

De **hoofdvraag** voor het onderzoek luidt als volgt:

Hoe zien beleid en uitvoering van de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet in de gemeente Drimmelen eruit, worden maatschappelijke doelen bereikt en hoe wordt de uitvoering van het beleid door inwoners ervaren?

Voor dit onderzoek zijn vijf hoofdthema's vastgesteld, namelijk; beleid, uitvoering, doelrealisatie, financiën en ervaringen van cliënten binnen de drie beleidsterreinen. De vijf hoofdthema's zijn verwerkt in de volgende **deelvragen**:

1. Welke maatschappelijke doelen wil de gemeente bereiken en worden deze doelen gerealiseerd?
2. Op welke doelgroepen richt het beleid zich en in hoeverre worden deze bereikt?
3. Hoe ervaren inwoners die zorg en ondersteuning krijgen de uitvoering van het beleid?
4. Is er in beleid en uitvoering samenhang tussen de drie decentralisaties onderling, alsook met andere beleidsterreinen binnen de gemeente?
5. Wat is de meerwaarde van de regionale samenwerking op de gedecentraliseerde taken voor de gemeente Drimmelen?
6. Hoe hebben de uitgaven op Wmo, Jeugdhulp en de Participatiewet zich in de periode 2015-2016 ontwikkeld?

Om uitspraken te kunnen doen over de beleidsvorming, de uitvoering van het beleid en de cliëntervaring hebben we data verzameld aan de hand van beleidsnota's, raadsbrieven, jaarstukken en monitors. Daarnaast hebben we interviews gehouden met wethouders, beleidsmedewerkers, medewerkers van het dorpssteam, het CJG en het loket Sociale Zaken, het Wmo Platform, Platform Sociale Zekerheid en de controller. Om de cliëntervaring in beeld te brengen zijn aanvullend op de cliëntervaringsonderzoeken telefonische interviews afgenomen met cliënten die zorg en ondersteuning krijgen.

1.2. Doelen en doelrealisatie

Deelvraag 1:

Welke maatschappelijke doelen wil de gemeente bereiken en worden deze doelen gerealiseerd?

Antwoord:

Het overkoepelende doel voor het Sociaal Domein voor de gemeente Drimmelen is het realiseren van een integraal, innovatief en betaalbaar Sociaal Domein. Op het terrein van de Participatiewet zijn er vooral acties benoemd. De meeste hiervan zijn gerealiseerd. Dit zegt echter weinig over de maatschappelijke effecten van het beleid. Er zijn voor de Wmo en Jeugd veel maatschappelijke doelen benoemd, maar deze zijn weinig SMART geformuleerd. Over de resultaten van het beleid wordt gerapporteerd door middel van raadsinformatiebrieven, managementinformatie, cliënttevredenheidsonderzoeken en de Monitor Sociaal Domein. Deze informatie zegt echter niet direct iets over het doelbereik, maar geeft vooral inzicht in het gebruik van voorzieningen.

Toelichting:

Het overkoepelende doel voor het Sociaal Domein voor de gemeente Drimmelen is het realiseren van een integraal, innovatief en betaalbaar Sociaal Domein, zo is in 2013 vastgesteld.

Participatiewet

De gemeente is op basis van de Participatiewet verantwoordelijk voor de begeleiding en ondersteuning van burgers op het gebied van werk, het verstrekken van inkomen, de afbouw van de Wsw en de realisatie van beschut werk. De gemeente ondersteunt de inwoner als diegene zelf nog niet in staat is om deel te nemen aan de arbeidsmarkt.

De doelstellingen, uitgangspunten en subdoelstellingen vanuit de Participatiewet zijn gericht op drie sporen: het **beperken van instroom, bevordering van uitstroom en handhaving**.¹

De uitgangspunten en doelstellingen zijn vertaald naar prestatie-indicatoren en concrete acties, zoals het verbeteren van de regionale werkgeversbenadering, het ontwikkelen van een arbeidsmeldpunt en het realiseren van extra plaatsingen van mensen met een arbeidsbeperking. In de Jaarstukken worden de resultaten bij de beschreven acties benoemd. Hieruit blijkt dat de beoogde acties over het algemeen worden gerealiseerd. Het aantal cliënten met een uitkering is in 2016 groter dan begroot. Dit wordt toegeschreven aan de nasleep van de economische recessie. Ook het aantal plaatsingen van mensen met een arbeidsbeperking is in 2015 en 2016 minder dan beoogd.

Monitoring vindt plaats op basis van raadsinformatiebrieven, managementinformatie (aan de hand van vijf prestatie-indicatoren) en de Monitor Sociaal Domein. Deze indicatoren gaan echter vooral over aantallen (instroom en plaatsingen) en niet over de beoogde maatschappelijke doelen. Het *effect* van de geboden ondersteuning voor de cliënt wordt niet gemonitord. Is deze bijvoorbeeld meer zelfredzaam geworden? Het perspectief van de cliënt (is de ondersteuning passend, wordt er maatwerk geleverd en leidt de ondersteuning tot een betere kans op de arbeidsmarkt?) zien we weinig terug in de documenten. Vanuit het beleid en de uitvoeringspraktijk wordt het belang om de situatie van de cliënt integraal en op maat te bekijken, met de verplichtingen vanuit de Participatiewet in het achterhoofd,

¹ Jaarstukken 2015, programma 4. Meedoen in de samenleving.

onderschreven. Dit is nodig om ook de nieuwe doelgroepen onder de Participatiewet, de statushouders en laaggeletterden te helpen om hun kansen op de arbeidsmarkt te vergroten.

Wmo

De Dongemondgemeenten hebben gezamenlijk invulling gegeven aan de uitgangspunten voor de transitie van de Awbz². Deze hebben onder andere betrekking op: de toegang tot zorg en ondersteuning bij de dorpssteams, het bieden van ondersteuning zoveel mogelijk laag in de piramide, het vergroten van zelfredzaamheid van inwoners, het inrichten van dagbesteding in groepsverband als algemene voorziening en het stimuleren van vrijwilligerswerk, deskundigheidsbevordering en mantelzorgondersteuning.

Verder heeft de gemeente een groot aantal doelstellingen voor de transitie Awbz en de vernieuwing van de gemeentelijke organisatie beschreven. Opvallend is dat de doelstellingen weinig SMART geformuleerd zijn. Dat is ook lastig, omdat het zulke ruime begrippen betreft. In de interviews werden de begrippen *inclusie*, *zelfredzaamheid*, *eigen kracht*, *meedoen* als belangrijke doelen genoemd. Er is geen bezuinigingsopdracht aan de transities gekoppeld. Wel is het vergroten van het kostenbewustzijn van inwoners met een hulpvraag een belangrijk doel.

Over de resultaten van het Wmo-beleid wordt gerapporteerd door middel van raadsinformatiebrieven, managementinformatie, het cliënttevredenheidsonderzoek Wmo en de Monitor Sociaal Domein. De verzamelde cijfers zeggen echter niet direct iets over het doelbereik, maar geven vooral inzicht in het gebruik van voorzieningen. In de Jaarstukken wordt wel concreet gerapporteerd over de beoogde acties en de realisatie hiervan. Nadeel is dat er geen koppeling gemaakt is met de beoogde doelen. Dat maakt het lastig om uitspraken te doen over het doelbereik.

In 2016 is een evaluatie van de dorpssteams uitgevoerd. De leden van de dorpssteams zijn tevreden over de inrichting van de teams en zien een duidelijke toegevoegde waarde van hun samenwerking, vooral voor de cliënt. Als verbeterpunten worden onder andere genoemd: meer aandacht voor preventie, informeren van inwoners over de functie van de dorpssteams, het opstellen van een visie en verbeteren van casuïstiekbesprekingen. De gemeente heeft naar aanleiding van de evaluatie maatregelen benoemd en deels genomen.

Op basis van de beschikbare informatie is het volgende te zeggen over het doelbereik:

- De gemeente geeft aan dat er **zorgcontinuïteit** is geboden bij de overgang naar de nieuwe Wmo.
- **Laagdrempelige toegang**: inwoners kunnen terecht bij alle bestaande organisaties en structuren binnen de gemeente Drimmelen. In het cliënttevredenheidsonderzoek Wmo 2016 geeft ongeveer 80% van de cliënten aan dat ze wisten waar ze moesten zijn met hun hulpvraag.
- De **dorpssteams** zijn een netwerkorganisatie met korte lijnen tussen de partnerorganisaties. Cliënten worden 'warm doorverwezen' als een andere partner hen beter kan helpen.
- De gemeente kiest ervoor om alleen **integraal te werken** bij meervoudige problematiek. Er wordt dan een regisseur bepaald en een plan opgesteld³.
- De gemeente investeert in **deskundigheidsbevordering** van de medewerkers van Sociale Zaken, de dorpssteams en het CJG.

² Invulling uitgangspunten Transitie Awbz-Wmo Dongemond-gemeenten, concept 20 jan. 2014

³ Discussienota integrale aanpak in het sociaal domein, juni 2015

- De gemeente moest bezuinigen en wilde meer **algemene voorzieningen** in plaats van maatwerkvoorzieningen. Hulp bij het Huishouden 1 (HbH1) is als algemene voorziening georganiseerd. Hulp bij het Huishouden 2 (HbH2) is als maatwerkvoorziening gecontinueerd.
- De gemeente subsidieert het **Steunpunt Mantelzorg**. Het aantal aanvragers van de blijk van waardering en het aantal geregistreerde mantelzorgers zijn toegenomen.

Een van de uitgangspunten was '**wederkerigheid**'. Hier zijn we echter niets over tegengekomen in de documenten. Aangegeven wordt dat er tijdens de keukentafelgesprekkenaandacht is voor 'eigen kracht' en iemands mogelijke bijdrage aan de samenleving/vrijwilligerswerk.

Niet gerealiseerd is het opzetten van een **algemene voorziening voor dagbesteding**. Verder is nog niet duidelijk of er minder sprake is van '**afschaling**' naar specialistische zorg door het aanbieden van algemene voorzieningen en is er meer aandacht nodig voor **preventie**.

Jeugd

De WBO-gemeenten⁴ hebben voor 2015 tot en met 2017 gezamenlijk doelstellingen vastgesteld. De doelen bestrijken het gehele jeugddomein, van algemene jeugdvoorzieningen tot aan gespecialiseerde zorg. De doelstellingen hebben betrekking op de toegankelijkheid van de zorg, de beoogde werkwijze (dichtbij, integraal en vraaggericht), zorgcontinuïteit, cliënttevredenheid, maatwerk, vroegsignalering, afschaling en preventie.

Of de gemeente de gestelde doelen behaalt is niet goed vast te stellen. Er zijn geen prestatie-indicatoren benoemd op basis waarvan vastgesteld kan worden in welke mate de doelstellingen worden behaald. Er vindt wel monitoring plaats door middel van de Transformatiemonitor Jeugd, de Monitor Sociaal Domein en er wordt managementinformatie opgesteld. Deze informatie is echter niet gekoppeld aan de gestelde maatschappelijke doelen. Ook is onduidelijk hoe de gemeente de vergaarde sturingsinformatie benut voor beleidsvorming en aanpassing van beleid.

Op basis van de beschikbare informatie is het volgende te zeggen over het doelbereik:

- De gemeente geeft aan dat er niet bezuinigd wordt op zorg. Dat betekent dat de zorg voor iedereen die dat nodig heeft **toegankelijk** is. Ruim drie kwart van de cliënten weet waar ze terecht kan voor zorg. Of inwoners die geen zorg ontvangen ook de weg weten te vinden naar de jeugdhulp is niet bekend.
- Het CJG werkt **vindplaatsgericht** (op scholen, de bibliotheek, het gemeentehuis en kinderopvangcentra) en ondersteunt cliënten zoveel mogelijk in hun eigen leefomgeving.
- Zorgaanbieders geven aan dat ze na de decentralisatie van de jeugdzorg over het algemeen meer ruimte hebben voor **maatwerk**⁵. Dit geldt ook voor CJG-professionals. Tegelijkertijd geven CJG-professionals aan dat het bij complexe casussen met meerdere beschikkingen in één gezin, een uitdaging is om op maat een plan van aanpak op te stellen⁶.

⁴ De gemeente Drimmelen werkt in de sub regio West-Brabant Oost (WBO) samen met de Dongemondgemeenten, Breda, Alphen-Chaam en Baarle-Nassau om de Jeugdhulp vorm te geven en uit te voeren.

⁵ Transformatiemonitor Jeugd 2016, GGD-regio West-Brabant

⁶ Transformatiemonitor Jeugd 2016, GGD-regio West-Brabant

- De gemeente geeft aan dat er na de decentralisatie **zorgcontinuïteit** is geboden voor jeugdigen en gezinnen die per 1 januari 2015 al in zorg waren. Om hiervoor te zorgen heeft het CJG extra capaciteit gekregen. De gemeente heeft niet gemeten of er door de decentralisatie cliënten tussen wal en schip zijn gevallen. Er geen signalen binnengekomen dat dit het geval is.
- Ouders geven over het algemeen aan dat de zorg **passend en effectief** is. CJG-professionals en zorgaanbieders zijn op hoofdlijnen tevreden over de kwaliteit van de zorg⁷.
- Er is winst te behalen als het gaat om **vroegsignalering**. Er kan nog beter worden samengewerkt met partners aan de 'voorkant'. CJG-professionals komen nog onvoldoende toe aan preventieve werkzaamheden. Urgente zaken krijgen voorrang. Er zijn geen cijfers beschikbaar waaruit kan worden afgelezen dat er nu eerder wordt gesignaleerd/doorverwezen dan voorheen.
- Het gebruik van **specialistische hulp** (behandeling en verblijf) is aanmerkelijk afgenomen⁸. CJG-professionals geven aan sinds de decentralisatie bewuster te zijn van de kosten van specialistische zorg en kritisch te zijn bij het toewijzen van gespecialiseerde zorg.
- Het CJG werkt aan **preventie** o.a. door vindplaatsgericht te werken aan vroegsignalering en door het sociale netwerk zoveel mogelijk te betrekken. Deze werkwijze is nog in ontwikkeling. Een kanttekening is dat het betrekken van het sociale netwerk niet voor iedere cliënt haalbaar is. Of problemen in een vroeg stadium worden gesignaleerd en of minder jeugdigen een maatregel krijgen op last van de kinderrechter door preventie en de inzet van andere zorg hebben we in dit onderzoek niet kunnen vaststellen.
- Over het algemeen zijn gebruikers van het jeugdhulpaanbod **tevreden** over de wijze waarop zij benaderd worden en over de ondersteuning die zij krijgen. Het merendeel van de ouders geeft aan dat de zorg een positief effect heeft op hun kind/thuissituatie.

1.3. Doelgroepen

Deelvraag 2:

Op welke doelgroepen richt het beleid zich en in hoeverre worden deze bereikt?

Antwoord:

De gemeente heeft alleen voor de Participatiewet specifieke doelgroepen benoemd. De Wmo en Jeugdwet richten zich op iedereen met een hulpvraag. In de praktijk zijn er wel groepen waarvoor extra aandacht nodig is. In hoeverre de gemeente de inwoners met een hulpvraag bereikt, is niet uit de beschikbare bronnen op te maken.

Toelichting:

Participatiewet

De gemeente richt zich op de volgende doelgroepen: Wwb, Wsw, Wajong met arbeidsvermogen, nuggers en mensen met een uitkering op grond van de algemene Nabestaandenwet.

⁷ Transformatiemonitor Jeugd 2017, GGD-regio West-Brabant

⁸ Jaarstukken 2015, 21 juli 2016, Jaarstukken 2016, 14 april 2017

De gemeente richt zich ook op statushouders, zodat zij direct aan het werk kunnen tijdens hun inburgering. Vanuit de Platforms worden laaggeletterden als groep benoemd die aandacht behoeft.

Onderstaande tabel laat zien hoeveel cliënten er zijn:

Doelgroep	Stand per 31-12-15 ⁹	Stand per 31-12-16 ¹⁰
P-wet (excl. IOAW/IOAZ)	153	163
Wsw	106	91
Beschut Werk	0	1

Er is bij de gemeente geen informatie beschikbaar over het aantal door de gemeente bereikte statushouders en laaggeletterden.

Wmo

Er worden geen specifieke doelgroepen benoemd voor de Wmo. In de praktijk komt echter het merendeel van de hulpvragen op het terrein van de Wmo van ouderen. Medewerkers van het dorpssteam schatten dit aantal op 60-70%. Geïnterviewden zien daarnaast ook een toename van hulpvragen van jongvolwassenen met een verslaving of psychische problematiek.

In onderstaand overzicht staat het aantal gebruikers per Wmo-voorziening op 31 december 2016.¹¹

Aantallen Wmo	Stand per 31-12-16
Totaal aantal klanten begeleiding: zin + pgb	181
Totaal aantal klanten HB: HbH2 + tegemoetkoming algemeen	547
Totaal aantal klanten rolstoel: zin + pgb + bruikleen	272
Totaal aantal klanten vervoer: KCV, fiets, scootmobiel	1364
Totaal aantal klanten woonvoorziening	86
Totaal aantal klanten financieel maatwerk	415
Totaal aantal klanten mantelzorgcompliment	414

In hoeverre de gemeente inwoners met een hulpvraag bereikt, is niet bekend bij de gemeente.

Jeugd

Er is geen doelgroepenbeleid voor het jeugddomein. De insteek is dat de zorg voor iedereen toegankelijk moet zijn. Tegelijkertijd zijn er wel doelgroepen waar vanuit de gemeente zorgen over zijn en die extra aandacht behoeven. Namelijk; kinderen met ouders in een vechtscheiding, kinderen met psychische problemen of depressies, getraumatiseerde nieuwkomers, jongeren in zorg die 18 worden, jongeren die op een wachtlijst staan voor verblijfszorg en jongeren met drugsproblemen.

⁹ Jaarstukken 2015, programma 4. Meedoen in de samenleving, 2015

¹⁰ Jaarstukken 2016, programma 4. Meedoen in de samenleving, 2016

¹¹ Managementinformatie 2016 gemeente Drimmelen

In hoeverre de gemeente inwoners met een hulpvraag bereikt, is niet uit de ter beschikking gestelde bronnen op te maken.

1.4. Integraliteit

Deelvraag 4:

Is er in beleid en uitvoering samenhang tussen de drie decentralisaties onderling, alsook met andere beleidsterreinen binnen de gemeente?

Antwoord:

Er is geen integrale beleidsnota. Elk beleidsterrein heeft een eigen beleidsplan. In deze plannen is de samenhang met andere beleidsterreinen op onderdelen uitgewerkt.

De gemeente heeft ervoor gekozen om geen integrale toegang tot zorg en ondersteuning in te richten. Elke kolom heeft een eigen toegang. De gemeente doet aan de poort niet standaard een brede, integrale uitvraag bij elke melding.

Er wordt integraal gewerkt *binnen* de beleidsterreinen, men weet elkaar te vinden en de lijnen zijn kort. Tussen de beleidsterrein wordt nog teveel gescheiden van elkaar gewerkt.

Toelichting:

In de visienota op de drie transities¹² is te lezen dat de gemeente problemen van inwoners op het gebied van jeugd, zorg en werk en inkomen integraal wil benaderen. Dit zou de kwaliteit van de ondersteuning bevorderen. Daarnaast kan hierdoor efficiënter en dus goedkoper gewerkt worden.

Integraliteit in het Sociaal Domein is onder te verdelen in (1) samenhang in beleid voor de drie decentralisaties, (2) integrale toegang tot zorg en ondersteuning en (3) integraal werken bij het bieden van zorg en ondersteuning.

(1) Samenhang in beleid

Er is geen integrale beleidsnota ontwikkeld door de gemeente. Elk beleidsterrein heeft een eigen beleidsplan. In deze plannen is de samenhang met andere beleidsterreinen op onderdelen uitgewerkt.

Sociale Zaken – Wmo

- De gemeente heeft als uitgangspunt dat een cliënt zonder perspectief op een betaalde baan een tegenprestatie moet verrichten. Hierbij kan gedacht worden aan de boodschappenservice, ondersteuning bij dagactiviteiten en wandelen met ouderen. Op basis van dit onderzoek is niet bekend in hoeverre de tegenprestatie in praktijk wordt gebracht.
- De mogelijkheden worden onderzocht om beschut werk (Sociale Zaken) in te zetten in combinatie met arbeidsmatige dagbesteding (Wmo).
- Wanneer nodig moeten medewerkers van Sociale Zaken en de medewerkers van het dorpssteam cliënten naar elkaar doorverwijzen. In de praktijk komt dit nauwelijks voor. De samenwerking komt niet altijd goed van de grond doordat er vanuit W&I op een andere manier naar casussen wordt gekeken dan bij de Wmo. In de praktijk is de zorgvraag vaak leidend.

¹² Nota visie op de 3 transities, 19-08-2013

Jeugd - Sociale Zaken

De visie van Sociale Zaken verschilt van die van het CJG. Het doel van de Participatiewet is dat ouders zelfstandig in hun inkomen voorzien. Het CJG is vooral gericht op het welzijn en de veiligheid van het kind. Omdat voor het CJG het belang van het kind het zwaarste weegt komt de rechtmatigheid bij Sociale Zaken in sommige gevallen onder druk te staan.

Onderwijs – Jeugd - Sociale Zaken

Op het gebied van onderwijs komen de domeinen Jeugd en Participatie bij elkaar. Bij de gemeente is een werkmakelaar bijzondere doelgroepen aangesteld die contact houdt met het (speciaal) onderwijs, om te zorgen dat jongeren met een arbeidsbeperking werk vinden en niet instromen in de bijstand.

Armoede - Sociale Zaken - Jeugd – Wmo

Armoedebeleid wordt meegenomen bij alle beleidsterreinen. Medewerkers van de dorpssteams en casemanagers Sociale Zaken hebben een signaalfunctie t.a.v. armoede. Er zijn verschillende toeslagen, bijzondere bijstand, stichting Leergeld, mogelijkheden voor kwijtschelding en een collectieve zorgverzekering in de gemeente.

(2) Integrale toegang

De gemeente heeft ervoor gekozen om geen integrale toegang tot zorg en ondersteuning in te richten. Elke kolom heeft een eigen toegang. De gemeente kiest ervoor om aan de poort niet standaard een brede, integrale uitvraag te doen bij elke melding. Dat is in veel gevallen niet nodig volgens de gemeente. Veel ondersteuningsvragen zijn enkelvoudig¹³. Alleen bij meervoudige problematiek is een integrale uitvraag nodig. Op dit moment voldoet de manier van uitvragen zoals die door het CJG en de dorpssteams gebeurt¹⁴. Dit zorgt ervoor dat wordt doorgevraagd en biedt een zekere waarborg voor het ontdekken en herkennen van een meervoudige problematiek. Dit staat of valt wel met de professionaliteit van de betreffende medewerker. Bij Werk & Inkomen wordt niet breed doorgevraagd naar de situatie op andere levensterreinen, waardoor er geen vroegtijdige verbindingen met andere domeinen worden gelegd.

Om ervoor te zorgen dat professionals uit de verschillende beleidsterreinen elkaar weten te vinden wordt driemaal per jaar een Zorgcafé georganiseerd. Het doel van het Zorgcafé is om de samenwerking binnen het sociaal domein te verstevigen. Ook is er voor alle disciplines een studiemiddag geweest over integrale klantbenadering.

(3) Integraal werken

Participatiewet

De focus van Sociale Zaken ligt op werk en inkomen. Als er meer met een cliënt aan de hand is dan neemt de casemanager of werkmakelaar, met toestemming van de cliënt, contact op met het dorpssteam of het CJG. Dit gebeurt incidenteel. Ondanks dat de medewerkers getraind zijn op het doen van een brede uitvraag, gebeurt dit weinig. Dit blijkt ook uit het gegeven dat Sociale Zaken niet altijd weet dat een cliënt ook gebruik maakt van andere vormen van ondersteuning. Dat er beter kan worden samengewerkt met andere beleidsterreinen wordt door de gemeente bevestigd in de 'Discussienota Integrale aanpak in het sociaal domein'. Tijdens de interviews kwam dit ook terug.

¹³ Het aantal cliënten/huishoudens met meerdere voorzieningen geschat op 30 huishoudens. De 'Rapportage Sociaal Domein Drimmelen' wordt gesproken van circa 45 tot 50 huishoudens. Op cliëntniveau gaat het om circa 20 tot 25 cliënten.

¹⁴ Discussienota integrale aanpak in het sociaal domein, juni 2015.

Wmo

Het dorpssteam is een netwerkorganisatie waarin verschillende disciplines verenigd zijn. Om integraal te werken is het nodig dat er goed wordt samengewerkt en gebruik wordt gemaakt van elkaars expertise. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is dat de collega's in het team elkaar weten te vinden. Uit de interviews kunnen we opmaken dat dit het geval is. Om de binding binnen het dorpssteam te versterken en de sfeer te verbeteren zet de gemeente professionele begeleiding in bij de casuïstiekbesprekingen¹⁵.

Het breed kijken naar casussen is een aandachtspunt voor de medewerkers van het dorpssteam. Er wordt geen eenduidige vraagverheldering gehanteerd. Dit wordt wel wenselijk geacht, omdat medewerkers vanuit hun eigen professie naar casussen kijken. Om te werken aan meer integraliteit binnen het dorpssteam zijn er interdisciplinaire casuïstiekbesprekingen.

Jeugd

Het CJG-team is een netwerkorganisatie met professionals uit diverse organisaties. Het CJG-team beoogt als team generalistisch te werken. Er wordt niet gestreefd naar een kennisniveau dat voor alle medewerkers hetzelfde is. In plaats daarvan wordt gebruik gemaakt van elkaars expertise.

Er vindt niet standaard een integrale uitvraag aan de voorkant plaats. Dit is volgens CJG professionals niet altijd nodig omdat veel problemen enkelvoudig zijn. Ook zou een integrale uitvraag bij de intake niet bevorderlijk zijn voor het contact met de cliënt en het winnen van vertrouwen. CJG-professionals geven aan wel met integrale blik naar casussen te kijken. De vaardigheid om dit te doen verschilt echter per professional.

Door middel van het Zorgcafé en het Smoelenboek wordt de samenwerking tussen het CJG en het dorpssteam door de gemeente gestimuleerd. CJG-professionals lopen weleens mee met het dorpssteam en het komt voor dat er een gezamenlijk huisbezoek plaatsvindt. Desalniettemin geven CJG professionals aan dat de samenwerking met het dorpssteam beter kan. Met name op het gebied van 18-/18+ problematiek is een meer afstemming nodig. Ook komt uit de interviews naar voren dat de samenwerking met Sociale Zaken beter kan, met name bij zware casuïstiek.

1.5. Clientervaring

Deelvraag 3:

Hoe ervaren inwoners die zorg en ondersteuning krijgen de uitvoering van het beleid?

Antwoord:

Voor de Wmo en Jeugdwet worden er jaarlijks cliënttevredenheidsonderzoeken uitgevoerd. Hier komen aandachtspunten uit naar voren, maar over het algemeen zijn cliënten tevreden over de gemeentelijke uitvoering. Er wordt geen klanttevredenheidsonderzoek in het kader van de Participatiewet uitgevoerd. Het Platform Sociale Zekerheid geeft aan dat de klant meer centraal zou moeten staan. De cliënten die zijn geïnterviewd hebben wisselende ervaringen met de gemeentelijke dienstverlening.

Toelichting:

¹⁵ Visie op de inrichting van de toegang naar zorg en ondersteuning, Drimmelen, oktober 2016.

Participatiewet

De gemeente Drimmelen voert geen klanttevredenheidsonderzoeken uit in het kader van de Participatiewet. Het Platform Sociale Zekerheid geeft in Drimmelen gestalte aan de wettelijke verplichting van cliëntenparticipatie op het gebied van de Participatiewet, Wsw, IOAW en IOAZ.

In de telefonische interviews met cliënten kwam het volgende naar voren:

- De cliëntervaring is sterk afhankelijk van verplichtingen vanuit de Participatiewet en de persoonlijke relatie tussen de cliënt en casemanager/werkmakelaar.
- Het merendeel van de cliënten geeft aan zelf of via de weg naar de gemeente te vinden.
- Aan het loket wordt vooral de situatie op het gebied van werk en inkomen besproken.
- Cliënten ervaren dat Sociale Zaken lastig is te bereiken via de telefoon. Ook wordt er vooral via de mail gecommuniceerd. Cliënten zien dit graag anders.
- Formulieren moeten meerdere keren worden ingevuld.
- Cliënten zijn niet altijd tevreden over de ondersteuning die ze krijgen vanuit de gemeente. Volgens cliënten sluiten de verplichte workshops niet aan op hun persoonlijke situatie.
- De cliënten verschillen in mening over het effect van de ondersteuning. Enkele cliënten stellen dat het aanbod niet aansluit op hun behoeften en mogelijkheden en dat de integrale blik van de professional wordt gemist als de cliënt ook ondersteuning ontvangt vanuit de Wmo. Ook geven zij aan dat eigen voorstellen niet worden opgepakt, maatwerk ontbreekt. Anderen vinden het aanbod wel passend en zijn tevreden over de samenwerking met de werkmakelaar en de geboden mogelijkheden.
- De samenwerking tussen Sociale Zaken en MEE wordt als positief ervaren.

Wmo

Uit het cliënttevredenheidsonderzoek Wmo (2015 en 2016) blijkt dat cliënten in het algemeen tevreden zijn over de gemeentelijke uitvoering van de Wmo. Een aandachtspunt is dat een meerderheid van de klanten niet op de hoogte was van de mogelijkheid om een onafhankelijke cliëntondersteuner in te zetten. In 2017 wil de gemeente duidelijker communiceren over de beschikbaarheid van (gratis) onafhankelijke cliëntondersteuning. Het Wmo Platform krijgt weinig reacties van cliënten over de uitvoering van beleid en over de mate van tevredenheid van cliënten.

Naar aanleiding van vragen van de raad is in dit onderzoek gekeken naar een aantal specifieke punten:

- Medewerkers van het dorpssteam geven aan dat de **eigen bijdrage** door cliënten zelden als drempel wordt gezien voor het aanvragen van een voorziening. De door ons geïnterviewde cliënten bevestigen dit beeld.
- Uit een notitie van de gemeente¹⁶ blijkt dat er stapelingseffecten optreden. De gemeente treft gerichte maatregelen om de **stapelingseffecten** te verzachten voor lagere inkomens.
- Er is sprake van een fluctuerend gebruik van voorzieningen voor **dagbesteding** in de gemeente.

In de telefonische interviews met cliënten kwam het volgende naar voren:

¹⁶ Notitie Maatwerkvoorziening financiële tegemoetkoming voor chronisch zieken en gehandicapten (MvCG)

- De meeste cliënten zijn via via terecht gekomen bij een van de partners van de dorpssteams. Zij kennen de dorpssteams zelf niet.
- Over het algemeen is men tevreden over het eerste contact met de gemeente. Er is goed contact met de vaste contactpersoon bij de gemeente.
- Het keukentafelgesprek wordt door alle geïnterviewden als prettig ervaren. Er wordt bij de meeste cliënten niet gesproken over andere mogelijkheden voor zorg en ondersteuning, zoals algemene voorzieningen in de buurt.
- Cliënten zijn blij met de zorg en ondersteuning die ze ontvangen. Cliënten die niet tevreden zijn hadden te maken met een afname van het aantal uren ondersteuning of stopzetting van de ondersteuning na herindicatie.
- De meningen wisselen over de samenwerking tussen hulpverleners. Over het algemeen geven de cliënten aan dat er wordt afgestemd tussen hulpverleners. Eén cliënt geeft aan dat de hulp los van elkaar staat en dat er geen gezamenlijkheid is in de aanpak.

Jeugdwet

Uit het cliëntervaringsonderzoek (2017) van de GGD West-Brabant blijkt dat ouders van kinderen die jeugdhulp ontvangen over het algemeen tevreden zijn over de toegang. Ouders weten vaak waar ze naar toe moeten met hulpvragen, worden over het algemeen op tijd geholpen en krijgen de hulp die het kind/gezin nodig heeft. Ook zijn ouders positief over de hulpverleners. Ouders voelen zich over het algemeen serieus genomen. Beslissingen over de hulp worden samen met ouders genomen en hulpverleners beschikken volgens ouders over voldoende informatie om passende hulp te verlenen. Het merendeel van de ouders is tevreden over het effect van de hulpverlening op hun kind en de thuissituatie. Zo geven ouders aan dat het gedrag van hun kind en de thuissituatie positief is veranderd door de hulpverlening.

De resultaten uit het cliëntervaringsonderzoek corresponderen met de ervaringen van cliënten uit de telefonische interviews in dit onderzoek. Cliënten hebben goede ervaringen met de uitvoering van de zorg en ondersteuning. De volgende punten uit de telefonische interviews vallen op:

- Cliënten zijn tevreden over de doorlooptijd tussen het indienen van de hulpvraag en het intakegesprek (keukentafelgesprek).
- Medewerkers van het CJG worden omschreven met termen als: geïnteresseerd, niet opdringerig en begripvol. Zij nemen niet de regie over in het hulpverleningstraject.
- Cliënten weten niet dat er een onafhankelijk cliëntondersteuner of familielid mag aansluiten bij het gesprek.
- Wanneer specialistische hulp wordt ingeschakeld blijft de CJG-professional betrokken.
- De klik met de professional wordt door de cliënten als belangrijke factor ervaren of de ondersteuning aanslaat of niet.
- Cliënten zijn tevreden over de transparantie die de CJG-professionals betrachten. Wanneer er contact is met andere hulpverleners of instanties dan wordt de cliënt daar goed in meegenomen.

1.6. Regionale samenwerking

Deelvraag 5:

Wat is de meerwaarde van de regionale samenwerking op de gedecentraliseerde taken voor de gemeente Drimmelen?

Antwoord:

De gemeente is over het algemeen tevreden over de regionale samenwerkingsverbanden. De meerwaarde ligt in kennisdeling, expertise en efficiëntie (door schaalvoordelen). De regionale samenwerking bevordert volgens de gemeente de kwaliteit van de zorg en ondersteuning.

De voordelen van de regionale samenwerking wegen op tegen het gegeven dat er soms concessies gedaan moeten worden.

Toelichting:

De Participatiewet en de transitie Wmo/Awbz zijn opgepakt in samenwerking met de Dongemondgemeenten (Aalburg, Drimmelen, Geertruidenberg, Oosterhout, Werkendam en Woudrichem). De transitie Jeugdzorg is in samenwerking de Dongemondgemeenten plus Breda, Alphen-Chaam en Baarle-Nassau georganiseerd (West-Brabant-Oost). Er wordt samengewerkt bij het opstellen van beleid, de inkoop van zorg, contractmanagement, innovatie en administratieve processen. Voor de Wmo is er regionaal een toezichhoudend ambtenaar ingekocht bij de GGD. En voor Jeugd is er een Regionaal Adviesteam Jeugd ingesteld. De regionale samenwerking vanuit de Participatiewet is gericht op de regionale werkgeversbenadering en -dienstverlening en vindt plaats in het kader van de Gemeenschappelijke Regeling Wava/Go.

De gemeente is over het algemeen tevreden over de regionale samenwerkingsverbanden. De beleidsmakers ervaren meerwaarde in kennisdeling, expertise en efficiëntie (door schaalvoordelen). De regionale samenwerking bevordert volgens de gemeente de kwaliteit van de zorg en ondersteuning. De voordelen van de regionale samenwerking wegen volgens de bestuurders en beleidsmedewerkers op tegen het gegeven dat er soms concessies gedaan moeten worden.

1.7. Financiën

Deelvraag 6:

Hoe hebben de uitgaven op Wmo, Jeugdhulp en de Participatiewet zich in de periode 2015-2016 ontwikkeld?

Antwoord:

Voor de Wmo is een budgettair overschot in 2015 en 2016. Voor Jeugd is een tekort in 2015 en 2016. Voor Participatie is een tekort in 2016. In 2017 worden er voor Jeugd en de Participatiewet flinke tekorten voorzien.

Toelichting:

De gemeente Drimmelen ontving in 2015 en 2016 financiële middelen om de decentralisaties uit te voeren. In 2015 bedroeg dit €3.122.178,- voor de decentralisatie Awbz. Voor de Jeugdzorg was het €3.798.411,-. In 2015 waren deze middelen nog geormerkt. Voor de uitvoering van de Participatiewet ontving de gemeente geen extra financiële middelen.

In 2016 ontving de gemeente voor de uitvoering van de Jeugdwet €3.592.832,- en €3.418.834,- voor de uitvoering van de nieuwe Wmo taken. Voor 2016 heeft de gemeente ervoor gekozen om de middelen niet te oormerken. Dit geldt ook voor de middelen die de gemeente ontvangt uit het gemeentefonds. In 2015 bedroegen de eigen bijdragen onder

de Wmo €679.000,- en in 2016 €314.000,-. De afgelopen jaren heeft Drimmelen verschillende reserves aangelegd om overschrijdingen van het budget op te kunnen vangen. De gemeente wil extra investeren in preventie, met het idee dat dit op de langere termijn besparingen oplevert.

Op het beleidsterrein Jeugd was er in 2015 een tekort van €300.000 en in 2016 van €700.000. Als mogelijke verklaring voor de tekorten noemt de gemeente de extra capaciteit die bij het CJG is ingekocht, het grotere beroep op de ambulante zorg of de toenemende bekendheid van het CJG bij inwoners. Het tekort is aangevuld met middelen uit de algemeen besteedbare middelen uit het gemeentefonds en vanuit de reserves.

Op het beleidsterrein Wmo is er de afgelopen twee jaar onderbesteding geweest. Deze onderbesteding is volgens de gemeente te verklaren door de scherpe regionale inkoop bij zorgaanbieders en de herindicaties die hebben plaatsgevonden. Hierdoor zijn indicaties komen te vervallen. De overschotten worden ingezet om de zorg kwalitatief beter te maken.

Op het beleidsterrein Participatie was er in 2015 geen sprake van een tekort. Over 2016 was er wel een tekort. Dit is volgens de gemeente te verklaren doordat het uitkeringsbestand groter is geworden, de uitstroom van de Wsw minder voortvarend gaat dan verwacht en er beschut werk ('nieuw beschut') wordt aangeboden. In 2016 is de stelpost Participatie met €145.656,- aangevuld.

De verwachting is dat de gemeente in 2017 een tekort zal hebben op de beleidsterreinen Participatie en Jeugd.

2. Conclusies

1. Algemeen beeld: cliënten tevreden en zorgcontinuïteit geboden

De gemeente Drimmelen heeft de decentralisaties goed doorstaan. Op de domeinen Participatie, Jeugd en Wmo is nieuw beleid ontwikkeld, een nieuwe uitvoeringsorganisatie neergezet (het dorpsteam) en er is zorgcontinuïteit geboden. Op hoofdlijnen zijn cliënten tevreden over de toegang tot de hulp- en ondersteuning en de geboden dienstverlening.

2. Beleid nog weinig integraal

Wat opvalt is dat de gemeente de problemen van inwoners op het gebied van jeugd, zorg en werk en inkomen integraal wil benaderen. In de praktijk lijkt er echter een ander ambitieniveau te zijn. Er is gekozen voor 'integraliteit in tweede instantie'. Stap voor stap wil men nu toe naar meer integraliteit. Bezien vanuit de *transformatiegedachte* is de gemeente voorzichtig te noemen.

Om de transformatie van het sociaal domein vorm te geven zijn een duidelijkere visie op integraliteit, een keuze voor een integraal en samenhangend beleid en meer sturing op integraliteit in de uitvoering nodig.

3. Integraliteit binnen de kolommen

De gemeente kiest voor een gescheiden toegang en kiest ervoor om aan de poort niet standaard een brede, integrale uitvraag te doen bij elke melding. Er wordt wel integraal gewerkt *binnen* de kolommen, men weet elkaar te vinden en de lijnen zijn kort. De gemeente faciliteert ontmoeting en samenwerking tussen partners in het sociaal domein, maar stuurt hier niet actief op.

Van uitvoeringsprofessionals wordt verlangd dat ze het sociale netwerk rondom cliënten in positie brengen en dat er integraal naar casussen wordt gekeken. Maar uitvoeringsprofessionals worden niet met een transformatieopdracht met concreet geformuleerde doelstellingen het veld in gestuurd. De gemeente verwacht dat de transformatie zich vanuit de praktijk ontwikkelt.

Ondanks verschillende initiatieven, zoals cursussen, het Zorgcafé en het Smoelenboek wordt er in de praktijk nog maar beperkt integraal gewerkt *over de kolommen heen*. Er wordt nog teveel verkokerd naar cliënten gekeken en gescheiden van elkaar gewerkt.

4. Doelstellingen onvoldoende SMART

De doelstellingen voor Wmo en Jeugd zijn onvoldoende SMART geformuleerd, er zijn voor alle drie de beleidsterreinen geen goede prestatie-indicatoren benoemd om te meten of de doelen worden behaald en het is onduidelijk of- en hoe de gemeente het beleid aan de hand van verkregen informatie bijstuurt.

5. Oplopende tekorten Jeugd en Participatiewet

Qua financiën zien we dat er voor de Wmo een budgettair overschot is in 2015 en 2016 en een tekort voor Jeugd in 2015 en 2016. Voor Participatie is een tekort in 2016. In 2017 worden er voor Jeugd en de Participatiewet flinke tekorten voorzien.

3. **Aanbevelingen**

Op basis van dit onderzoek geven we in aansluiting op de conclusies de volgende aanbevelingen aan de raad mee:

Maak een duidelijke keuze voor een integraal en samenhangend beleid.

Formuleer als gemeente een duidelijke visie op de transformatie van het sociaal domein, waarin een samenhangend beleid en integraal werken kernbegrippen zijn. Dit vraagt om het maken van duidelijke en onderbouwde keuzes: wil de gemeente een integraal beleid, op welke onderdelen wel/niet, en wat betekent dit dan voor de organisatie en uitvoering? En als men geen integrale toegang wil, hoe kan de gemeenten dan wel tot een efficiënte en effectieve dienstverlening komen voor inwoners met meervoudige problematiek?

Op basis van dit onderzoek zien we niet dat één integrale toegang persé nodig is, zolang de gemeente ervoor zorgt dat er een goede en brede uitvraag aan de voorkant plaats vindt en zorgt voor een structurele en regelmatige uitwisseling en goede samenwerking tussen de professionals aan de achterkant. De gemeente zou dit actief moeten faciliteren, meer dan nu gebeurt. De transformatie ontstaat niet vanzelf in de praktijk, en samenwerking tussen professionals van verschillende organisaties en domeinen blijft aandacht behoeven. Hier moet de gemeente actief op sturen. Ook het bevorderen van de deskundigheid van de professionals in de toegang is van belang om ervoor te zorgen dat meervoudige problemen tijdig herkend worden (in een brede uitvraag) en integraal worden opgepakt.

Zorg voor een goede vertaling van visie en uitgangspunten naar concrete doelstellingen en prestatie-indicatoren en ga deze structureel monitoren.

Stel SMART doelstellingen op en vertaal deze naar een uitvoeringsagenda. Pas beleid en financiën aan op de gekozen doelstellingen en meet het doelbereik. Stuur op basis hiervan tijdig en gericht bij. Kijk bij het in beeld brengen van doelbereik niet alleen naar de beoogde en behaalde resultaten, maar ook naar maatschappelijke effecten.

Verbind doelen, acties en resultaten aan elkaar en formuleer welke *maatschappelijke opgave* deze dienen. De ervaringen van cliënten zijn hierbij belangrijk.

Zorg in de eigen organisatie voor meer integraliteit in beleid en uitvoering.

Zorg dat er meer wordt afgestemd en samengewerkt *over de kolommen heen*. Op beleidsniveau is meer samenhang en verbinding nodig tussen de beleidsterreinen. Dat begint bij elkaar kennen en weten wie waarmee bezig is, elkaar informeren. Een volgende stap is raakvlakken in beeld brengen en gezamenlijk doelen formuleren en oppakken. Op welke onderdelen is winst te behalen door meer samen te werken? Waar zit de overlap in beleid en in doelgroepen?

Zorg ook voor een betere verbinding op uitvoerend niveau, tussen het dorpssteam, Sociale Zaken en het CJG, bijvoorbeeld door het regelmatig organiseren van casuïstiekoverleg (over de kolommen heen) voor mensen met meervoudige problematiek. De gezamenlijke deskundigheidsbevordering, zoals bijvoorbeeld in de Zorgcafés, wordt gewaardeerd en zou geïntensiveerd kunnen worden. Het benoemen van een aanjager of iemand met een coördinerende rol kan hierbij helpen.

Stuur gericht op de transformatie bij partners.

Om de transformatie aan te jagen moet de gemeente een stevigere regierol pakken. De gemeente kan uitvoeringsprofessionals actiever ondersteunen bij de doorontwikkeling van de uitvoeringspraktijk, zodat er nog beter gebruik wordt gemaakt van de eigen kracht, het sociale netwerk en algemene voorzieningen. Ook moet de gemeente intern en bij maatschappelijke partners actiever aansturen op integraliteit (kijken met een brede blik, samenwerken over de grenzen van de eigen instelling heen, preventief werken). Aanbeveling is om dit sturen op integraliteit bij maatschappelijke partners in samenwerking met gemeenten uit de regio te doen.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Decentralisaties in het sociaal domein

In januari 2015 zijn drie decentralisaties in werking getreden: een uitbreiding van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de invoering van de Jeugdwet en de Participatiewet. Hiermee zijn gemeenten bestuurlijk en financieel verantwoordelijk geworden voor het overgrote deel van de maatschappelijke ondersteuning aan burgers. Het idee achter de decentralisaties is dat zorg beter en goedkoper uitgevoerd kan worden door de gemeenten. Dit vergt een transformatie, een nieuwe werkwijze: niet werken vanuit het recht op zorg of uitkering, maar vanuit de eigen mogelijkheden van inwoners, de inzet van de sociale omgeving en vanuit preventief en integraal denken. Dit houdt ook een nieuwe manier van denken en doen in met daarbij veel ruimte voor de professional.

Figuur: ondersteuningspiramide (bron: RadarAdvies)

Rol van de raad in het sociaal domein

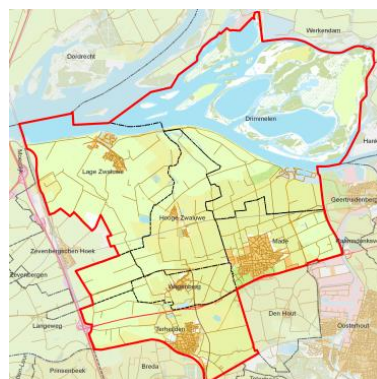
Voor de uitvoering van hun kaderstellende en controlerende rol is het van belang dat raadsleden voldoende inzicht hebben in de uitvoering, de resultaten en maatschappelijke effecten van de decentralisaties. Worden maatschappelijke doelen bereikt, is er samenhang in beleid en uitvoering, hoe ervaren inwoners de zorg en ondersteuning en hoe ziet het financiële plaatje eruit? Daarnaast is het van belang om te kijken naar het functioneren van de regionale samenwerking.

Onderzoek decentralisaties

Om meer zicht te krijgen op de ontwikkelingen in het sociaal domein heeft de gemeenteraad van Drimmelen de rekenkamer verzocht een breed onderzoek uit te voeren naar de uitvoering en effectiviteit van de decentralisaties (Wmo, Jeugdhulp en Participatiewet).

De gemeente Drimmelen telt 26.839 inwoners¹⁷ verspreid over zes dorpen: Drimmelen, Hooge en Lage Zwaluwe, Made, Terheijden en Wagenberg.

Voor hulp en ondersteuning op het gebied van welzijn, zorg of werk en inkomen kunnen inwoners

¹⁷ 1 april 2016, bron CBS.

terecht bij het zorgloket (voor vragen op gebied van Wmo en Werk en Inkomen), maatschappelijke organisaties of de huisarts. Als blijkt dat er behoefte is aan ondersteuning op een ander gebied dan de professional kan bieden, wordt de vraag doorgezet naar het dorpssteam.

Het dorpssteam is een netwerk, bestaande uit verschillende organisaties, zoals het Wmo-loket, Surplus, MEE en de wijkverpleegkundigen. De toegang voor de Jeugdhulp is geregeld via het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en via de huisarts. Het CJG kan worden benaderd bij vragen of problemen bij het opvoeden en opgroeien. Daarnaast is het cluster Sociale Zaken toegankelijk voor vragen op het gebied van werk en inkomen.

Op het gebied van de Jeugdhulp werkt de gemeente Drimmelen regionaal en bovenregionaal samen. De organisatie en inkoop van specialistische zorg wordt in de regio West Brabant Oost opgepakt. Daarnaast werken de Dongemond gemeenten samen op het gebied van zorg en welzijn en in de arbeidsmarktregio West-Brabant.

1.2 Onderzoeksvragen

De Rekenkamercommissie (RKC) West-Brabant heeft onderzoek uitgevoerd naar het onderwerp "decentralisaties" in de gemeente Drimmelen. Het onderzoek moet voor de gemeenteraad van Drimmelen op een aantal terreinen helder in beeld brengen hoe wettelijke taken omtrent Jeugdhulp, Wmo en de Participatiewet worden uitgevoerd, of maatschappelijke doelstellingen worden gehaald en hoe het beleid door inwoners wordt ervaren.

Op basis hiervan is de volgende **hoofdvraag** voor het onderzoek geformuleerd:

Hoe zien beleid en uitvoering van de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet in de gemeente Drimmelen eruit, worden maatschappelijke doelen bereikt en hoe wordt de uitvoering van het beleid door inwoners ervaren?

De raad heeft voor dit onderzoek vijf aandachtsgebieden (thema's) en vragen geformuleerd. Deze gaan over het beleid, uitvoering, doelrealisatie, financiën en ervaringen van cliënten binnen de drie beleidsterreinen. Inzicht in cliëntervaringen vindt de raad een belangrijk onderdeel in het onderzoek. Daarnaast wordt in dit onderzoek nadruk gelegd op de thema's: doelen en doelrealisatie en integraliteit. In bijlage 6 vindt u meer over de nadere focus van dit onderzoek.

De vijf hoofdthema's zijn verwerkt in de volgende **deelvragen**:

1. Welke maatschappelijke doelen wil de gemeente bereiken en worden deze doelen gerealiseerd?
2. Op welke doelgroepen richt het beleid zich en in hoeverre worden deze bereikt?
3. Hoe ervaren inwoners die zorg en ondersteuning krijgen de uitvoering van het beleid?
4. Is er in beleid en uitvoering samenhang tussen de drie decentralisaties onderling, alsook met andere beleidsterreinen binnen de gemeente?
5. Wat is de meerwaarde van de regionale samenwerking op de gedecentraliseerde taken voor de gemeente Drimmelen?
6. Hoe hebben de uitgaven op Wmo, Jeugdhulp en de Participatiewet zich in de periode 2015-2016 ontwikkeld?

Het onderzoek heeft betrekking op de periode 2015-2016.

1.3 Onderzoeksaanpak

De onderzoeksaanpak bestaat uit verschillende onderdelen:

- Documentenanalyse (zie bijlage 9 voor het documentenoverzicht).
- Verdiepende interviews met de verantwoordelijke wethouders en de beleidsmedewerkers voor de thema's Sociale Zaken, Participatiewet, Wmo, Jeugd en intergemeentelijke samenwerking. Daarnaast is gesproken met de controller over de uitgaven over 2015-2016 en met het Wmo Platform en het Platform Sociale Zekerheid over de ervaringen van cliënten. Zie bijlage 4 voor de geïnterviewde personen en bijlage 5 voor de interviewvragen.
- Telefonische interviews met cliënten die zorg en ondersteuning krijgen. Doel van deze interviews is een verdieping op de cliëntervaringsonderzoeken die de gemeente uitvoert. De interviews zijn niet bedoeld om een representatief beeld te geven. In bijlage 8 vindt u de criteria die gebruikt zijn voor de selectie van cliënten en de respons.

In bijlage 6 vindt u een overzicht van de gebruikte onderzoeksmethoden, ingedeeld naar de vijf hoofdthema's en de onderzoeksvragen van dit onderzoek.

1.4 Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 tot en met 6 beschrijven we per hoofdstuk de bevindingen per deelvraag. Bij de beantwoording van de deelvragen is gebruik gemaakt van het normenkader. De bevindingen zijn gebaseerd op de documentenanalyse en de interviews met betrokkenen van de gemeente en cliënten van de gemeente.

In bijlage 7 vindt u het normenkader dat is gebruikt in dit onderzoek.

2 Doelen en doelrealisatie

In dit hoofdstuk staat de beantwoording van deelvragen 1 en 2 centraal:

1. Welke maatschappelijke doelen wil de gemeente bereiken en worden deze doelen gerealiseerd?
2. Op welke doelgroepen richt het beleid zich en in hoeverre worden deze bereikt?

De normen die we hanteren bij het beantwoorden van deze deelvragen zijn:

- De maatschappelijke doelen van het beleid in het sociaal domein zijn in concrete en meetbare activiteiten en resultaten beschreven en de relatie tussen doelen, activiteiten en resultaten is expliciet en logisch.
- De gemeente meet periodiek de resultaten en effecten van het beleid in het sociaal domein en hierover wordt gerapporteerd.
- Het beleid in het sociaal domein is doeltreffend. Dat wil zeggen: er wordt passende zorg en ondersteuning geboden aan inwoners met een hulpvraag en het draagt bij aan het vergroten van de zelfredzaamheid van inwoners.
- Het college heeft inzicht in de doelgroepen/cliëntenpopulatie in het sociaal domein en het bereik van deze doelgroepen.

2.1 Algemeen beeld

Transities sociaal domein

De gemeente is in 2013 met het project Transities sociaal domein gestart met als doel om de drie transitie te laten leiden tot een integraal, innovatief en betaalbaar sociaal beleid. Het uitgangspunt is 'één gezin, één plan, één regisseur' en uitgaan van de eigen kracht van mensen en hun netwerk. De transitie moeten tijdig en in samenhang worden uitgevoerd binnen de wettelijke en financiële kaders.¹⁸

Het project transities sociaal domein is in 2015 voortgezet om de transformatie te implementeren. Voor 2015 is een uitvoeringsplan opgesteld. In 2015 lag de prioriteit bij het bieden van zorgcontinuïteit. De gemeente wil toe naar een nieuwe manier van werken: op huisbezoek gaan en in overleg met de klant kijken naar de eigen mogelijkheden en daar waar nodig maatwerk leveren.

In 2016 heeft de gemeente met alle partners gewerkt aan een toekomstvisie en is het eerste Zorgcafé georganiseerd voor de professionals op het gebied van de Wmo, de dorpssteams, CJG en Werk en inkomen. Het doel van deze bijeenkomst is het uitwisselen van ervaringen gericht op intensivering van de samenwerking.¹⁹ Eind 2016 is het project transities sociaal domein afgerond.

Speerpunten voor 2017 zijn: het opstellen van de visie voor het sociaal domein, het spelen van de Koerskaart, de uitvoering van het plan Toegankelijkheid, het versterken van de samenwerking tussen de verschillende professionals en de bewaking van de budgetten en rechtmatigheid.²⁰

¹⁸ Raadsbrief 'Algemene informatie over de transitie sociaal domein', 26 augustus 2014

¹⁹ Raadsbrief 'Algemene informatie over de transitie sociaal domein', 22 december 2015

²⁰ Raadsbrief 'Algemene informatie over de transitie sociaal domein', 21 februari 2017

Monitoring sociaal domein

Om te kunnen signaleren, beleid tijdig bij te sturen, verantwoording aan de raad af te leggen en prestaties te kunnen beoordelen en vergelijken is een goede monitoring in het sociaal domein noodzakelijk.

Vanaf 2015 is er de gemeentelijke monitor sociaal domein. Deze monitor geeft inzicht in het gemeenteprofiel, gebruik, stapeling en cliëntervaring en maakt vergelijking met andere gemeenten mogelijk. Resultaten worden ieder half jaar gepubliceerd op www.waarstaatjegemeente.nl²². Voor de monitor wordt gebruik gemaakt van diverse databronnen, zoals CBS, GGD Nederland en gemeenten moeten gegevens aanleveren. De gemeente moet deze gegevens verzamelen uit verschillende bronnen, zoals het softwarepakket van Sociale Zaken, het softwarepakket van het Centrum voor Jeugd en Gezin en de gemeente Breda voor facturering en contractbeheer specialistische jeugdzorg. Dat was nieuw voor Drimmelen, men geeft aan dat het een groeiproces is. Het was niet meteen mogelijk om alle gevraagde gegevens aan te leveren²³.

Naast de monitor sociaal domein heeft Drimmelen geen andere brede monitor voor het gehele sociaal domein. Er wordt wel per beleidsterrein sturingsinformatie verzameld, maar dit wordt niet gebundeld in een overkoepelende rapportage met conclusies en aandachtspunten op basis van de verzamelde informatie. Het Wmo Platform geeft ook in dit kader aan:

"Er bestaat geen totaalbeeld. Op dit moment zijn de domeinen vooral losse stukken."

In de jaarstukken wordt jaarlijks per thema gerapporteerd over de ondernomen acties. De decentralisaties vallen onder verschillende thema's. Verder worden er jaarlijks cliënttevredenheidsonderzoeken gehouden onder cliënten Jeugd en Wmo.

2.2 Participatiewet

De Participatiewet is ingevoerd op 1 januari 2015. De Participatiewet vervangt de Wet Werk en Bijstand (Wwb), de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw) en een groot deel van Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wajong). Met de invoering van de Participatiewet is de gemeente verantwoordelijk voor nieuwe doelgroepen, zoals Wajongers met arbeidsvermogen en de doelgroep die voorheen in de Wsw zou instromen.

2.2.1 Uitgangspunten

Deelname aan de arbeidsmarkt is voor de gemeente Drimmelen de hoogste vorm van 'participatie'. Dit betekent dat ondersteuning vanuit de gemeente zich richt op het vergroten van de kansen op de arbeidsmarkt. Mocht de stap richting de arbeidsmarkt nog niet kunnen worden gemaakt dan wordt de verbinding gelegd met Welzijn of Wmo.

De gemeente Drimmelen is op basis van de Participatiewet verantwoordelijk voor de begeleiding en ondersteuning van burgers op het gebied van werk, het verstrekken van inkomen, de afbouw van de Wsw en de realisatie van beschut

²¹ Raadsbrief 'Algemene informatie over de transitie sociaal domein', 2 december 2014.

²² Raadsbrief 'Algemene informatie over de transitie sociaal domein', 2 december 2014.

²³ Raadsbrief 'Algemene informatie over de transitie sociaal domein', 13 oktober 2015.

werk. De gemeente stelt in de 'Visienota Participatie. De springplank naar zelfstandigheid' dat de verantwoordelijkheid voor het voorzien in de bestaanskosten primair bij de burger zelf ligt. Mocht de burger een beroep doen op een uitkering is het de eigen verantwoordelijkheid van de cliënt om door middel van een betaalde baan weer uitkeringsonafhankelijk te worden.²⁴ Alleen als de burger niet in staat is om zelf of met zijn sociale netwerk deel te nemen aan de arbeidsmarkt, kan er een beroep gedaan worden op de gemeente.

Bij ondersteuning vanuit de Participatiewet door de gemeente gelden de **volgende uitgangspunten**²⁵:

- De uitkering is van tijdelijke aard;
- Het is de primaire verantwoordelijkheid van de cliënt om naar vermogen een tegenprestatie te leveren voor de verkregen uitkering;
- Ondersteuning vindt plaats vanuit het antwoord op de vraag wat de cliënt nodig heeft om zo snel mogelijk (weer) aan het werk te gaan;
- De rechtmatigheid van uitkeringen staat voorop;²⁶
- Met een actieve en regionaal afgestemde werkgeversbenadering zet de gemeente in op plaatsing van mensen met een uitkering bij reguliere werkgevers;
- Daar waar nodig met inzet van loonkostensubsidie;
- De voorziening beschut werk is een participatievoorziening. De gemeente vult één beschut werk plek in, bij uitstroom van drie personen uit de Wsw;²⁷
- Dienstverlening wordt zo dicht mogelijk bij de burger georganiseerd. Het credo luidt: "Lokaal waar het kan, (sub)regionaal waar het moet";²⁸
- De gemeente volgt drie sporen, namelijk beperking van de instroom, bevordering van de uitstroom en handhaving.²⁹

Volgend op deze uitgangspunten heeft de gemeente in de Jaarstukken 2015 en 2016, onder programma 4 (Meedoen in de samenleving) de volgende **subdoelstellingen** voor thema 3 (Werk en Inkomen) geformuleerd:

1. Beperken van de instroom van mensen met een Wwb-uitkering;
2. Bevorderen van de uitstroom van mensen met een Wwb-uitkering;
3. Bevorderen van het plaatsen van inwoners met een arbeidsbeperking (oud-Wsw en – Wajong) bij reguliere werkgevers met inzet van loonkostensubsidie;
4. Sociale werkvoorziening Wava/Go toekomstbestendig maken;
5. Misbruik en oneigenlijk gebruik van uitkeringen voorkomen en aanpakken.

²⁴ Visienota Participatiewet. De springplank naar zelfstandigheid, 2013.

²⁵ De opsomming is samengesteld op basis van de uitgangspunten uit verscheidene documenten.

²⁶ Discussienota Integrale aanpak in het sociaal domein, 4 juni 2015.

²⁷ Raadsvoorstel Toekomst Wava/Go "Mensenwerk is de basis", raad 2-2-2017.

De arbeidsmarktregio West-Brabant heeft besloten om uitvoering te geven aan beschut werk. De gemeente volgt het uitgangspunt van de arbeidsmarktregio, waarbij voor 3 uitstromende Wsw-ers, 1 beschutte werkplek wordt gecreëerd. Bij de uitvoering van beschut werk wordt niet meer uitgegeven dan de middelen die de gemeente van het rijk ontvangt.

²⁸ Visienota Participatiewet. De springplank naar zelfstandigheid, 2013.

²⁹ Jaarstukken 2015, programma 4. Meedoen in de samenleving.

2.2.2 Doelgroepen

De Participatiewet omvat de doelgroepen Wwb, Wsw en de Wajong met arbeidsvermogen. Ook is de gemeente verantwoordelijk voor niet-uitkeringsgerechtigden (Nuggers) en personen met een uitkering op grond van de algemene Nabestaandenwet.³⁰

Voorafgaand aan de invoering van de Participatiewet heeft de gemeente middels een brief alle cliënten op de hoogte gesteld van de veranderingen vanaf januari 2015. Uit de Monitor Sociaal Domein³¹ blijkt dat het om 200 tot 230 cliënten in Drimmelen gaat in het jaar 2015 en 2016. In onderstaand overzicht staat het aantal cliënten per half jaar weergegeven. Tabel 2 toont het aantal cliënten naar doelgroep.³²

Tabel 1: aantal cliënten Participatiewet 2015 en 2016

Cliënten Participatiewet	Aantal
Totaal aantal cliënten eerste half jaar 2015	230
Totaal aantal cliënten tweede half jaar 2015	200
Totaal aantal cliënten eerste half jaar 2016	220
Totaal aantal cliënten tweede half jaar 2016	220

Tabel 2: aantal cliënten naar doelgroep

Doelgroep	Stand per 31-12-15³³	Stand per 31-12-16³⁴
P-wet (excl. IOAW/IOAZ)	153	163
Wsw	106	91
Beschut Werk	0	1

Het aantal Wsw-ers is in de afgelopen jaren afgenomen, instroom in de Wsw is sinds 2015 niet meer mogelijk. In de Jaarstukken 2015 en 2016 wordt voor de afname de verklaring van verhuizingen en de wijziging van de regeling buitenschappen gegeven.³⁵

Naast bovengenoemde doelgroepen benoemen de geïnterviewden ook de doelgroep statushouders. De gemeente is aan het onderzoeken of de statushouders tijdens hun inburgering direct aan het werk kunnen gaan. Dit betekent dat de statushouder vanaf melding in de gemeente direct geplaatst kan worden in het Leerwerkbedrijf of dat er gekeken kan worden naar andere vormen van participatie.

³⁰ Visienota Participatiewet. De springplank naar zelfstandigheid, 2013.

³¹ Monitor Sociaal Domein Drimmelen, 24-04-2017.

³² Tabel 1 toont het aantal personen in de uitkering, waaronder ook echtparen. Tabel 2 toont het aantal unieke cliënten. Dit verklaart het verschil in aantallen.

³³ Jaarstukken 2015, programma 4. Meedoen in de samenleving, 2015.

³⁴ Jaarstukken 2016, programma 4. Meedoen in de samenleving, 2016.

³⁵ Jaarstukken 2015 en 2016, programma 4. Meedoen in de samenleving, 2015 en 2016.

Wijziging regeling buitenschappen: de gemeente Drimmelen is niet meer verantwoordelijk voor de Wsw-ers die bij Wava/Go werken en zijn verhuisd naar een andere gemeente.

2.2.3 Doelrealisatie

In het interview met het Platform Sociale Zekerheid en Wmo Platform wordt de groep laaggeletterden als specifieke groep benoemd die aandacht behoeft. Het percentage laaggeletterdheid ligt in de gemeente op 5 tot 8 procent.³⁶ Laaggeletterden hebben vaak moeite met schriftelijke communicatie en informatie vanuit de gemeente. Vanuit de Platforms wordt aangegeven dat de gemeente te weinig doet om deze groep te ondersteunen of anders te informeren. De Platforms vinden dat de doelgroep laaggeletterden niet goed wordt bereikt. Dit geldt ook voor de statushouders, aldus het Platform Sociale Zekerheid. Vanuit de gemeente wordt aangegeven dat er diverse acties voor het vinden en scholen van laaggeletterden zijn gestart, zoals het Taalhuis. De gemeente concludeert dat ze veel doen, maar dat het in de praktijk moeilijk is om de doelgroep te bereiken en te verleiden om een cursus te volgen.

De resultaten op het gebied van de Participatiewet worden beschreven in de Monitor Sociaal Domein, de verschillende raadsinformatiebrieven en de Jaarstukken 2015 en 2016. De gemeente rapporteert hierin over de **acties** die het op het gebied van de Participatiewet heeft opgesteld en de mate waarin de gemeente deze acties heeft gerealiseerd.

De gemeente heeft in de Jaarstukken 2015 en 2016 respectievelijk acht en negen acties opgesteld, die aansluiten op de vijf geformuleerde subdoelstellingen. De acties zijn opgenomen in bijlage 1. In de tabel is ook opgenomen of de acties zijn gerealiseerd. De opgestelde acties voor 2015 lopen grotendeels door in 2016. Het enige verschil is dat actie 2 'Inzetten digitale module ten behoeve van oriëntatie op opleiding, vacatures en eigen talenten' voor 2016 niet meer als actie is benoemd. Het inzetten van de digitale module maakt vanaf 2016 onderdeel uit van de workshops poortwachtersfunctie (punt 1.) en is daarom niet meer expliciet als actie opgenomen.

Als we kijken naar de prestatie-indicatoren voor de Participatiewet, dan zien we vijf prestatie-indicatoren (zie bijlage 1, overzicht prestatie indicatoren). De begroting voor 2015 en 2016 komt aardig overeen. Wat opvalt is dat het aantal cliënten P-wet voor 2016 lager is begroot dan het werkelijke aantal in 2015. In 2016 lag het werkelijke aantal cliënten P-wet echter hoger dan het werkelijke aantal in 2015 (zie resultaat subdoelstelling 1). Volgens de gemeente is dit te wijten aan de nasleep van de economische recessie. Daarnaast ligt het aantal Wsw-ers zowel voor 2015 als 2016 lager dan het begrote aantal. De daling van het aantal Wsw-ers komt onder andere door verhuizingen en de wijziging van de regeling buitenschappen.

Gerealiseerde doelen

In grote lijnen zien we -op basis van onze documentenanalyse en interviews- dat de volgende doelen zijn gerealiseerd op het gebied van de Participatiewet:

- Beperken van de instroom van mensen met een Wwb-uitkering. Door het grote aantal aanvragen voor een bijstandsuitkering heeft de gemeente vanaf juni 2015 de Poortwachtersfunctie ingevoerd. Dit betekent, dat alle aanvragers van een uitkering te maken krijgen met een wachtperiode van 4 weken en vijf verplichte workshops. Met deze wachtperiode wordt voorkomen dat er te snel een beroep op een uitkering wordt gedaan. De workshops bieden informatie

³⁶ Monitor Sociaal Domein Drimmelen, 24-04-2017.

aan over: rechten en plichten uitkering, informatie over re-integratie naar werk, uitleg over budgetteren en schulden. Na afronding van de workshops kan de aanvrager een aanvraag voor een uitkering indienen.³⁷

In de afgelopen twee jaar is een lichte stijging van het aantal personen dat gebruik maakt van een voorziening onder de Participatiewet te zien, van respectievelijk 153 personen in 2015 naar 163 personen in 2016. De gemeente stelt dat door de inzet van de verplichte workshops, de vacaturecafés en de Banenbeurs het aantal uitkeringen in Drimmelen slechts beperkt is toegenomen.³⁸

- Bevorderen van de uitstroom van mensen met een Wwb-uitkering.
De uitvoerende medewerkers geven aan dat zij voortgangsgesprekken voeren met de uitkeringsgerechtigde over doelen. Tijdens de gesprekken gaan ze in op datgene wat de cliënt wel kan. De uitvoerende medewerkers geven aan dat cliënten betrokken worden bij het maken van hun eigen plan van aanpak. Bij dit plan van aanpak voert de cliënt de regie en wordt er door de klant zelf aangegeven hoe hij bij het doel komt. De uitvoering geeft aan "*dat de transformatiegedachte op deze manier wordt vormgegeven en in de praktijk gebracht*".

Om de uitstroom te bevorderen voeren de uitkeringsgerechtigden, afhankelijk van de afstand tot de arbeidsmarkt, verschillende trajecten uit. De trajecten bestaan onder andere uit sollicitatietrainingen, opbouwen eigen netwerk en het bezoeken van banenbeurzen. Ook zette de gemeente vanaf 2015 de digitale module in. Alle klanten onder de Participatiewet krijgen toegang tot deze module waarmee zij een talentscan kunnen uitvoeren en inzage hebben in vacatures. Naast bovengenoemde trajecten voeren uitkeringsgerechtigden re-integratietrajecten uit bij Wava/Go of wordt er werkervaring opgedaan bij verschillende leerwerkbedrijven. Dit kan onder andere bij het Leerwerkbedrijf van Wava/Go of bij andere commerciële bedrijven in de regio. In 2015 en 2016 bedroeg het percentage uitstroom respectievelijk 30 en 38 procent van het totale uitkeringsbestand.³⁹

- De invoering van de Participatiewet heeft grote gevolgen voor Sw-organisatie Wava/Go van de Dongemondgemeenten. Vanaf 2015 is de Wsw afgesloten voor nieuwe instroom. Om de toekomstbestendigheid van Wava/Go te onderzoeken is er vanaf het najaar van 2015 een start gemaakt met een implementatieplan om de consequenties voor het bedrijf in kaart te brengen. Het onderzoek heeft geleid tot een Implementatieplan waarin de gevolgen voor het bedrijf, als het bedrijf uitsluitend de bestaande Wsw en beschut werk taken blijft uitvoeren, worden beschreven. De directie van Wava concludeert dat het bedrijf met enkel deze opdracht geen toekomstperspectief meer heeft.

Het onderzoek naar de toekomstbestendigheid van Wava/Go heeft geleid tot het besluit dat de gemeente Wava/Go als de belangrijkste uitvoerder ziet van de participatievoorziening beschut werk. Het gaat voor de gemeente Drimmelen tot en met 2020 om totaal vier personen. In 2016 is de eerste werkplek beschut werk vanuit Drimmelen bij Wava/Go gerealiseerd.

³⁷ Raadsbrief juni 2015.

³⁸ Jaarstukken 2015 en 2016.

³⁹ Jaarstukken 2016.

Daarnaast is naar aanleiding van het Implementatieplan de opdracht aan Wava verbreed. Doel van deze verbreding is alternatieven te bieden voor de nieuwe taken onder de Participatiewet. De gemeenten onderbouwen de verbreding als volgt: *"Hierbij snijdt het mes aan twee kanten. Gemeenten hebben in Wava een partner, die de doelgroepen via een baan een inkomen kan bieden en Wava heeft hierdoor de mogelijkheid door een alternatieve omzet de openvallende taakvelden door natuurlijk verloop van de Wsw medewerkers met ander personeel op te vullen."*⁴⁰ Hierbij kan gedacht worden aan het inzetten van uitkeringsgerechtigden die moeten re-integreren. Ook kan de huidige infrastructuur en expertise worden gebruikt om de uitkeringsgerechtigden, die niet direct zijn te plaatsen bij reguliere werkgevers, een stap dichterbij de arbeidsmarkt te brengen.

- Om misbruik en oneigenlijk gebruik van uitkeringen te voorkomen en aan te pakken heeft de gemeente in 2016 de casemanagers werk en inkomen getraind. Ook is gebruik gemaakt van de expertise van externe specialisten fraudebestrijding om fraude aan te pakken. Het is wettelijk bepaald dat een cliënt die de verantwoordelijkheid niet wil nemen de consequenties zal ondervinden door een (tijdelijke) verlaging van of uitsluiting van de uitkering. Deze aanpak en training heeft volgens de gemeente geleid tot het beëindigen van enkele uitkeringen. In 2015 gaat het om 17 beëindigende uitkeringen. In 2016 wordt er in de Jaarstukken geen informatie gegeven over het aantal beëindigingen.

Niet gerealiseerde doelen

Het volgende doel is deels gerealiseerd:

- Om mensen met een arbeidsbeperking te plaatsen bij een reguliere werkgever wordt loonkostensubsidie ingezet. Daarnaast wordt er vanuit de gemeente samengewerkt met MEE om personen met een arbeidsbeperking te ondersteunen bij het vinden van een reguliere baan. Ook is er in 2016 een werkmakelaar bijzondere doelgroepen gestart met als taak het begeleiden van met name inwoners met een arbeidsbeperking naar werk.

In 2015 is er geen persoon geplaatst met loonkostensubsidie. In 2016 zijn 3 personen met de inzet van loonkostensubsidie bij een werkgever aan de slag gedaan. Zowel in 2015 en 2016 was het aantal op 7 plaatsingen begroot.

2.3 Wet maatschappelijke Ondersteuning (Wmo)

De Wmo is op 1 januari 2007 ingevoerd en is in 2015 aangepast door de transitie van een deel van de Awbz naar de Wmo. Maatschappelijke ondersteuning omvat activiteiten die het mensen mogelijk maken om mee te doen in de samenleving. Dat kan bijvoorbeeld met vrijwilligerswerk en mantelzorg maar ook met informatie & advies, ondersteuning en huishoudelijke hulp.

⁴⁰ Raadsvoorstel Toekomst Wava/Go "Mensenwerk is de basis", raad 2-2-2017.

2.3.1 Uitgangspunten

De Dongemond-gemeenten hebben gezamenlijk invulling gegeven aan de **uitgangspunten** voor de transitie van de Awbz⁴¹. De belangrijkste zijn:

- De toegang tot zorg en welzijn is belegd bij dorpsteams. Hierin werken generalisten van verschillende organisaties.
- Ondersteuning wordt zoveel mogelijk laag in de piramide gezocht.

- Begeleiding is gericht op het vergroten van de zelfredzaamheid van mensen.
- Dagbesteding in groepsverband wordt als algemene voorziening ingericht. Bij individuele dagbesteding wordt gestreefd naar arbeidsmatige dagbesteding.
- De gemeenten zetten in op stimuleren van vrijwilligerswerk, deskundigheidsbevordering en mantelzorgondersteuning.
- Er worden raamovereenkomsten met zorgaanbieders gesloten met afspraken over soorten ondersteuning en tarieven. Er worden geen productieafspraken meer gemaakt.
- Cliënten hebben een belangrijke stem bij de keuze van de aanbieder(s), ook bij complexe problemen.

Naast deze algemene uitgangspunten heeft de gemeente een groot aantal doelstellingen voor de transitie en de vernieuwing van de gemeentelijke organisatie benoemd. Deze staan beschreven in verschillende documenten. In de nota 'Samen vormgeven aan begeleiding in de Dongemond-gemeenten' staan doelstellingen voor de transitie Awbz en voor de vernieuwing van de gemeentelijke organisatie.

Doelstellingen transitie Awbz:

1. Bij vraagverheldering, ondersteuning en zorg gaan professionals en vrijwilligers met de kwetsbare burger ook in gesprek over zijn mogelijkheden en talenten. Daartoe worden professionals en vrijwilligers getraind en gecoacht. Gemeenten doen dit voor hun eigen professionals, verwachten dit ook van hun aanbieders en nemen dit op in de afspraken.
2. Bij vraagverheldering, het bepalen van het resultaat en daarop aansluitend arrangement en bij de ondersteuning van mensen, wordt gestuurd op wederkerigheid'.
3. Professionals en vrijwilligers werken vraaggericht. Zij krijgen van hun organisaties de ruimte om dit te doen.

⁴¹ Invulling uitgangspunten Transitie Awbz-Wmo Dongemond-gemeenten, concept 20 jan. 2014.

4. De Dongemond-gemeenten gaan voor inclusief beleid en maken over de uitvoering daarvan afspraken met hun opdrachtnemers, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. Dit betekent dat de gemeenten de, in de Awbz gebruikelijke, organisatie vanuit de afzonderlijke doelgroepen (zorgkolommen) waar mogelijk loslaten.
5. De Dongemond-gemeenten stimuleren zelfredzaamheid en onderlinge steun van hun inwoners. Onder meer door vraaggericht werken, het ondersteunen van mantelzorgers, het stimuleren van vrijwillige inzet en het benutten van ervaringsdeskundigheid. Waar wenselijk en mogelijk faciliteren gemeenten burgerinitiatieven. Ook stimuleren gemeenten dat mensen die geen of moeilijk toegang hebben tot de reguliere arbeidsmarkt (werklozen, arbeidsgehandicapten e.d.) ingeschakeld worden bij de ondersteuning en zorg.
6. De Dongemond-gemeenten zetten een communicatietraject uit gericht op burgers en maatschappelijke organisaties over de verantwoordelijkheid die ieder voor zichzelf en de mensen in zijn omgeving heeft. Daarmee dragen ze bij aan de bewustwording, stimuleren ze uitwisseling hierover en temperen ze verwachtingen ten aanzien van de overheid en de professionele ondersteuning en zorg. Hierbij wordt medewerking verwacht van de instellingen.
7. De Dongemond-gemeenten richten hun beleid op vernieuwing. Daarbij wordt de kracht van (kwetsbare) burgers benut, waar nodig aangevuld met collectieve en individuele voorzieningen. Zij zullen daarop ook financieel sturen.
8. De gemeenten moedigen de bevolking aan om eigen (collectieve) initiatieven te nemen die onderlinge steun tot doel hebben, bijvoorbeeld op het terrein van wonen en dagbesteding. Zij zijn alert op eventuele belemmeringen voor deze initiatieven in regels en procedures.

Doelstellingen voor de vernieuwing van de gemeentelijke organisatie zijn:

1. Iedere gemeente beschikt over gemakkelijk bereikbare (laagdrempelige) mogelijkheden voor vraagverheldering en toegang.
2. Coördinatie van de uitvoering van de oplossingen gebeurt bij voorkeur door het huishouden zelf. Als dit niet haalbaar is, worden de leden van het huishouden hierin ondersteund door een zelf te kiezen contactpersoon, bij voorkeur een van de betrokken ondersteuners.
3. Oplossingen worden per huishouden in een integraal plan opgenomen.
4. Sector overstijgende coördinatie om te komen tot een integraal plan wordt per situatie afgesproken.
5. Deskundigheidsbevordering van betrokken medewerkers wordt georganiseerd.
6. In de gemeente wordt een plan gemaakt en vervolgens uitgevoerd om vrijwilligers te vinden en behouden voor de nieuwe taken.
7. In het uitvoeringsplan voor de transitie Awbz-Wmo neemt de gemeente expliciet op hoe zij overbelasting van mantelzorgers tegengaat.
8. Gemeenten beschikken over een infrastructuur en werkwijze om dagbesteding op maat aan te kunnen bieden.
9. De Dongemond-gemeenten trekken samen op om het bedrijfsleven te betrekken op het vlak van arbeid en dagbesteding.
10. De Dongemond-gemeenten maken met aanbieders en burgers een meerjarenplan om het noodzakelijke verandermanagement uit te voeren.

Verder staan in de Jaarstukken 2015, onder programma 4 (Meedoen in de samenleving) de volgende **subdoelstellingen** voor thema 2 (Zorg voor kwetsbare burgers) genoemd:

1. Vergroten van de zelfredzaamheid van mensen.
2. Mensen zo doelmatig en regelarm mogelijk ondersteunen om mee te kunnen doen in de samenleving.
3. Helpen bij het terugdringen van schulden waarbij de eigen verantwoordelijkheid van mensen voorop staat.
4. Stimuleren van een gezonde leefstijl.

Subdoelstellingen 3 en 4 vallen niet onder de Wmo. Subdoelstelling 3 (schulden terugdringen) hebben we opgenomen onder de Participatiewet.

Opvallend is dat de doelstellingen, vooral die voor de transitie Awbz, weinig SMART geformuleerd zijn. Dat is ook lastig, omdat het zulke ruime begrippen betreft. Dat merkten we ook in de interviews. In de interviews met bestuur, beleid en uitvoering hebben we gevraagd naar de belangrijkste doelstellingen voor de Wmo. Dan valt op dat uitgangspunten en doelstellingen door elkaar heen lopen, het onderscheid hiertussen is niet scherp. Iedereen noemt de veelgebruikte begrippen inclusie, zelfredzaamheid, eigen kracht, meedoen. Deze uitgangspunten of doelen worden door medewerkers van het dorpssteam als volgt in de praktijk gebracht:

"We kijken met een brede blik naar de hulpvraag en kijken ook naar iemands sociale netwerk. We bieden algemene voorzieningen. Als dat onvoldoende is kan er professionele hulp worden ingeschakeld."

Er is geen bezuinigingsopdracht aan de transities gekoppeld. Wel wordt in de interviews met de medewerkers van het dorpssteam en de beleidsmedewerker aangegeven dat het vergroten van kostenbewustzijn van inwoners met een hulpvraag een belangrijk doel is. Er wordt informatie gegeven over de hoogte van de eigen bijdrage en waar mogelijk wordt er gekeken naar goedkopere mogelijkheden.

"We geven ook duidelijkheid over de hoogte van de eigen bijdrage. De cliënt kan dan ook beslissen om het zelf, los van de gemeente op te lossen. Soms is het goedkoper om een hulpmiddel tweedehands te kopen. We willen mensen kostenbewust maken. Een belangrijk neveneffect daarvan is dat dit leidt tot kostenbesparing. We hebben het afgelopen jaar flink bezuinigd."

2.3.2 Doelgroepen

De Wmo is er voor alle inwoners. *"De gemeente heeft de verantwoordelijkheid om haar inwoners te ondersteunen bij zelfredzaamheid en participatie wanneer zij dit niet op eigen kracht kunnen."*⁴² Verder geeft de gemeente aan dat ze zich wil richten op een inclusieve samenleving, waarin voorzieningen voor iedereen toegankelijk zijn. En de gemeente geeft in de Uitgangspunten Transitie Awbz-Wmo aan dat ze zich wil richten op het huishouden, dus ook op de gezinsleden of mantelzorgers van de hulpvragers. Er worden dus geen specifieke doelgroepen benoemd voor de Wmo.

⁴² Invulling Uitgangspunten Transitie Awbz-Wmo Dongemond-gemeenten, concept 20 jan 2014.

In de praktijk komt echter het merendeel van de hulpvragen op het terrein van de Wmo van ouderen. Medewerkers van het dorpssteam schatten dit aantal op 60-70%. Ook geven zij aan dat de Wmo-voorzieningen in de gemeente van oudsher vooral op ouderen gericht zijn.

Uit de Monitor Sociaal Domein⁴³ blijkt dat in Drimmelen in totaal 585 mannen en 1.090 vrouwen een Wmo-maatwerkvoorziening ontvingen in het eerste half jaar 2016. In monitor wordt hiervoor als verklaring gegeven dat er in de hoogste leeftijdsklasse meer vrouwen dan mannen zijn en dat vrouwen meer gebruik blijken te maken van hulp bij het huishouden, mogelijk doordat alleenstaande vrouwen langer zelfstandig blijven wonen dan alleenstaande mannen.

Geïnterviewden zien daarnaast ook een toename van hulpvragen bij het dorpssteam van jongvolwassenen met een verslaving of psychische problematiek. Dit is geen grote groep, maar door meerdere geïnterviewden wordt als knelpunt genoemd dat er te weinig voorzieningen (dagbesteding en GGZ) zijn voor deze doelgroep.

In onderstaand overzicht staat het aantal gebruikers per Wmo-voorziening op 31 december 2016.

Tabel 3: aantal klanten Wmo 2016⁴⁴

Aantallen Wmo	Stand per 31-12-16
Totaal aantal klanten begeleiding: zin + pgb	181
Totaal aantal klanten HbH: HbH2 + tegemoetkoming algemeen	547
Totaal aantal klanten rolstoel: zin + pgb + bruikleen	272
Totaal aantal klanten vervoer: Kcv, fiets, scootmobiel	1364
Totaal aantal klanten woonvoorziening	86
Totaal aantal klanten financieel maatwerk	415
Totaal aantal klanten mantelzorgcompliment	414

2.3.3 Doelrealisatie

Over de **resultaten** van het Wmo-beleid wordt gerapporteerd in verschillende documenten.

In de maandelijkse raadsinformatiebrieven wordt gerapporteerd over de stand van zaken op het gebied van de decentralisaties. Hierin is veel informatie te vinden over uiteenlopende onderwerpen die op dat moment spelen op het gebied van de Wmo, Jeugd en Participatie.

Er wordt managementinformatie verzameld over de 3D's, waarin per domein de aantallen klanten per voorziening worden weergegeven (zie tabel 3). Maar omdat er geen doelstellingen zijn geformuleerd over het aantal klanten per voorziening (m.u.v. begeleiding), zeggen deze cijfers niet veel over het doelbereik.

Hetzelfde geldt voor de uitkomsten van het jaarlijkse cliënttevredenheidsonderzoek Wmo. Het uitvoeren van dit onderzoek is voor gemeenten verplicht en is nodig voor het invullen van de Monitor Sociaal Domein. Deze onderzoeken geven een

⁴³ Monitor Sociaal Domein Drimmelen, 24-04-2017.

⁴⁴ Managementinformatie 2016 gemeente Drimmelen

globaal beeld van de cliënttevredenheid, maar zeggen niets over het realiseren van de beoogde doelstellingen. Over de uitkomsten van het cliënttevredenheids-onderzoek leest u meer in hoofdstuk 4.

Er is in 2016 een evaluatie van de dorpssteams uitgevoerd door een studente van de Tilburg University⁴⁵. De leden van de dorpssteams zijn in het algemeen tevreden over de inrichting van de teams. Zij zien een duidelijke toegevoegde waarde van hun samenwerking in dorpssteamverband, vooral voor de cliënt. Zij zien voorlopig geen noodzaak tot ingrijpende wijzigingen in de procedures of organisatie van de dorpssteams. In de evaluatie is ook een aantal verbeterpunten benoemd. Bijvoorbeeld: meer aandacht voor preventie, informeren van inwoners over de functie van de dorpssteams, het ontwikkelen van een overdrachtsformulier, het opstellen van een privacy-protocol, het opstellen van een visie en verbeteren van de casuïstiekbesprekingen. De gemeente heeft naar aanleiding van de evaluatie een visienotitie⁴⁶ opgesteld en maatregelen benoemd en deels genomen. Deze maatregelen en de mate van realisatie hiervan zijn echter erg summier beschreven (bv. "hierover heeft reeds afstemming plaats gevonden"). In hoofdstuk 3 over integraliteit gaan we verder in op de uitkomsten van de evaluatie van de dorpssteams.

Verder levert de gemeente jaarlijks gegevens aan voor de Monitor Sociaal Domein.

In de Monitor Sociaal Domein 2016 valt met betrekking tot de Wmo het volgende op in de periode 2015-2016:

- Wat betreft de maatwerkvoorzieningen: in Drimmelen hebben relatief veel mensen 'hulpmiddelen en diensten' als maatwerkvoorziening, in vergelijking met andere gemeenten. Dit aantal is bovendien toegenomen.
- Het aantal gebruikers van 'hulp bij het huishouden' is afgenomen⁴⁷.
- Het aantal gebruikers van 'ondersteuning thuis' is gelijk gebleven.
- De meeste mensen (98,8%) ontvangen Zorg in Natura. Dit aantal is flink toegenomen.

Als verklaring voor het relatief hoge aantal maatwerkvoorzieningen geeft de gemeente aan: "dit heeft te maken met het hoge aantal inwoners in Drimmelen dat gebruik maakt van het kleinschalig collectief vervoer (KCV). Drimmelen, met zes kernen en een groot landelijk gebied, heeft beperkt OV en daarom is het aantal gebruikers van KCV hoog."

Het is niet duidelijk wat de gemeente doet met de uitkomsten van de monitor sociaal domein en hoe deze geduid worden. Hierover wordt niet gerapporteerd. De cijfers die hierin zijn opgenomen zeggen ook niet direct iets over het doelbereik, maar geven vooral inzicht in het gebruik en maken een vergelijking met andere gemeenten mogelijk.

Het meest duidelijke beeld van wat de gemeente heeft gerealiseerd is te vinden in de Jaarstukken. De gemeente rapporteert hierin over de **acties** die het op het gebied van de Wmo heeft beoogd en de mate waarin de gemeente deze heeft

⁴⁵ Onderzoek De Dorpssteams, Myrthe de Wijs, mei 2016.

⁴⁶ Visie op de inrichting van de toegang naar zorg en ondersteuning, Drimmelen, oktober 2016.

⁴⁷ Een mogelijke verklaring hiervoor is dat Hulp bij het huishouden 1 een algemene voorziening is geworden medio 2015.

gerealiseerd. Deze acties zijn te zien als een soort uitvoeringsagenda, een operationalisatie van de gestelde doelen voor de transitie Awbz-Wmo uit de uitgangspuntennotitie.

Een overzicht van de acties in 2015 en 2016 is opgenomen in bijlage 2.

Uit de tabel in bijlage 2 valt op te maken dat de gemeente veel verschillende acties heeft uitgevoerd, waarvan sommige de kern vormen van de transformatie en veelomvattend, gericht op de lange termijn zijn (bv. verbreden algemene voorzieningen, realiseren toegang en transitie Wmo). Andere acties zijn kortdurender en minder 'abstract' (bv. financiële tegemoetkoming voor mensen met een handicap, aanbesteden collectief vervoer). Er wordt kort gerapporteerd wat er is gebeurd in 2015 en 2016.

Nadeel van deze manier van rapporteren is dat er geen concrete en expliciete koppeling gemaakt is tussen de in de Jaarstukken benoemde acties en de gestelde doelen voor de transitie Awbz-Wmo uit de uitgangspuntennotitie. Dat maakt het lastig om uitspraken te doen over de mate van doelbereik.

Als we kijken naar de prestatie-indicatoren voor de Wmo, dan valt op dat er slechts twee prestatie-indicatoren zijn benoemd (zie bijlage 2, tabel prestatie indicatoren). In 2015, en vooral in 2016, zijn de gerealiseerde aantallen lager dan verwacht. Wat betreft het 'aantal klanten extramurale begeleiding' (of dagbesteding, de gemeente gebruikt beide begrippen) is er sprake van een afname in 2016 ten opzichte van 2015. Echter, in 2017 is er weer sprake van een toename, blijkt uit een opgave van de gemeente:

1-1-2015	202 indicaties, dit betrof 172 cliënten
1-6-2015	185 indicaties, dit betrof 159 cliënten
1-1-2016	178 indicaties, dit betrof 140 cliënten
1-6-2016	190 indicaties, dit betrof 147 cliënten
1-1-2017	191 indicaties, dit betrof 149 cliënten

De afname van het 'aantal succesvolle bemiddeling Vrijwilligers Informatie Punt' (VIP) is opvallend, omdat de gemeente ernaar streeft om meer mensen te bemiddelen naar vrijwilligerswerk. We zijn geen verklaring voor deze afname tegengekomen in de documenten. Wel geeft de gemeente aan dat het VIP haar dienstverlening heeft verbreed en dat het VIP momenteel bekijkt waarom het aantal bemiddelingen achterblijft en hoe dit verbeterd kan worden.

Tot slot merken we op dat de indicator 'aantal bemiddelingen' niet zo veel zegt over het *totale* aantal mensen dat vrijwilligerswerk doet.

Gerealiseerde doelen

In grote lijnen zien we -op basis van onze documentenanalyse en interviews- dat de volgende doelen zijn gerealiseerd op het gebied van de Wmo:

- De gemeente geeft aan dat er zorgcontinuïteit is geboden bij de overgang naar de nieuwe wetten (Wmo en Jeugd). Alle cliënten zijn in eerste instantie overgegaan en vervolgens is met alle cliënten gesproken in het kader van de

herindicaties. De gemeente zegt hierover: "*Dit is goed verlopen. Alle cliënten hebben de ondersteuning behouden/gekregen die ze nodig hebben.*"⁴⁸

- Laagdrempelige toegang: inwoners kunnen terecht bij alle bestaande organisaties en structuren binnen de gemeente Drimmelen. De gemeente gaat ervan uit dat de bestaande organisaties en ingangen bekend zijn bij de inwoners, waardoor het een laagdrempelige toegang vormt om hun zorg- en ondersteuningsvragen te stellen. Men noemt de routes 'dekkend' in de interviews. Dit staat ook in het onderzoek naar de dorpssteams⁴⁹. Het wordt uit de documenten en het onderzoek naar de dorpssteams echter niet duidelijk waarop dit beeld is gebaseerd. In de interviews geeft men aan dat dit blijkt uit de verscheidenheid aan casussen die bij de dorpssteams, het Wmo-loket of het loket Sociale Zaken terecht komen. En in het cliënttevredenheidsonderzoek Wmo 2016 geeft ongeveer 80% van de cliënten aan dat ze wisten waar ze moesten zijn met hun hulpvraag. Uit de telefonische interviews met cliënten blijkt dat men via anderen bij het loket terecht is gekomen, men kende het zelf meestal niet.
- De dorpssteams zijn een netwerkorganisatie met korte lijnen tussen de partnerorganisaties. Cliënten worden 'warm doorverwezen' als een andere partner hen beter kan helpen. De medewerkers van de dorpssteams geven aan dat mensen hierdoor snel geholpen kunnen worden en dat zij niet steeds opnieuw hun verhaal hoeven te doen.
- Een integraal plan per huishouden en sector overstijgende coördinatie: de gemeente kiest ervoor om alleen integraal te werken bij meervoudige problematiek. Er wordt dan een regisseur bepaald en een plan opgesteld⁵⁰.
- De gemeente investeert in deskundigheidsbevordering:
 - om de maand wordt er een deskundigheidsbevordering georganiseerd voor de leden van de dorpssteams;
 - de leden van de dorpssteams hebben een training sociale netwerk versterking gevolgd;
 - er wordt 3x per jaar een Zorgcafé over een onderwerp uit het sociaal domein georganiseerd voor de medewerkers van Sociale Zaken, de dorpssteams en het CJG.
 - de deelnemers aan het Zorgcafé hebben een dag bij elkaar stage gelopen.
- De gemeente moest bezuinigen en wilde meer algemene voorzieningen in plaats van maatwerkvoorzieningen. De gemeente heeft Hulp bij het Huishouden 1 (HbH1) als algemene voorziening georganiseerd. Hulp bij het Huishouden 2 (HbH2) is als maatwerkvoorziening gecontinueerd.
 - Voor cliënten die in aanmerking komen voor HbH1 vanuit de Wmo heeft het Rijk per juli 2015 de Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT) geïntroduceerd. Met de inzet van deze gelden heeft Drimmelen gezorgd voor een "zachte landing".
 - Cliënten die HbH1 niet zelf kunnen betalen en organiseren kunnen in aanvulling op de HHT een financiële tegemoetkoming krijgen waarvan de hoogte afhangt van het inkomen. De kosten per uur voor HbH1 liggen tussen € 3,- en € 10,-.
 - Verder is per 1 januari 2015 een tegemoetkoming voor mensen met een beperking ingevoerd, de regeling Maatwerkvoorziening financiële

⁴⁸ Beantwoording advies Integrale organisatie sociaal domein, 20 april 2016.

⁴⁹ Onderzoek De Dorpssteams, Myrthe de Wijs, mei 2016.

⁵⁰ Discussienota integrale aanpak in het sociaal domein, juni 2015.

tegemoetkoming voor chronisch zieken en gehandicapten (MvCG). Hiervan maakten 409 mensen gebruik in 2015 en 450 in 2016.

- De gemeente subsidieert het Steunpunt Mantelzorg, onderdeel van Stichting Welzijn en Ondersteuning (SWO). De blijk van waardering (het mantelzorgcompliment) is voortgezet in 2016 en 2017 en het bedrag is verhoogd naar €150,- per aanvrager. Het aantal aanvragers van de blijk van waardering is toegenomen, en hierdoor ook het aantal geregistreerde mantelzorgers.

Niet gerealiseerde doelen

Enkele punten/doelen die we niet duidelijk terug hebben gezien in de documenten of hebben gehoord in interviews zijn:

- Een van de uitgangspunten was 'wederkerigheid'. Hier zijn we echter niets over tegengekomen in de documenten. De beleidsmedewerker geeft aan dat er tijdens de keukentafelgesprekken in wordt gegaan op 'eigen kracht' en iemands mogelijke bijdrage aan de samenleving/vrijwilligerswerk.
- Het uitgangspunt (of doel) dat de gemeente een algemene voorziening voor dagbesteding zou opzetten is nog niet gerealiseerd. Reden die hiervoor wordt gegeven in het interview met bestuur en beleid en in de Jaarstukken is dat men ziet dat mensen een hoge drempel ervaren om gebruik te maken van een algemene voorziening. De gemeente heeft in 2016 subsidie verstrekt aan Surplus Welzijn om in een pilot van 2,5 jaar te werken aan het opzetten van algemene voorzieningen, waaronder een voorziening voor dagbesteding.

Het Wmo Platform geeft daarnaast over de dagbesteding aan:

"De basisvoorzieningen op het gebied van dagbesteding in de gemeente Drimmelen moeten meer aandacht krijgen omdat die niet voldoende zijn. Er wordt nog te weinig georganiseerd en de bekendheid over bestaande activiteiten en ontwikkelingen is gering."

- Afschaling: het is nog niet bekend of er minder wordt 'afgeschaald' naar specialistische, duurdere zorg door het aanbieden van algemene voorzieningen, zo wordt in het interview met bestuur en beleid aangegeven.
- De medewerkers van het dorpssteam geven aan dat er meer aandacht aan preventie besteed zou kunnen worden. Bijvoorbeeld: voorlichting over verslaving. Ook in het onderzoek naar de dorpssteams wordt preventie als aandachtspunt genoemd⁵¹:

"Het is van belang dat de Dorpssteams in een vroeg stadium weten wat er speelt. Het preventieve werken zit nu eigenlijk nergens in en de nadruk ligt vooral op een probleemgerichte aanpak. Het preventieve deel is nog een heel groot onontgonnen gebied, terwijl dit toch als één van de doelen is geformuleerd."

2.4 Jeugdwet

Op 1 januari 2015 is de Jeugdwet in werking getreden. Dat betekent dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor de zorg voor kinderen en gezinnen. De gedachte achter de Jeugdwet is dat gemeenten, beter dan het Rijk en de provincie, in staat zijn zorg en ondersteuning integraal, op maat en dichtbij het gezin te

⁵¹ In 2017 heeft de raad extra budget beschikbaar gesteld voor preventie en innovatie.

organiseren. Ook is het idee dat gemeenten de zorg efficiënter en goedkoper kunnen aanbieden. In de Jeugdwet zijn de volgende **doelen** geformuleerd:

1. Gebruik maken van de eigen kracht van jeugdigen, ouders en hun sociale netwerk. Het is belangrijk dat zij de regie blijven houden over hun leven. En dat ze samen met hun eigen omgeving en professionele hulpverleners naar oplossingen zoeken;
2. Minder snel medicijnen voorschrijven en de zorgvraag terugbrengen;
3. Eerder (jeugd)hulp bieden op maat voor kwetsbare kinderen;
4. Samenhangende hulp voor gezinnen: 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur;
5. Meer ruimte voor jeugdprofessionals en vermindering van regeldruk bij hun werk.

Met de Jeugdwet is de gemeenten verantwoordelijk voor (geïndiceerde) jeugdzorg, de gesloten jeugdzorg, geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren (jeugd-ggz), zorg voor jeugd met een lichte verstandelijke beperking (jeugd-lvb), jeugdbescherming en jeugdreclassering.

De gemeente Drimmelen werkt in de sub regio West-Brabant Oost (WBO) samen met de Dongemondgemeenten, Breda, Alphen-Chaam en Baarle-Nassau om de Jeugdhulp vorm te geven en uit te voeren.

2.4.1 Maatschappelijke doelen jeugdbeleid

Het belangrijkste **uitgangspunt** voor de WBO gemeenten is dat de ondersteuning zoveel mogelijk dichtbij ouders en kinderen plaatsvindt. De talenten, vragen en oplossingen van ouders zijn daarbij het vertrekpunt⁵². In WBO verband hebben de gemeenten een set van „leefregels“ opgesteld van waaruit gewerkt beoogd te worden. Jongeren, ouders en vertegenwoordigers van instellingen hebben meegedacht over deze leefregels. De leefregels luiden als volgt:

- We luisteren goed en praten met in plaats van over jeugd en/of ouders.
- Een jongere en/of gezin heeft één vast, vertrouwd aanspreekpunt.
- De jongere en/of het gezin is leidend (voor zover mogelijk), o.a. bij opstellen plan.
- Hulp en ondersteuning vindt in principe thuis (of zo-dicht-bij-huis mogelijk) plaats.
- Ondersteuning jongere en/of gezin d.m.v. actieve inzet en goede samenwerking met sociaal netwerk van jeugd en ouders.
- Jeugd en ouders hebben in principe volledig inzicht in hun eigen dossiers.
- Jeugd en ouders kunnen andere professional vragen bij “geen klik” t.b.v. effectieve samenwerking.
- Wij stimuleren vindplaatsen om vroeg en adequaat te signaleren en advies/inzet van CJG-ers in te vliegen waar nodig.
- CJG-ers/professionals schenden het vertrouwen van jeugd en ouders niet en handelen transparant.

Naast deze „leefregels“ hebben de WBO gemeenten voor de periode 2015 tot en met 2017 de volgende **doelstellingen** benoemd:

- Kinderen groeien gezond en veilig op. Zij kunnen hun kwaliteiten ontwikkelen om uiteindelijk als volwaardige burgers deel te nemen aan de maatschappij. Daarbij

⁵² Beleidsplan Jeugdhulp gemeente Drimmelen 2015 – 2018.

zijn hun ouders als eerste verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kind(eren).

- Jeugdhulp (van licht tot zwaar) is toegankelijk voor iedereen.
- De gemeente biedt ondersteuning aan ouders en kinderen bij het opvoeden en opgroeien. Zo dichtbij mogelijk, integraal en vraaggericht.
- We zorgen voor continuïteit van de hulp voor jeugdigen en gezinnen die per 1 januari 2015 al in zorg zijn.
- Gebruikers van het jeugdhulpaanbod zijn tevreden over de wijze waarop zij benaderd worden en over de ondersteuning die zij krijgen.
- De aangeboden ondersteuning is passend en effectief (naar professionele maatstaven).
- (Veiligheids-)risico's bij het opgroeien en opvoeden signaleren we in een vroegtijdig stadium.
- Op termijn is het gebruik van specialistische hulp (behandeling en verblijf) minder en bieden we meer lichte vormen van hulp (ambulante, kortdurend).
- Minder jeugdigen krijgen een maatregel op last van de kinderrechter. Dit omdat er preventief wordt gewerkt en andere zorg wordt ingezet.

2.4.2 Doelgroepen

Er zijn geen specifieke doelgroepen waar het jeugdbeleid van de gemeente Drimmelen op gericht is. Iedereen die hulp en ondersteuning nodig heeft moet hier toegang toe hebben. Dit past bij de visie van de gemeente Drimmelen om te streven naar een inclusieve samenleving. In de interviews met de wethouders, beleidsmaker en het CJG wordt dit onderstreept. Tegelijkertijd geven CJG professionals aan dat er wel een aantal doelgroepen zijn die extra aandacht behoeven, namelijk:

- Kinderen waarvan ouders in een vechtscheiding zijn beland;
- Psychische problemen bij ouders en kinderen;
- Depressie bij jongeren;
- Getraumatiseerde nieuwkomers;
- Jongeren in zorg die 18 worden;
- Jongeren die op een wachtlijst staan voor verblijfszorg;
- Druggebruikende jongeren.

2.4.3 Doelrealisatie

De resultaten die over 2015 en 2016 zijn geboekt op het gebied van Jeugdbeleid zijn uit verschillende documenten uit te lezen.

De Transformatiemonitor Jeugd wordt in opdracht van de gemeenten in West-Brabant Oost uitgevoerd door de GGD West-Brabant en heeft betrekking op 2015/2016. Aan de hand van de beleidsdoelen die in de regio West-Brabant Oost door de gemeenten zijn geformuleerd zijn 10 vragen gemaakt. Op basis van die vragen zijn de resultaten op het gebied van de transformatie binnen de gemeente inzichtelijk gemaakt. Hierbij is gebruik gemaakt van cijfers en verhalen uit verschillende gegevensbronnen, namelijk;

- Groepsinterviews met professionals bij de toegang organisaties
- Groepsinterviews met professionals van zorgaanbieders
- Cijfers gepubliceerd door CBS van jeugdzorgaanbieders via CBS Statline
- Cijfers uit de registratie van de GGD jeugdgezondheidszorg

- Cijfers gepubliceerd door het ministerie van OCW over vroegtijdig schoolverlaten VSV verkenner
- Cijfers afkomstig van het jaarverslag Veilig Thuis West-Brabant, 2015
- Cijfers afkomstig van een enquête onder gezinnen in de gemeente over opvoeden en opgroeien, 2015

Een onderdeel van deze Transformatiemonitor Jeugd is cliënt-ervaringsonderzoek. Aan de hand van een online-enquête zijn ouders (en verzorgers) van 0 t/m 18 jarigen bevroegd. Deze enquête is breed uitgezet en heeft niet alleen betrekking op inwoners die van zorg gebruik maken. Zo is ook in beeld gebracht hoe inwoners omgaan met mogelijke opvoedproblemen bij hun kind. In hoofdstuk 4 wordt dieper ingegaan op het cliëntenperspectief.

Net als voor de Wmo en de Participatiewet is er managementinformatie beschikbaar. Hierin zijn per twee maanden het aantal casussen die in behandeling zijn geweest bij het CJG, het aantal afgegeven beschikkingen en het aantal binnengekomen telefoontjes weergegeven. Er zijn echter geen SMART doelen geformuleerd over deze aantallen. In het kader van doelbereik kunnen hier dus geen conclusies aan worden verbonden.

In de Monitor Sociaal Domein 2016 valt met betrekking tot de Jeugd het volgende op in de periode 2015-2016:

- Het percentage jongeren met jeugdhulp ligt in het eerste half jaar van 2016 aanzienlijk lager dan het landelijke gemiddelde van gemeenten met dezelfde populatieomvang.
- Ten opzichte van 2015 is het aantal jongeren met jeugdhulp aanmerkelijk afgenomen.
- Jeugdhulp met verblijf en jeugdbeschermingsvoorzieningen zijn redelijk stabiel.

Realisatie per doel

Hieronder is per doel weergegeven of het aannemelijk is dat de beoogde doelen zijn behaald. We merken hierbij op dat de doelstellingen niet SMART zijn geformuleerd en dat er geen indicatoren aan de doelen gekoppeld zijn aan de hand waarvan kan worden gemeten of de gestelde doelen worden behaald. We kunnen daarom op basis van de beschikbare informatie uit de documenten en de interviews alleen bepalen of het aannemelijk is of de gestelde doelen zijn behaald.

Kinderen groeien gezond en veilig op. Zij kunnen hun kwaliteiten ontwikkelen om uiteindelijk als volwaardige burgers deel te nemen aan de maatschappij. Daarbij zijn hun ouders als eerste verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kind(eren).

Dit doel raakt aan de ambitie van de gemeente om ervoor te zorgen dat jeugdigen in de gemeente Drimmelen zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen tot volwaardige in de maatschappij. Ouders zijn daar als eerste verantwoordelijk voor. Deze doelstelling dient als kapstok voor de andere beleidsdoelen.

Jeugdhulp (van licht tot zwaar) is toegankelijk voor iedereen

Kinderen die hulp en ondersteuning nodig hebben kunnen hier toegang tot hebben. Of het nu gaat om zware dure zorg of lichte hulp en ondersteuning. De jeugdhulp is budgettair neutraal georganiseerd (met uitzondering van het budget dat is vrijgemaakt voor het CJG). De gemeente stuurt niet op minder uitgaven of minder toewijzingen vanuit het CJG. De CJG professionals geven ook aan dat er vanuit de gemeente niet wordt aangestuurd op het afgeven van minder indicaties. Op de middellange termijn wordt door de wethouder en beleidsmedewerker wel

aangegeven dat de vraag naar gespecialiseerde zorg moet afnemen. Dit moet door preventie worden bewerkstelligd en niet door bezuinigingen.

De gemeente biedt ondersteuning aan ouders en kinderen bij het opvoeden en opgroeien. Zo dichtbij mogelijk, integraal en vraaggericht

De gemeente Drimmelen heeft het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) Drimmelen-Geertruidenberg de opdracht gegeven uitvoering te geven aan preventie, ambulante hulpverlening en toegang tot de specialistische zorg. Het idee is dat het CJG ondersteuning dichtbij, integraal en vraaggericht organiseert.⁵³

Zo dichtbij mogelijk

Het CJG werkt vindplaatsgericht op de plekken waar ouders en kinderen komen. Zo zijn er vaste CJG professionals die scholen als hun werkgebied hebben. Daarnaast wordt door CJG professionals samengewerkt met kinderopvangcentra en huisartsen. In de bibliotheek is er een vast aanspreekpunt aanwezig. Het gemeentehuis wordt gebruikt als werkplek. Er worden op het gemeentehuis ook afspraken met cliënten gemaakt als een huisbezoek niet mogelijk is. Er is geen fysiek inlooppunt voor ouders en jeugdigen die vragen hebben of zich bij het CJG willen melden voor hulp en ondersteuning. Volgens het CJG past dit bij hun visie waarbij CJG professionals naar jongeren/ouders toe gaan in plaats van andersom.

In het beleidsplan staat beschreven dat CJG medewerkers worden geacht generalistisch te werken. Dat betekent dat ze hulpvragen vanuit verschillende disciplines en integraal kunnen benaderen. In de praktijk blijkt het niet realistisch om op alle gebieden onderlegd te zijn of te worden. Dit geven de CJG medewerkers in de interviews aan. Iedere CJG-medewerker heeft daarom aandachtsgebieden gekregen. Op die manier kunnen CJG collega's van elkaars expertise gebruik maken. Het idee is dat het team als geheel wel generalistisch werkt. Uit de jaarstukken 2015⁵⁴ en 2016⁵⁵ kunnen we opmaken dat deze wijzigingen in het CJG team zijn doorgevoerd.

Intakegesprekken en eventuele vervolg afspraken vinden zoveel mogelijk bij cliënten thuis plaats. Wanneer cliënten het prettiger vinden om op neutraal terrein af te spreken dan kan dat. Het komt ook voor dat het, bijvoorbeeld in het kader van veiligheid, nodig is om op neutraal terrein af te spreken.

Zo integraal mogelijk

Zie hiervoor hoofdstuk 3 over integraliteit.

Zo vraaggericht mogelijk

CJG professionals geven aan dat ze ernaar streven maatwerk te leveren. Dit gebeurt in het intakegesprek door zoveel mogelijk de vraag achter de vraag bloot te leggen. Als de zorgvraag helder is maakt de CJG professional een plan van aanpak waarin de zorgdoelen staan beschreven. Uit de Transformatiemonitor Jeugd 2016⁵⁶ kunnen we opmaken dat het voor CJG professionals in complexe casussen, met meerdere beschikkingen in één gezin, lastig is om een plan van aanpak op maat op te stellen.

⁵³ Beleidsplan Jeugdhulp gemeente Drimmelen 2015 – 2018.

⁵⁴ Jaarstukken 2015, 21 juli 2016.

⁵⁵ Jaarstukken 2016, 14 april 2017.

⁵⁶ Transformatiemonitor Jeugd 2016, GGD regio West-Brabant.

We zorgen voor continuïteit van de hulp voor jeugdigen en gezinnen die per 1 januari 2015 al in zorg zijn

In de jaarstukken 2015 kunnen we lezen dat de prioriteit van de gemeente na de decentralisatie van de jeugdzorg heeft gelegen bij het waarborgen van de zorgcontinuïteit. De gemeente heeft jeugdigen en gezinnen die per 1 januari 2015 al in zorg zijn overgenomen. Om de zorgcontinuïteit te waarborgen is er in 2015 extra capaciteit ingezet om het CJG toe te rusten voor de taken die uitgevoerd moesten worden. Volgens de wethouder, de beleidsmedewerker Jeugd en de CJG professionals is hierbij niemand buiten de boot gevallen. Er zijn, voor zover we weten, geen cijfers beschikbaar waaraan we deze uitspraken kunnen staven.

Gebruikers van het jeugdhulpaanbod zijn tevreden over de wijze waarop zij benaderd worden en over de ondersteuning die zij krijgen.
Zie hiervoor hoofdstuk 4 over cliëntenervaring.

De aangeboden ondersteuning is passend en effectief (naar professionele maatstaven)

Wat de gemeente precies verstaat onder passende en effectieve ondersteuning is onduidelijk. Ook is niet helder aan welke professionele maatstaven de ondersteuning moet voldoen.

Uit de Transformatiemonitor Jeugd⁵⁷ (gericht op regio West Brabant Oost) kunnen we opmaken dat CJG professionals over het algemeen tevreden zijn over de kwaliteit van de zorg die door aanbieders geleverd wordt. Incidenteel zijn hier wel zorgen over. Daar staat tegenover dat zorgaanbieders verschillen ervaren in de kwaliteit van de samenwerking en invulling met CJG professionals. Zorgaanbieders geven aan dat ze na de decentralisatie van de jeugdzorg over het algemeen meer ruimte hebben voor maatwerk. Aanbieders willen graag meer afstemming met CJG professionals over de gestelde zorgdoelen. De ervaring is nu dat de doelen niet altijd haalbaar zijn in de praktijk.

Uit de Transformatiemonitor Jeugd blijkt ook dat bij zowel CJG professionals als bij zorgaanbieders de druk op verantwoording groot is. Hierdoor is het lastig om van eerder afgesproken doelen af te wijken als dit gedurende het zorgtraject nodig blijkt te zijn.

(Veiligheids-)risico's bij het opgroeien en opvoeden signaleren we in een vroegtijdig stadium

Volgens de gemeente zoekt het CJG de samenwerking met scholen, huisartsen jeugdbescherming en Veilig Thuis op. Ook kunnen verenigingen, wanneer er vragen zijn, contact opnemen met het CJG. Dit resulteert volgens de CJG professionals ook in meer meldingen. Tevens neemt het aantal zwaardere meldingen bij het CJG toe. Dit zijn meldingen die voorheen bijvoorbeeld Bureau Jeugdzorg terecht kwamen. Zorgvragen die binnenkomen worden binnen vier weken opgepakt. We kunnen hieruit afleiden dat de bekendheid van het CJG is toegenomen, mede door samen te werken met maatschappelijke partners. Of dit er ook voor zorgt dat zorgsignalen in een vroeger stadium worden gesignaleerd is niet te zeggen.

⁵⁷ Idem.

CJG medewerkers geven aan dat er nog winst te behalen is als het gaat om vroegsignalering. Samenwerking met partners aan de 'voorkant' wordt hierbij belangrijk gevonden. Er ligt ook een verantwoordelijkheid bij partners om vroegtijdig problemen te signaleren.

Daarnaast geven CJG professionals aan dat het belangrijk is dat er voldoende tijd is om ervoor te zorgen dat problemen sneller worden gesignaleerd. Preventieve werkzaamheden zijn wel opgenomen in het takenpakket van de CJG professionals maar in de praktijk krijgen urgente zaken voorrang.

Op termijn is het gebruik van specialistische hulp (behandeling en verblijf) minder en bieden we meer lichte vormen van hulp (ambulante, kortdurend)

Uit de Transformatie-monitor en de interviews kunnen we opmaken dat CJG professionals sinds de decentralisatie bewuster zijn van de kosten van specialistische zorg. CJG professionals zijn kritisch bij het toewijzen van gespecialiseerde hulp en er is meer nadruk komen te liggen op afschaling. We zien in de jaarstukken van 2015 en 2016 ook dat het absolute aantal kinderen dat van jeugdzorg gebruik maakt aanmerkelijk is afgenomen.

	2014	2015 begroot	2015 werkelijk	2016 begroot	2016 werkelijk
Aantal jeugdzorggebruik	-	305	269	350	245

Dit betreft het aantal CJG casussen. Dit is exclusief doorverwijzingen van de huisarts en gecertificeerde instellingen naar gespecialiseerde zorg. Het aantal doorverwijzingen via deze alternatieve route is niet bekend.

In de Monitor Sociaal Domein 2016⁵⁸ valt op dat het percentage jongeren met jeugdhulp in het eerste half jaar van 2016 aanzienlijk lager ligt dan het landelijke gemiddelde van gemeenten met dezelfde populatieomvang.

Uit de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein 2017 blijkt dat Jeugdhulp met verblijf en jeugdbescherming relatief stabiel is gebleven over 2015 en 2016.

	Eerste half jaar 2015	Tweede half jaar 2015	Eerste half jaar 2016
Jeugdhulp met verblijf	20	25	25
Jeugdbescherming	40	30	30
Jeugdreclassering	-	-	-

Uit de Transformatie monitor Jeugd is op te maken dat de Ambulante jeugdhulp op locatie van de aanbieder het meeste wordt gegeven (ongeveer 70%). Dit is in 2016 licht toegenomen. Het CJG pakt bij benadering 20% van de casuïstiek op. De verdeling van het type zorgtraject over 2015 en 2016 is stabiel. Er zijn geen grote verschuivingen van specialistische hulp naar lichte vormen van ondersteuning.

Minder jeugdigen krijgen een maatregel op last van de kinderrechter. Dit omdat we meer preventief werken en andere zorg inzetten

Zoals al eerder benoemd heeft 2015 in het teken gestaan van zorgcontinuïteit. Op de samenwerking met scholen na komt het CJG nog te weinig toe aan preventieve

⁵⁸ Rapportage Sociaal Domein Drimmelen, Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (24-04-2017).

werkzaamheden. Dit wordt bevestigd in zowel de interviews met de gemeente als de CJG professionals. Wel wordt benadrukt dat hier steeds meer aandacht voor is. Samenwerking met partners aan de 'voorkant', vooral als het gaat om vroeg signalering, wordt hierbij belangrijk gevonden.

Een belangrijke preventieve pijler voor het CJG is de inzet van het sociale netwerk om problemen aan te pakken en/of te voorkomen. Alle CJG professionals hebben een intensieve training gekregen in het toepassen van de methode Sociale Netwerk Strategie. CJG medewerkers onderschrijven het belang van de gedachte achter deze methode maar hebben moeite met de wijze waarop ze deze methode moeten integreren in hun eigen werkzaamheden. De methode voelt teveel als een keurslijf waarin weinig ruimte is om naar eigen inzicht te handelen. Het CJG team is nu aan het kijken hoe de visie van de Sociale Netwerk Strategie beter ingezet kan worden. Afgesproken is dat dit een vast punt is bij werkoverleggen.

Met het faciliteren van de training Sociale Netwerk Strategie voor CJG professionals, heeft de gemeente ingezet op sociale netwerk versterking. De CJG professional moeten vanuit hun eigen expertise en werkzaamheden de inzet van het sociale netwerk vormgeven. De CJG coördinator heeft hierin een aansturende taak.

In de praktijk wordt het sociale netwerk rondom cliënten waar mogelijk ingezet. In sommige gezinnen is het sociale netwerk al overbelast of is er weinig tot geen sociaal netwerk. Sommige ouders vinden het niet eerlijk dat zij geen of minder gebruik kunnen maken van voorzieningen omdat zij over een sterk sociaal netwerk beschikken. Terwijl ouders die dit niet hebben wel gebruik kunnen maken van specialistische zorg. In dat geval geven CJG professionals aan dat hulp en ondersteuning in principe tijdelijk is en dat voor structurele verbetering de inzet van het sociale netwerk belangrijk is.

De wethouder Jeugd benadrukt dat de transformatie nog jaren gaat duren. Resultaten zijn op dit moment nog niet zichtbaar. Het doel is dat kinderen groeien en geholpen worden. De gemeente stuurt niet op minder uitgaven, maar als dat wel het geval is dan is dat een mooie uitkomst. De wethouder en de beleidsmedewerker Jeugd geven aan dat het lastig is om de maatschappelijke effecten van preventie inzichtelijk te maken.

3 Integraliteit

In dit hoofdstuk beantwoorden we deelvraag 3 over samenhang en integraliteit:

3. Is er in beleid en uitvoering samenhang tussen de drie decentralisaties onderling, alsook met andere beleidsterreinen binnen de gemeente?

De norm die we hanteren bij het beantwoorden van deze deelvraag is:

Er is een overkoepelende visie op de decentralisaties in het sociaal domein en deze is vertaald in een samenhangend beleid en een integrale uitvoering.

3.1 Algemeen beeld

Integraliteit is een breed begrip. Het kan gaan over integraal, samenhangend beleid in het sociaal domein. Ten tweede kan het gaan om een integrale toegang tot zorg en ondersteuning, waarbij meerdere disciplines betrokken zijn en een brede uitvraag wordt gedaan op basis van verschillende leefgebieden. Tot slot heeft het betrekking op integraal of multidisciplinair werken bij het bieden van zorg en ondersteuning.

De decentralisaties vragen om een integrale benadering van de cliënt. Door de komst van meer kwetsbare doelgroepen naar de gemeente is dit van belang. De gemeente heeft een inventarisatie uitgevoerd naar mensen en gezinnen waarbij sprake is van meervoudige problematiek en die ondersteuning nodig hebben in de regievoering. Om een beeld te vormen van de meervoudige problematiek is aan de casemanagers gevraagd om hun caseload in kaart te brengen. Op basis van deze inventarisatie is het aantal cliënten/huishoudens met meerdere voorzieningen geschat op ongeveer 30 huishoudens.⁵⁹ De 'Rapportage Sociaal Domein Drimmelen' toont echter andere gegevens met betrekking tot stapeling van voorzieningen. In die rapportage wordt gesproken van circa 45 tot 50 huishoudens. Daarnaast gaat het op cliëntniveau om circa 20 tot 25 cliënten.⁶⁰

Uit genoemde inventarisatie blijkt dat de gemeente geen eenduidig beeld van de doelgroep heeft kunnen schetsen. Wel wordt er gesteld dat meervoudige problematiek relatief vaak voorkomt bij de doelgroep alleenstaanden, alleenstaande ouders, mensen met psychische problematiek en mensen met een verstandelijke beperking. Voor wat betreft ondersteuning is er relatief vaak sprake van een combinatie van voorzieningen op het gebied van werk en inkomen met schuldhulpverlening en ondersteuning door een psycholoog/GGZ. In mindere mate is er sprake van een combinatie van voorzieningen op het gebied van werk en inkomen met ondersteuning bij het voeren van een huishouden of ondersteuning bij het opgroeien en opvoeden van kinderen.⁶¹ Uit de telefonische interviews met klanten is dit beeld ook naar voren gekomen. Het merendeel van de gesproken klanten Participatiewet geeft aan ook in de schuldsanering te zitten of ondersteuning vanuit MEE/GGZ te ontvangen. Enkele klanten geven aan gebruik te maken van enkel voorzieningen onder de Wmo of de Jeugdwet.

⁵⁹ Discussienota Integrale aanpak in het sociaal domein, Versie 1.0, 4 juni 2015.

⁶⁰ VNG, Rapportage Sociaal Domein Drimmelen. Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (24-4-2017).

⁶¹ Discussienota Integrale aanpak in het sociaal domein, Versie 1.0, 4 juni 2015.

3.1.1 Integraal beleid

In de visie op de transities staat dat de gemeente streeft naar een integrale visie op het sociaal domein. De gemeente wil problemen van inwoners op het gebied van jeugd, zorg en werk en inkomen integraal (dat wil zeggen: in zijn geheel) benaderen, zodat het effect van de ondersteuning beter is en kosten worden bespaard door minder overlap en een kortere inzet⁶².

Deze visie heeft vooral betrekking op een *integrale toegang en uitvoering* van het beleid. De beleidsterreinen hebben, los daarvan, allemaal hun eigen beleidsplannen. Hierin wordt wel melding gemaakt van de raakvlakken met andere beleidsterreinen, maar deze samenhang wordt slechts op onderdelen en beperkt uitgewerkt. Er is in dat opzicht geen sprake van integraal 3D-beleid.

Vanuit het Wmo-platform ziet men dat de afdelingen binnen de gemeente nog erg gescheiden van elkaar werken. *"Er is vanuit de historie een hoge drempel om integraal te kijken."* Ook de beleidsmedewerker Wmo geeft aan dat er behoefte is aan meer afstemming op beleidsniveau met collega's van het sociaal domein. Als voorbeeld wordt Onderwijs genoemd. En medewerkers van het dorpssteam zien in de praktijk soms dat beleid tegenstrijdig is of dat beleidsregels of de verordening maatwerk in de weg staan. Als zo iets nu gesignaleerd wordt duurt het lang voordat het kan worden aangepast.

Vooraf de afstemming en samenwerking tussen de Participatiewet en Wmo/Jeugd kan beter, zo wordt benoemd door geïnterviewden van Sociale Zaken.

Samenhang en verbinding tussen de verschillende beleidsterreinen

De verbinding tussen de Participatiewet, Wmo en Jeugd en andere beleidsterreinen komt naar voren op de volgende onderwerpen:

Beschut werk en arbeidsmatige dagbesteding

De verbinding tussen Wmo en Participatiewet ligt op het gebied van arbeidsmatige dagbesteding. Binnen de gemeente worden de mogelijkheden onderzocht om beschut werk in te zetten in combinatie met arbeidsmatige dagbesteding. De belangen van de verschillende domeinen kunnen echter conflicterend zijn. De uitvoerende medewerkers geven in het interview aan dat het tussen de verschillende beleidsterreinen Wmo en Participatie geven en nemen is. In het interview met de wethouder en beleidsmedewerkers van Sociale Zaken en Wmo wordt dit herkend:

"Er wordt dan gezegd dat het zaak is om breder te denken, het belang van de cliënt voor ogen te houden en mee te kunnen bewegen met de andere professional. MEE is dan een belangrijke schakel, als onafhankelijke cliëntondersteuner die kan aangeven wat de cliënt nodig heeft."

Aangegeven wordt dat, indien er sprake is van een zorgvraag en een vraag om participatie, de zorgvraag dan vaak leidend is. De cliënt is dan in de eerste plaats een Wmo-cliënt. Dat is soms zoeken in de praktijk, er wordt per casus bekeken hoe dit opgepakt kan worden. Ook werkt de medewerker van MEE die mensen met een verstandelijke beperking begeleidt richting werk, op het snijvlak van de Wmo en de

⁶² Nota visie op de 3 transities, 19-08-2013.

Participatiewet. Deze MEE-medewerker werkt regelmatig samen met de Werkmakelaar voor mensen die in het doelgroepenregister staan.

In de dorpsteams

In de 'Beleidsnota Participatiewet Drimmelen 2015' wordt de verbinding tussen de Participatiewet en de dorpsteams genoemd. In het document wordt gesteld dat het dorpsteam direct contact zal leggen met de casemanagers Participatiewet wanneer blijkt dat bij een cliënt sprake is van omstandigheden die dit noodzakelijk maken.⁶³ Uit de gesprekken met beleid en uitvoerende medewerkers blijkt dat deze verbinding niet tot nauwelijks aanwezig is. De uitvoerende medewerkers Participatiewet geven aan dat het dorpsteam vooral gericht is op zorg. Vanuit het dorpsteam wordt er niet doorverwezen naar het zorgloket. Ook wordt er vanuit het zorgloket niet doorverwezen naar het dorpsteam. De casemanagers Participatiewet verwijzen eerder door naar MEE. Ook geven ze zelf aan dat ze bij de intake of het gesprek niet onderzoeken of de cliënt ook bij de dorpsteams bekend is.

Het onderzoek 'De Dorpsteams' benoemt dezelfde bevindingen. Het onderzoek concludeert dat in het belang van de cliënt het goed zou zijn om meer kennis uit te wisselen tussen de dorpsteams en Sociale Zaken. Het beeld van Sociale Zaken is dat zij zich vooral bezig houden met het vaststellen of een klant voldoet aan bepaalde eisen om in aanmerking te komen voor een regeling. De doelgroep voor Sociale Zaken is echter enorm verbreed, waardoor cliënten met zowel de dorpsteams als Sociale Zaken te maken kunnen hebben. Kennis van het dorpsteam over beperkingen bij de cliënten kan prettig zijn voor de collega's van Sociale Zaken. Bij de nieuwe doelgroepen wordt namelijk niet altijd voldoende onderkend of en wat voor beperking een klant heeft, waardoor de klant in sommige gevallen onvoldoende meekrijgt wat er tegen hem gezegd wordt. Dit stukje mensenkennis van de dorpsteams zou bij kunnen dragen aan de werkzaamheden van Sociale Zaken. De zakelijke kant van de regelgeving van Sociale Zaken kan juist weer iets toevoegen aan de kennis van de leden van de dorpsteams.⁶⁴

Ook de verbinding tussen Jeugd en de dorpsteams zou sterker gemaakt kunnen worden, omdat de dorpsteams zich momenteel vooral bezighouden met de ouderenkant.

Tegenprestatie

Op het gebied van de tegenprestatie wordt de verbinding tussen Wmo en Participatiewet gemaakt. De gemeente Drimmelen stelt als uitgangspunt onder de Participatiewet dat de cliënt de primaire verantwoordelijkheid heeft om naar vermogen een tegenprestatie te leveren voor de verkregen uitkering. Mocht een cliënt geen perspectief hebben op een betaalde baan dan kan de tegenprestatie bestaan uit het ondersteunen van de Wmo-doelgroep. Hierbij kan gedacht worden aan de boodschappenservice, ondersteuning bij dagactiviteiten en wandelen met ouderen.⁶⁵

Jeugd

Uit de interviews komt naar voren dat het CJG een belangrijke partner is. De visies van Participatie en CJG zijn echter verschillend en willen nog wel eens botsen. Zo is het doel van de Participatiewet dat ouders zelfstandig in hun inkomen voorzien terwijl jeugd gericht is op het beste voor het welzijn van het kind. De medewerkers

⁶³ 13 Bijlage 3 Beleidsnota Participatiewet Drimmelen 2015.

⁶⁴ Onderzoek De Dorpsteams, Myrthe de Wijs, mei 2016.

⁶⁵ 13 Bijlage 3 Beleidsnota Participatiewet Drimmelen 2015.

geven aan dat het streven naar rechtmatigheid bij sociale zaken niet altijd strookt met de aanpak/inzet van het CJG of andere instellingen. Om dit goed op te pakken is een duidelijke casusregie van belang. Het is voorgekomen dat een klant zowel bij de gemeente als CJG bekend was.

Onderwijs

Op het gebied van onderwijs komen de domeinen Jeugd en Participatie bij elkaar. Binnen de gemeente is een werkmakelaar bijzondere doelgroepen aangesteld die contact houdt met het (speciaal) onderwijs. De werkmakelaar zet zich in om ervoor te zorgen dat jongeren met een arbeidsbeperking naar werk worden begeleid.

Armoede

Het armoedebeleid raakt de domeinen Zorg, Jeugd en Participatie. Armoedebeleid wordt meegenomen bij alle beleidsterreinen, zo geven geïnterviewden van de Wmo en Sociale Zaken aan. Er zijn verschillende toeslagen, bijzondere bijstand, stichting Leergeld (deelname sportieve en muzikale activiteiten t.b.v. kinderen tussen 4 en 18 jaar), mogelijkheden voor kwijtschelding en een collectieve zorgverzekering in de gemeente. Bijvoorbeeld voor mensen die de kosten (eigen bijdrage) van een maatwerkvoorziening niet kunnen betalen. Medewerkers van de dorpssteams en de wijkverpleging geven aan dat zij alert zijn op signalen van armoede. Dat geldt ook voor de casemanagers Sociale Zaken.

Visie 'Samen aan zet': verbreding sociaal domein

Vanaf 2017 richt de gemeente zich op een samenhangende visie voor het brede sociale domein. In de visienota Samen aan zet⁶⁶ staat:

"Het is nu tijd voor de transformatie; een wezenlijk andere vormgeving van het gehele brede sociale domein (waaronder bijvoorbeeld ook gezondheidszorg, onderwijs, inburgering, accommodatiebeleid en sport). De nieuwe wetten hangen onderling sterk samen en sluiten in principiële uitgangspunten op elkaar aan: meer verantwoordelijkheid naar de inwoners en minder regelen vanuit de (centrale) overheid. In de gemeente Drimmelen betekent dat op alle beleidsterreinen zoveel mogelijk ruimte geven aan het meedoen van inwoners, maatschappelijk middenveld en ondernemers."

3.1.2 Integrale toegang

De gemeente heeft ervoor gekozen om de toegang niet integraal vorm te geven. Elke kolom heeft een eigen toegang. De toegang tot Zorg en Welzijn loopt via de dorpssteams (geen fysieke toegang, dit loopt via het zorgloket of een van de andere partnerorganisaties), Werk en Inkomen loopt ook via het zorgloket en Jeugdhulp via het Centrum voor Jeugd en Gezin. De gemeente geeft aan dat deze toegangen goed werken, er is geen nieuw loket nodig voor alle vragen. De gemeente geeft hierbij als aandachtspunt aan:

"Het is belangrijk dat de personen die een melding of signaal ontvangen de behoefte van de cliënt goed onderzoeken. Als blijkt dat er behoefte is aan ondersteuning op een ander gebied dan de professional kan bieden/regelen, dient de cliënt ook toegang tot die ondersteuning geboden te worden. Door verschillende partijen in een netwerk te laten samenwerken wordt dit bereikt."

⁶⁶ Visienota Samen aan zet! Met elkaar bouwen aan een inclusieve gemeente Drimmelen. Maart 2017.

Daarbij hanteert de gemeente de volgende aanpak: *"Alle medewerkers die contacten hebben met cliënten, voeren open gesprekken, waarbij de cliënt zijn verhaal kwijt kan. Aan de hand van dat verhaal wordt besproken wat de aanpak/vervolgprocedure is. Deze aanpak/procedure kan het betrekken van andere disciplines betekenen. Ook kan een aanpak/procedure tussentijds worden bijgesteld als blijkt dat een cliënt andere ondersteuningsbehoeften heeft."*⁶⁷

De gemeente faciliteert dat partners elkaar kennen en weten te vinden, en wil hiermee de samenwerking versterken, zodat cliënten de juiste zorg en ondersteuning krijgen. Integraliteit wordt volgens de gemeente aangejaagd door middel van de Zorgcafés. Dit zijn bijeenkomsten (3 per jaar) waarbij alle disciplines in het sociaal domein samenkomen. Het doel van het Zorgcafé is om de samenwerking binnen het sociaal domein te verstevigen. Er worden dan overkoepelende thema's besproken, zoals armoede. Hierdoor is er meer zicht op de expertise en kennis van medewerkers onderling. Zo worden de lijntjes korter en kan er eerder andere expertise ingeschakeld worden als een cliënt die nodig heeft. Naast de Zorgcafés hebben CJG-medewerkers, Wmo-consulenten en consulenten Werk en inkomen deelgenomen aan een studiemiddag over integrale klantbenadering. Ook hebben zij met elkaar meegelopen om meer zicht te krijgen op elkaars vakgebied⁶⁸.

De gemeente kiest ervoor om aan de poort niet standaard een brede, integrale uitvraag te doen bij elke melding. Dat is in veel gevallen niet nodig volgens de gemeente. Veel ondersteuningsvragen in het sociale domein zijn enkelvoudig. Alleen bij meervoudige problematiek is een integrale uitvraag en aanpak nodig. Op dit moment voldoet de manier van uitvragen zoals die door het CJG en de dorpssteams gebeurt, vindt de gemeente⁶⁹. Dit zorgt ervoor dat wordt doorgevraagd en biedt een zekere waarborg voor het ontdekken en herkennen van een meervoudige problematiek. Dit staat of valt wel met de professionaliteit van de betreffende medewerker. Bij Werk & Inkomen wordt echter niet breed doorgevraagd naar de situatie op andere levensterreinen. De gemeente stelt in een notitie⁷⁰ dat het zinvol is om de signaalfunctie naar andere subdomeinen beter in te bedden. De geïnterviewde medewerkers van Sociale Zaken geven aan dat een checklist hiervoor handig zou zijn.

3.1.3 Integrale zorg en ondersteuning

Drimmelen heeft gekozen voor van een 'beperkte mate van integratie'⁷¹.

"Er wordt geen afzonderlijke integrale organisatie of een integraal geautomatiseerd systeem opgericht. Bij een eerste contact met een cliënt wordt geen volledige screening van de situatie van de cliënt op alle leefgebieden uitgevoerd. De integraliteit wordt bereikt door op het niveau van de cliënt verbinding te maken tussen professionals en vrijwilligers indien blijkt dat de problematiek van de cliënt dit vereist. We noemen dit integraliteit in tweede instantie:

- *de toegang (1e instantie) blijft per kolom; daar wordt naar de ondersteuningsvraag gekeken;*

⁶⁷ Beantwoording platforms integrale organisatie 3D.

⁶⁸ Raadsbrief Stand van zaken transitie sociaal domein, 6 september 2016.

⁶⁹ Discussienota integrale aanpak in het sociaal domein, juni 2015.

⁷⁰ Discussienota integrale aanpak in het sociaal domein, juni 2015.

⁷¹ B en W nota Integrale aanpak in het sociaal domein, 29-05-15.

- *wanneer in de kolom blijkt dat er veel meer aan de hand is, stemmen de professionals onderling de ondersteuning af en wie deze coördineert (2e instantie).*
- *er wordt vanuit gegaan dat het gezin, de burger zelf en/of de betrokken specialisten de benodigde informatie over een gezin aanlevert.*

De veronderstelling is dat door de kleinschaligheid van de gemeente en het relatief kleine aantal meervoudige ondersteuningsaanvragen deze mate van integraliteit op dit moment voldoet om de geschetste doelen te bereiken. Deze vorm is haalbaar en is een goed startpunt voor het ontwikkelen van integraliteit in het sociale domein."

Zoals eerder aangegeven, valt of staat deze aanpak met een goede signaleringsfunctie, een goede inschatting of uitvraag van de vraag en een goede samenwerking en afspraken tussen professionals binnen en tussen de verschillende domeinen.

Aandachtspunt is de soms conflicterende belangen van partners, bijvoorbeeld: moet de cliënt aan het werk of moet eerst gewerkt worden aan zijn psychische gezondheid?. Wie hakt dan de knoop door? Hier is wel aandacht voor, zo blijkt uit de Discussienota integrale aanpak. Men moet dan met elkaar overleggen en eventueel escaleren naar een leidinggevende. Vraag is of dit voldoende waarborgt dat men over de eigen of organisatie belangen heen stapt.

Het Platform Sociale Zekerheid onderstreept dat het erg ingewikkeld is om de muren tussen de verschillende domeinen af te breken. Er is weinig integrale uitvoering over de kolommen heen, multidisciplinaire samenwerking gebeurt vooral binnen de kolommen. De gemeente probeert dit wel, door het organiseren van de Zorgcafés. Als er sprake is van overlap worden casussen volgens het Wmo-platform wel samen opgepakt door organisaties uit de verschillende domeinen. Maar dat betreft dan vooral praktische zaken.

De Cliëntenplatforms Sociale Zekerheid en Wmo hebben een advies gegeven over de integraliteit van de transities⁷². Zij constateerden dat er in de keukentafelgesprekken niet genoeg wordt doorgevraagd naar mogelijke andere problemen, dat de beleidsafdelingen binnen de gemeente erg gescheiden zijn en niet genoeg samenwerken. De gemeente erkent dat de beleidsterreinen nog steeds gescheiden opereren, maar vindt niet dat er onvoldoende wordt samengewerkt. Hiermee is het onvoldoende breed uitvragen in de keukentafelgesprekken geen probleem, zo redeneert de gemeente. De gemeente stelt in een reactie op het advies van de Cliëntenplatforms Sociale Zekerheid en Wmo⁷³: *"In de praktijk zien wij dat de medewerkers van de verschillende beleidsterreinen elkaar benaderen als dat nodig is voor een cliënt. Hierdoor is het eerste punt (over het breed uitvragen in de keukentafelgesprekken) wat u noemt niet meer aan de orde."*

De gemeente erkent de behoefte aan meer samenhang en verbinding op beleidsmatig en uitvoerend niveau. Dit wordt gezien als een geleidelijk proces. Men wil medewerkers niet overbelasten en wil de veranderingen (de geleidelijke

⁷² Advies Integrale Organisatie Sociaal Domein, 28 maart 2016.

⁷³ Beantwoording advies Integrale organisatie Sociaal Domein, 20 april 2016.

samenvoeging van de transities') vanuit de medewerkers en hun ervaringen vorm geven⁷⁴.

3.2 Participatiewet

In deze paragraaf kijken we naar de integraliteit binnen het beleidsterrein Participatie en tussen Participatie en andere beleidsterreinen in het sociaal domein.

De gemeente geeft aan dat binnen het domein Participatiewet wordt gewerkt vanuit het perspectief van inkomen en toeleiding naar werk. Er wordt vooral gekeken naar de ondersteuning die nodig is om cliënt naar de arbeidsmarkt te geleiden:

*"In de huidige situatie wordt incidenteel contact gezocht met andere subdomeinen als ondersteuning vanuit die subdomeinen nodig is om dit doel te bereiken. Er wordt echter niet breed doorgevraagd naar de situatie op andere levensterreinen. Zo'n benadering zou een ingrijpende wijziging betekenen van het werk van de casemanagers."*⁷⁵

De uitvoerende medewerkers geven aan in het interview dat zij tijdens de intake wel breder kijken dan alleen de Participatiewet. Als een inwoner zich bij het loket meldt voor een voorziening onder de Participatiewet en er blijkt meer nodig te zijn dan verwijst de casemanager de klant naar hulp en/of ondersteuning neemt de casemanager of werkmakelaar met toestemming van de klant contact op met de (interne) medewerkers van MEE of van het CJG. De uitvoerende medewerkers geven aan cursussen en trainingen gehad te hebben van MEE om een brede uitvraag te doen.

Daarnaast wordt door de uitvoerende medewerkers ook aangegeven dat bij de eerste intake niet altijd volledig duidelijk is wat de privé situatie van de klant is. Bij een aantal gevallen bleek, nadat de ondersteuning was gestart, de cliënt ook andere vormen van ondersteuning vanuit de gemeente te ontvangen. Dit beeld wordt ook geschetst in de 'Discussienota Integrale aanpak in het sociaal domein'. In het document, maar ook in het interview, wordt onderkend dat het soms zinvol zou zijn als er eerder verbindingen worden gelegd met andere vormen van ondersteuning (bijvoorbeeld MEE of GGZ). Het is daarom zinvol om de signaalfunctie naar andere domeinen beter in te bedden. Hierbij kan gedacht worden om Werk en Inkomen te plaatsen in de Dorpsteams.⁷⁶ De beleids- en uitvoerende medewerkers stellen dat ze actief moeten blijven inzetten op de verbinding met Jeugd en Wmo, de intake kan integraler worden opgepakt. De transformatie is een groeiproces.

3.3 Wet maatschappelijke Ondersteuning (Wmo)

In deze paragraaf kijken we naar de integraliteit binnen het beleidsterrein Wmo en tussen de Wmo en andere beleidsterreinen in het sociaal domein.

Het dorpssteam is een netwerkorganisatie. De betrokken organisaties weten elkaar te vinden en vullen elkaar aan vanuit hun eigen discipline. De lijnen zijn kort.

⁷⁴ Visie op de inrichting van de toegang naar zorg en ondersteuning, Drimmelen, oktober 2016.

⁷⁵ Discussienota Integrale aanpak in het sociaal domein, 4 juni 2015.

⁷⁶ Idem.

Om integraal te werken is het nodig dat er goed wordt samengewerkt. De door ons geïnterviewde medewerkers van het dorpssteam geven aan dat dit het geval is. In het onderzoek naar de dorpssteams geven sommige professionals echter aan dat zij er een gebrek aan openheid en een vertrouwelijke sfeer ervaren. In het onderzoek wordt het belang van het creëren van 'groepsbinding' tussen de leden van de dorpssteams benadrukt.

"De opzet van de Dorpssteams is een netwerkorganisatie waar iedere professional zijn eigen werkzaamheden heeft en de professionals af en toe bij elkaar komen en elkaar opzoeken indien nodig. Hierdoor kan het netwerk geen heel hecht team worden, maar blijft het een los geheel."

Om de binding binnen de dorpssteams te versterken en de sfeer te verbeteren zet de gemeente professionele begeleiding in bij de casuïstiekbesprekingen⁷⁷.

Een verbeterpunt betreft het ontbreken van het GGZ specialisme in de dorpssteams. Dit is geconstateerd in het onderzoek naar de dorpssteams en werd ook aangegeven tijdens het interview met de medewerkers van het dorpssteam.

"De samenwerking met GGZ kan beter. De GGZ zit niet in het dorpssteam. Er is bv. geen goede overdracht van GGZ-cliënten die uitbehandeld zijn naar het dorpssteam. Hier is wel overleg over geweest met de GGZ."

Het breed kijken blijft een aandachtspunt voor de medewerkers van de dorpssteams. In het onderzoek naar de dorpssteams⁷⁸ wordt dit als volgt verwoord:

- *Er is een eenduidige brede vraagverheldering nodig. Het is niet erg dat iedere professional vanuit een andere deskundigheid kijkt, als er maar aan interdisciplinaire casuïstiekbespreking wordt gedaan en signalen worden doorgespeeld naar de specialist op dat gebied.*
- *De professionals proberen een brede vraagverheldering uit te voeren, maar kunnen door hun reguliere werkzaamheden niet alle signalen oppakken. De professionals pakken dan ook datgene op wat binnen hun expertise ligt en geven de overige signalen door aan de overige professionals met de desbetreffende expertise. Er is dan ook al vooruitgang geboekt met betrekking tot het breder kijken van professionals, maar dit kan verbeterd worden.*

Er wordt door de dorpssteams met een breed scala aan organisaties samengewerkt. Ook die organisaties moeten 'transformeren' en anders gaan werken. Zo wil de gemeente dat aanbieders meer innoveren en samenwerken. Medewerkers van het dorpssteam geven bijvoorbeeld aan dat de twee welzijnsorganisaties die actief zijn in de gemeente beter zouden moeten samenwerken:

"Het idee is dat SWO en Surplus elkaar versterken. Per cliënt moet worden gekeken door welke organisatie ze het beste geholpen kunnen worden. We verwachten ook dat ze gezamenlijk projecten oppakken. Maar in de praktijk gebeurt dit nog onvoldoende, de samenwerking kan beter."

⁷⁷ Visie op de inrichting van de toegang naar zorg en ondersteuning, Drimmelen, oktober 2016.

⁷⁸ Onderzoek De Dorpssteams, Myrthe de Wijs, mei 2016.

In het interview met het dorpsteam geeft men aan dat de gemeente weinig grip heeft op de transformatie bij aanbieders. De gemeente zet in op vernieuwing door het organiseren van bijeenkomsten en door het opzetten van een Innovatiefonds Wmo, waarbij ook inwoners een rol hebben. Ook in de overeenkomst met zorgaanbieders over begeleiding zijn aanvullende afspraken gemaakt over innovatie⁷⁹. Maar men ervaart dat dit nog onvoldoende effect heeft. Veranderen kost tijd. Medewerkers van het dorpsteam geven bijvoorbeeld aan:

"Zorgaanbieders werken nog te verkokerd en denken nog teveel vanuit hun eigen organisatie. Er is een innovatiefonds vanuit de Dongemond-gemeenten waarmee we aanbieders proberen te verleiden om te innoveren, door bijvoorbeeld meer samen te werken om voorzieningen en doelgroepen te combineren en om meer lokaal te organiseren."

3.4 Jeugdwet

In deze paragraaf kijken we naar de integraliteit binnen het beleidsterrein Jeugd en tussen Jeugd en andere beleidsterreinen in het sociaal domein. Een van de doelen uit het beleidsplan Jeugdhulp gemeente Drimmelen 2015-2018 is dat ondersteuning aan ouders en kinderen bij het opvoeden en opgroeien integraal wordt aangeboden. In het beleidsplan wordt niet concreet uiteengezet hoe die integrale aanpak er precies uit moet zien.

Het CJG werkt voor de gemeente Drimmelen en Geertruidenberg en bestaat uit twee teams. CJG medewerkers behandelen casussen uit zowel de gemeente Drimmelen als de gemeente Geertruidenberg. De CJG professionals zijn uit diverse organisaties gedetacheerd en hebben een diverse achtergrond. De geïnterviewde CJG professionals geven aan dat ze een sterkere binding voelen met het CJG dan met hun moederorganisatie. Nu is het CJG een netwerkorganisatie. Er wordt gekeken of het CJG kan doorgroeien naar een organisatie met een aparte juridische entiteit. De CJG professionals zouden in dat geval een vast dienstverband kunnen krijgen bij het CJG.

CJG professionals zijn generalist maar hebben ook eigen aandachtsgebieden. Het doel is om vanuit eenzelfde basiswerkwijze te werken en daarnaast gebruik te maken van de uiteenlopende expertise in het team. Hiertoe zijn aandachtsgebieden geformuleerd zoals; vechtscheidingen, verstandelijke beperking en crisishulp. De coördinator van het CJG team geeft aan dat het jeugdveld te complex is om op individueel niveau generalistisch te werken. Het CJG team is gezamenlijk, op basis van elkaars expertise, wel in staat om integraal te werken.

De CJG professionals zijn tevreden over het functioneren van het team. Het team is deels zelfsturend en er is veel onderling vertrouwen. Daarnaast ervaren professionals de vrijheid om hun werk zelf in te richten.

Er is geen fysiek contactpunt waar ouders/kinderen kunnen binnenlopen. Mensen die vragen hebben of zich willen melden kunnen dit per mail of telefonisch doen. Telefonische hulpvragen komen binnen bij de telefooncentrale van Careyn (dit is een grote maatschappelijke onderneming). Bij aanvang van een telefonisch gesprek wordt vermeld dat de persoon in kwestie in gesprek is met het CJG

⁷⁹ Jaarstukken 2015 en 2016.

Drimmelen/Geertruidenberg. In dit gesprek wordt de vraag opgenomen en doorgezet naar de CJG-medewerker die bereikbaarheidsdienst heeft. Voor deze constructie is gekozen omdat het CJG niet altijd direct bereikbaar is. Bij crisissituaties binnen kantoortijd wordt de vraag direct door het CJG opgepakt. Buiten kantoortijden worden, bij crisismeldingen doorverwezen naar de spoedeisende zorg. Veel hulpvragen komen binnen via maatschappelijke partners zoals school, de wijkagent, het zorgloket en huisartsen.

Wanneer mensen zich melden met een hulpvraag bij het CJG vindt er geen standaard integrale uitvraag plaats. De coördinator van het CJG team geeft aan dat in eerste instantie de hulpvraag centraal staat. Van belang is om eerst goed contact te maken en vertrouwen te winnen. Soms is vertrouwen geen/minder een issue en is er bij het eerste gesprek ruimte om de hulpvraag breder in beeld te brengen. Het is niet bij iedere hulpvraag nodig om deze integraal te benaderen. Vaak is het probleem helder. Als het voor de cliënt en zijn/haar hulpvraag relevant is wordt ook gekeken naar problemen op andere gebieden. De CJG coördinator geeft ook aan dat het drempelverhogend kan werken als er een structurele integrale uitvraag wordt gedaan bij de aanmelding. Met name als mensen zich met lichte opvoedingsvragen melden bij het CJG. De geïnterviewde CJG professionals geven aan wel met integrale blik naar casussen te kijken. Ze geven ook aan dat de vaardigheid om dit te doen per CJG professional verschilt.

CJG professionals geven aan dat er nog stappen kunnen worden gezet om de samenwerking met het dorpssteam en de afdeling Werk & Inkomen te verbeteren. Hier worden al de nodige stappen in gezet. Zo nemen de CJG professionals deel aan het Zorgcafé, is er een smoelenboek en een maatjesproject. Bij het maatjesproject zijn CJG professionals gekoppeld aan Wmo consulenten, consulenten Werk & Inkomen en leden van het dorpssteam. Het idee van deze opzet is dat de lijntjes korter worden en er meer overleg plaats vindt op casus niveau. Ook nemen CJG professionals en Wmo consulenten wel eens deel aan elkaars vergaderingen. Het komt ook voor dat Wmo consulenten en CJG professionals samen op huisbezoek gaan.

Met name op het gebied van 18-/18+ problematiek wordt afstemming gezocht tussen CJG professionals en Wmo consulenten. Jongeren die hulp en ondersteuning krijgen en 18 worden vallen dan officieel onder de Wmo en krijgen te maken met de Participatiewet. Waar de Jeugdwet bescherming biedt en gericht is op persoonlijke ontwikkeling is de Wmo vraaggericht. Het is dan ook de taak van CJG professionals en Wmo consulenten om deze overgang soepel te laten verlopen. CJG professionals geven dan ook aan dat het daarom van belang is om inzicht te hebben in elkaars werkzaamheden en perspectieven. Ook kan de samenwerking met de afdeling Werk & Inkomen beter. Een complicerende factor is dat de werkwijze van CJG medewerkers, Wmo consulenten en consulenten Werk & Inkomen van elkaar verschillen. Een CJG professional zegt hierover het volgende:

"Wmo consulenten zijn meer gericht op de eigen kracht en verantwoordelijkheid van cliënten. Bij Werk & Inkomen zijn ze strenger en zakelijker. Daar kijken ze meer op de regels. Bij het CJG gaat het ook vaak om het waarborgen van de veiligheid en prevaleert altijd het belang van het kind. Die verschillende benaderingen merk je wel in de samenwerking".

Ondanks de verschillende initiatieven, zoals het zorgcafé en het maatjesproject, vinden CJG professionals het sociaal domein in de gemeente Drimmelen te verkokerd. Dat het CJG fysiek ergens anders zit helpt daar niet bij. Een CJG medewerker zegt hier het volgende over:

"Het zou uiteindelijk goed zijn als er vanuit dezelfde locatie wordt gewerkt. Alleen willen CJG medewerkers niet als ambtenaren van de gemeente gezien worden. Het is belangrijk dat inwoners zien dat het CJG onafhankelijk van de gemeente opereert. Ook in verband met privacy."

4 Cliëntervaring

In dit hoofdstuk beschrijven we de ervaringen van cliënten. Hiermee geven we antwoord op deelvraag 4:

4. Hoe ervaren inwoners die zorg en ondersteuning krijgen de uitvoering van het beleid?

De norm die we hanteren bij het beantwoorden van deze deelvraag is:

De geboden zorg en ondersteuning voldoet aan de behoeften van de inwoners met een hulpvraag en zij zijn tevreden over de uitvoering van de zorg en ondersteuning.

4.1 Algemeen beeld

De gemeente Drimmelen meet op verschillende manieren de cliëntervaring van inwoners die zorg en ondersteuning krijgen. Dit gebeurt jaarlijks op de beleidsterreinen Wmo en Jeugd. Zorgaanbieders houden zelf ook regelmatig cliënttevredenheidsonderzoeken.

Daarnaast zijn er twee platforms voor de vertegenwoordiging van cliënten actief in de gemeente: het Wmo-platform en het Platform Sociale Zekerheid. Deze platforms adviseren het college over het beleid en kunnen signalen van cliënten doorgeven aan de gemeente. Het Wmo-Platform vertegenwoordigt ook het beleidsterrein Jeugd.

Tot slot worden er dorpsbijeenkomsten in de kernen georganiseerd door de gemeente, vanuit het programma 'dorpsgericht werken'⁸⁰. Dit zijn informele bijeenkomsten voor inwoners en vertegenwoordigers van de kernen. Hierbij sluiten ook de welzijnsorganisatie en de wijkzuster aan, zodat zij mensen kunnen leren kennen en in beeld kunnen krijgen waar het niet goed gaat.

4.2 Participatiewet

De gemeente Drimmelen voert geen klanttevredenheidsonderzoeken uit in het kader van de Participatiewet. De tevredenheid over en de ervaring met de uitvoering van het beleid wordt niet uitgevraagd onder de cliënten van Sociale Zaken.

Binnen de gemeente Drimmelen geeft het Platform Sociale Zekerheid gestalte aan de wettelijke verplichting van cliëntenparticipatie op het gebied van de Participatiewet, Wsw, IOAW en IOAZ. De taak van het Platform is om op deze gebieden gevraagd en ongevraagd advies te geven aan het college van burgemeester en wethouders. Het Platform Sociale Zekerheid bestaat uit totaal acht leden vanuit belangenorganisaties, zoals FNV, vluchtelingenwerk, Wmo en het onderwijs. Tevens zijn er een aantal leden aangesloten die vanuit hun persoonlijke interesse bij het onderwerp zijn betrokken. Daarnaast nemen in beperkte mate cliënten vanuit de Participatiewet deel. Doordat het Platform in beperkte mate uit cliënten vanuit de Participatiewet bestaat en vooral beleidsmatig advies afgeeft

⁸⁰ Dorpsgericht werken wordt door de gemeente geïnitieerd (coördinator dorpsgericht werken) en is de link tussen de bewoners en de gemeente.

wordt vanuit het Platform zelf aangegeven dat het lastig is om aan te geven of zij en de cliënten tevreden zijn over het gevoerde beleid. De ervaringen vanuit de cliënten halen ze vooral uit hun eigen netwerk en omgeving. *"Je hoort veel en ziet verborgen zaken als geïnteresseerd meedenkend inwoner/burger en platformlid in de regio."*

De geïnterviewde beleids- en uitvoerende medewerkers vragen zich af of een mogelijke uitvraag naar cliëntervaring onder de doelgroep van de Participatiewet bijdraagt aan een verbetering van de dienstverlening. Zij geven in het interview aan dat *"de ontevredenheid over de dienstverlening ook verband kan houden met het feit dat de Participatiewet/IOAW verplichtingen met zich meebrengt die niet prettig worden bevonden. Een voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld de groep 55+ die al jarenlang werkloos is en vanuit de Participatiewet de verplichting heeft deel te nemen aan een werktraject."* De medewerkers verwachten door deze reden dat cliënten de dienstverlening verschillend ervaren, aangezien het sterk afhankelijk is van de verplichtingen.

4.2.1 Uitkomsten telefonische interviews cliënten Participatiewet

In deze paragraaf geven we op basis van telefonische interviews de ervaringen van cliënten die ondersteuning krijgen vanuit de Participatiewet weer. Hierbij is in beeld gebracht hoe de geïnterviewde cliënten tegen de toegang en de toegankelijkheid van de zorg en ondersteuning aankijken, hoe ze de uitvoering van de zorg en ondersteuning ervaren en wat het effect hiervan is voor hen. Ook is gevraagd naar de beleving van cliënten ten aanzien van de integrale werkwijze bij de aanmelding. Ook gaan we in op enkele punten m.b.t. cliëntervaring die uit het interview met het Platform Sociale Zekerheid naar voren zijn gekomen.

Toegang en toegankelijkheid

Voor de regeling Participatiewet meldt de cliënt zich bij het loket in het gemeentehuis van Made. 4 van de 5 geïnterviewde cliënten geven aan dat ze zelf of via een contactpersoon of andere professional de weg naar de gemeente hebben gevonden.

Vanuit de telefonische interviews komt naar voren dat, als er een keukentafelgesprek wordt gevoerd, de vraag integraal wordt bekeken. Cliënten geven aan dat het gesprek ingaat op verschillende onderwerpen en domeinen. Ook was MEE bij enkele personen aanwezig bij het keukentafelgesprek.

Als de cliënt zich bij het loket meldt voor een regeling onder de Participatiewet wordt vooral de situatie op het gebied van werk en inkomen besproken. Een van de geïnterviewde klanten geeft aan dat de persoonlijke situatie kort werd besproken, maar niet in relatie tot de uitkering (zie hiervoor ook paragraaf integraliteit).

Ervaring uitvoering zorg en ondersteuning

Alvorens er een uitkering wordt verstrekt dienen de aanvragers van een uitkering eerst vijf⁸¹ verplichte workshops te volgen. Op de vraag aan de uitvoerende medewerkers of de workshops passend zijn wordt het antwoord gegeven dat het belangrijk is om de rechten en plichten te kennen alvorens er ondersteuning wordt geboden. De overige workshops richten zich op de onderwerpen re-integratie, Werklink en omgaan met schulden/Kredietbank. De medewerkers geven aan dat

⁸¹ In 2017 is het aantal verplichte workshops teruggebracht naar 4.

het delen van deze verplichte informatie als belangrijk wordt beschouwd om cliënten direct vanaf datum melding te kunnen ondersteunen.

Tijdens de telefonische interviews is er vanuit enkele cliënten aangegeven dat de verplichte workshops niet altijd aansluiten bij het niveau van de uitkeringsgerechtigde. Alle uitkeringsgerechtigden volgen met elkaar de workshops, ongeacht of de cliënten de Nederlandse taal spreken⁸² of dat er wordt gekeken naar het werkverleden van de cliënt. Het volgen van de verplichte workshops werkt dan ook voor een enkele cliënt belemmerend. De cliënt geeft aan dat *“door de verplichting de cliënt te laat was voor een opleiding met baangarantie”*. Ook geeft een cliënt aan dat hij er persoonlijk weinig aan heeft gehad, aangezien de informatie al bekend was bij de cliënt. Door zelf de rechten en plichten uit te zoeken was de cliënt al op de hoogte van de informatie die gedeeld werd in de workshops.

Zoals ook de beleids- en uitvoerende medewerkers Participatiewet hierboven aangeven hangt de ervaring van cliënten met de uitvoering van beleid vooral samen met de verplichtingen onder de Participatiewet. Cliënten geven in de telefonische interviews aan dat Sociale Zaken vooral vanuit de regels kijkt en minder vanuit maatwerk. De gesprekken met de casemanager worden vooral als een formaliteit gezien. Een van de cliënten verwoordde het als volgt: *“het eerste gesprek voelde meer als een auditie in plaats van dat er een gesprek werd gevoerd. Het was vooral vragen beantwoorden en formulieren invullen.”* Een andere cliënt gaf in het interview aan dat er vanuit de gemeente iets van dreiging boven haar hoofd hing. *“Als ik iets niet goed doe krijg ik misschien een maatregel. Daarom doe ik alles maar braaf.”*

Het Platform Sociale Zekerheid benoemt dat de ervaring niet alleen afhankelijk is van de verplichtingen, maar ook afhankelijk is van de persoonlijke relatie tussen de cliënt en de casemanager en/of werkmakelaar. In het gesprek met het Platform heeft het Platform naar voren gebracht dat de samenwerking tussen de cliënt en casemanager/werkmakelaar/jobcoach soms als lastig wordt ervaren. Dit beeld wordt ook door enkele cliënten in de telefonische interviews geschetst. Volgens een cliënt hield de vorige jobcoach te weinig rekening met de arbeidsbeperking. Het aanbod vanuit de jobcoach was niet passend bij de mogelijkheden van de cliënt. Onlangs heeft de cliënt een nieuwe jobcoach gekregen. De nieuwe jobcoach denkt volgens de cliënt beter mee en neemt de cliënt serieus.

Het Platform heeft onlangs verschillende negatieve reacties ontvangen van cliënten over de dienstverlening van de afdeling Sociale zaken. Deze gaan bijvoorbeeld over:

- Dat cliënten moeilijk met de afdeling in contact kunnen komen;
- Dat informatie alleen per mail kan worden aangeleverd;
- Dat begeleiding van mensen die aan het werk willen traag is.
- Dat formulieren meerdere keren ingevuld moeten worden;
- Dat de gemeente eigen initiatief onvoldoende stimuleert.

⁸² Dit betreft niet alleen statushouders.

De gemeente geeft aan dat er bij de aanvraag van een uitkering voor statushouders een apart gesprek in aanwezigheid van een vrijwilliger van Vluchtelingenwerk en veelal een tolk wordt gevoerd.

Op basis van deze uitingen concludeert het Platform Sociale Zekerheid dat de gemeente niet klantgericht is, dat de klant (nog) niet centraal staat in de dienstverlening van de gemeente Drimmelen.

Enkele van boven bedoelde uitingen worden door de cliënten bevestigd in de telefonische interviews. Zo wordt er aangegeven dat de afdeling Sociale Zaken telefonisch minder goed te bereiken is en dat de communicatie grotendeels over de mail verloopt. Daarnaast wordt door een cliënt aangegeven dat de communicatie tussen de casemanager en werkmakelaar niet altijd goed is verlopen. De cliënt heeft meerdere keren ervaren dat afspraken met de een niet naar de ander werden gecommuniceerd. Dit zorgde voor irritatie en onnodige druk op de cliënt. Andere cliënten geven in de interviews aan dat de contactpersoon bij de gemeente wel snel reageert en dat het contact prima is verlopen. De cliënt ontving de juiste informatie op vragen.

Het punt met betrekking tot de traagheid bij het begeleiden van mensen die aan het werk willen komt in een enkel telefonisch interview ter sprake. Cliënten geven aan graag weer aan de slag te willen, maar dat de medewerking vanuit de gemeente traag verloopt. Een cliënt spreekt tijdens het telefonische interview meerdere malen van "*tegenwerking*" in plaats van medewerking of ondersteuning. De cliënt is gefrustreerd dat de kans op een betaalde baan aan hem voorbij trekt en dat de gemeente al verschillende maanden geen actie onderneemt.

Tijdens de gesprekken met de uitvoerende- en beleidsmedewerker is niet ter sprake gekomen of de traagheid het gevolg is van onderbezetting op de afdeling Sociale Zaken of de werkdruk van de casemanager/werkmakelaar. Wel wordt bevestigd dat de werkdruk als hoog wordt ervaren. De gemeente heeft in voorjaar 2017 een onderzoek uit laten voeren door KplusV om de oorzaken van de hoge werkdruk in beeld te laten brengen en mogelijke oplossingsrichtingen aan te dragen. KplusV heeft geadviseerd om de klant meer centraal te zetten en maatwerk te treffen (omgekeerde toets). Hiervoor moet de administratieve belasting worden verlaagd om meer tijd te krijgen voor de contacten met de klant en het bereiken van resultaten. Hiermee wordt een betere balans tot stand gebracht tussen rechtmatigheid en doelmatigheid. De afdeling is met dit verbetertraject gestart.

De gemeente beaamt dat er veel formulieren moeten worden ingevuld. Deze formulieren dienen ervoor dat er een goed beeld wordt gevormd over onder andere het vermogen en de inkomsten van de cliënt. Nadat alle informatie is aangeleverd wordt het recht vastgesteld. De medewerkers vanuit de gemeente stellen echter wel dat onnodige handelingen beperkt moeten worden. In de telefonische gesprekken met de cliënten is dit punt niet als een verbeterpunt naar voren gekomen.

Het punt dat de gemeente eigen initiatief onvoldoende stimuleert wordt in de gesprekken met de cliënten beaamd. Enkele cliënten ervaren "*tegenwerking of belemmeringen*" bij eigen voorstellen of ideeën. "*Ik word beperkt en gestuurd op een manier die niet voor mij werkt*".

Aanbod en effect

Op de vraag of het aanbod voldoende is in de gemeente wordt vooral ontkennend geantwoord. Cliënten geven aan dat het aanbod niet aansluit op de behoeften en mogelijkheden van de cliënt, ze hoopten vooral weer snel aan de slag te kunnen en

missen de concrete acties. Sommige cliënten geven aan dat door de huidige aanpak en het aanbod het effect gering is. Doordat er een verschil is in niveau, werkverleden, contact met de afdeling Sociale Zaken, en mogelijkheden onder de cliënten wordt het effect verschillend ervaren.

Ter illustratie plaatsen we enkele citaten vanuit de cliënt over het effect van ondersteuning vanuit de gemeente:

"Ik heb veel gehad aan de ondersteuning gericht op het aanpassen van mijn CV. De training werd verzorgd door een extern bureau. Het effect van de ondersteuning door de gemeente was echter gering."

"Concrete hulp bij solliciteren wordt gemist. Hoe pak ik het aan als er een vacature is?"

"Een stukje maatwerk zou veel oplossen."

Ook zijn er positieve reacties vanuit de cliënten te horen. Enkele cliënten ervaren de ondersteuning vanuit de gemeente positief. Het basistraject en het traject 'Maak je sterk voor werk' heeft geleid tot meer zicht op de arbeidsmarkt en betere kennis van de Nederlandse taal en de computer. Het traject wordt door een cliënt als positief beschreven, omdat de uitkeringsgerechtigde een beter beeld kreeg over zijn eigen talent en zicht had op vacatures. Volgens de cliënt heeft *"het traject zijn wereld vergroot."* Ook ervaaarde een cliënt een prettige samenwerking met de werkmakelaar. De cliënt en de werkmakelaar hebben samen sollicitatiebrieven geschreven en naar de mogelijkheden op de arbeidsmarkt gekeken. Ook de ervaring met de nieuwe jobcoach, die gericht is op mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, is positief. De jobcoach en de cliënt hebben geregeld contact en bespreken de vacatures. De jobcoach denkt mee en is goed bereikbaar via de mail. Er wordt begrip getoond.

Integraliteit

Uit enkele telefonische interviews komt naar voren dat de cliënten de persoonlijke benadering en integrale blik bij de medewerkers van Sociale Zaken missen. Een cliënt geeft in het interview aan dat *"er onvoldoende begrip is voor psychische problemen"* en dat ze daarmee het gevoel heeft dat de medewerkers *"niet naar me als persoon kijken, maar vooral naar de rechtmatigheid"*. Hiermee bedoelt de cliënt dat elke situatie apart moet worden bekeken, vooral als de cliënt ook ondersteuning op andere gebieden ontvangt. Het merendeel van de cliënten spreekt dat het echte maatwerk achterwege blijft. De samenwerking met MEE wordt vanuit de cliënten als positief ervaren.

De verbinding tussen de Participatiewet en Wmo is bij meervoudige problematiek uiterst belangrijk om de cliënt de juiste ondersteuning te bieden.

4.3 Wet maatschappelijke Ondersteuning (Wmo)

4.3.1 Cliëntervaringsonderzoek Wmo

Drimmelen voert jaarlijks een cliënttevredenheidsonderzoek Wmo uit. Het uitvoeren van dit onderzoek is voor gemeenten verplicht. De uitkomsten moeten

toegevoegd worden aan de Monitor Sociaal Domein. In Dongemondverband is ervoor gekozen om in 2015, naast de standaardvragenlijst, een kwalitatief cliëntervaringsonderzoek uit te laten voeren. Uit de cliënttevredenheids-onderzoeken 2015 kwam naar voren dat cliënten in het algemeen tevreden zijn over de gemeentelijke uitvoering van de Wmo.

- Een ruime meerderheid (85%) geeft aan tevreden te zijn over het contact met een Wmo-medewerker.
- Het was voor de klanten duidelijk waar ze terecht konden voor ondersteuning, ze werden snel geholpen en voelden zich serieus genomen.
- Een groot aantal klanten (89%) vindt de kwaliteit van de ondersteuning goed en kan zich dankzij de hulp beter redden (87%).

Er zijn ook enkele aandachtspunten:

- Een meerderheid van de klanten (64%) was niet op de hoogte van de mogelijkheid om een onafhankelijke cliëntondersteuner in te zetten.
- Een aantal cliënten geven aan dat de tijd tussen het eerste bericht van de gemeente en het keukentafelgesprek lang was. De gemeente verklaart dit door de overgang van Awbz naar de Wmo. Bij nieuwe cliënten is de tijd tussen melding en het keukentafelgesprek maximaal 6 weken, meestal korter⁸³.
- De gemeente moet volgens sommige cliënten duidelijker zijn over de eigen bijdrage.
- Er wordt volgens de cliënten niet in alle gevallen actief gewerkt aan het behalen van de gestelde doelen. Ook dit kan volgens de gemeente te maken hebben met de overgang van de Awbz naar de Wmo.
- 10% geeft aan dat er meer begeleiding nodig is. De gemeente wil beter communiceren over de intensiteit van de begeleiding.

Ook in het interview met bestuur en beleid werd benoemd dat de cliëntondersteuner weinig bekend is. De gemeente geeft hiervoor als verklaring:

"Dit ligt waarschijnlijk aan de naam. In de eerste brief wordt melding gemaakt van de mogelijkheid van een cliëntondersteuner. Daarnaast zit de cliëntondersteuner ook bij het gesprek, maar dan wordt de persoon voorgesteld met 'dit is de medewerker van MEE' of de 'ouderenadviseur'. Inwoners denken vaak dat deze medewerker ook van de gemeente is."

De beleidsmedewerker geeft aan dat het proces goed verloopt, omdat 90% van de cliënten aangeeft dat zij de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. Ook is de cliëntondersteuner in de praktijk regelmatig bij casussen betrokken. Er is hier dus geen extra communicatie over nodig, zo staat in de Raadsinformatiebrief over het cliëntervaringsonderzoek.⁸⁴

In 2016 is alleen de standaardvragenlijst afgenomen in Drimmelen. Uit het cliënttevredenheidsonderzoek 2016 komt een bijna identiek beeld naar voren als in 2015. De scores per vraag zijn soms net iets lager of hoger, maar er zijn weinig grote verschillen. Ook in 2016 was 66% van de respondenten er niet van op de hoogte dat men gebruik kon maken van een onafhankelijke cliëntondersteuner. De gemeente geeft hierover aan dat cliënten wel op de mogelijkheid voor onafhankelijke cliëntondersteuning worden gewezen, maar dat veel cliënten hier

⁸³ Raadsinformatiebrief Cliëntervaringsonderzoeken Wmo over 2015, 30 september 2016.

⁸⁴ Raadsinformatiebrief Cliëntervaringsonderzoeken Wmo over 2015, 30 september 2016.

geen behoefte aan hebben omdat al een mantelzorger of hulpverlener bij het gesprek aanwezig is. Enigszins tegenstrijdig lijkt het dan ook dat de gemeente stelt dat "het budget voor onafhankelijke cliëntondersteuning zelfs verhoogd is omdat de vraag ernaar constant hoog is." Als reden hiervoor geeft de gemeente aan dat cliëntondersteuning ook vaak wordt ingezet op aangeven van de professionals. Een onafhankelijke cliëntondersteuner is dan op verzoek van de professional en met toestemming van de cliënt aanwezig bij het keukentafelgesprek om de ondersteuningsbehoefte van de cliënt te verhelderen. En soms daarna bij het uitzoeken van de behoefte van de cliënt (kortdurende begeleiding). In 2017 wil de gemeente duidelijker communiceren over de beschikbaarheid van (gratis) onafhankelijke cliëntondersteuning.⁸⁵

In 2016 zijn ook enkele vragen over mantelzorg opgenomen. Hieruit blijkt dat meer dan de helft van de respondenten een mantelzorger heeft en dat respondenten inschatten dat ongeveer 14% van de mantelzorgers de ondersteuning niet aan kan.

Het Wmo Platform krijgt weinig reacties van cliënten over de uitvoering van beleid en over de mate van tevredenheid van cliënten. Het Platform vraagt zich af of de cliëntervaringsonderzoeken de gemeente genoeg inzicht geven.

"De vraag is of de gemeente zicht heeft op de ervaringen. Is klanttevredenheid het juiste instrument om dit te weten te komen? Een goed cijfer in het klantonderzoek zegt niets over de transformatie en het resultaat. Tevredenheid zegt ook niet of de maatschappelijke doelen zijn gerealiseerd. Meer diepte-interviews zijn hiervoor noodzakelijk. Daarnaast zouden casemanagers Wmo moeten bijhouden hoe klanten reageren."

4.3.2 Overige punten bij 'cliëntervaring'

Naast de uitkomsten van de cliëntervaringsonderzoeken Wmo benoemen we hierin nog enkele onderwerpen die door de raad als aandachtspunt zijn benoemd bij het thema 'cliëntervaring' (zie bijlage 6 over de nadere focus van het onderzoek). Deze onderwerpen hebben betrekking op de toegang tot en toegankelijkheid van zorg en ondersteuning. We gaan hier kort in op:

- de hoogte van de eigen bijdrage;
- de mogelijkheid van stapeling;
- de toegankelijkheid van dagbesteding.

Daarnaast gaan we hier kort in op de communicatie over de dorpssteams.

We baseren ons hierbij op de interviews met het dorpssteam en met bestuur en beleid Wmo en de documentenanalyse.

Eigen bijdrage

Een van de punten die we hebben meegenomen in dit onderzoek is de vraag of de hoogte van de eigen bijdrage door cliënten als drempel voor het doen van een aanvraag wordt ervaren. In een van de raadsbrieven over de transitie staat dat er signalen zijn dat mensen stoppen met begeleiding als gevolg van de hoogte van de eigen bijdrage. Aangegeven wordt dat dit echter om een beperkte groep mensen gaat met een hoog inkomen en een beperkt aantal uren begeleiding. Met hen wordt

⁸⁵ Raadsinformatiebrieven Cliëntervaringsonderzoek Wmo over 2016, 23 juni 2017.

bekeken welke oplossingen er mogelijk zijn, zoals het zelf aanschaffen of betalen van de zorg⁸⁶.

Medewerkers van het dorpssteam geven aan dat de eigen bijdrage door cliënten zelden als drempel wordt gezien voor het aanvragen van een voorziening:

"Mensen krijgen alleen wat ze echt nodig hebben. We maken weinig mee dat de eigen bijdrage als drempel wordt ervaren. Als er toch hulp en ondersteuning nodig is, laat je als consulent niet zomaar los. De eigen bijdrage mag niet in de weg staan. Dan heb je ook altijd de optie van bijzondere bijstand nog."

Stapeling eigen bijdragen

Een vraag die raadsleden hebben is of er stapeling van eigen bijdragen mogelijk is. Uit een notitie van de gemeente⁸⁷ blijkt dat er stapelingseffecten optreden. Mensen kunnen bijvoorbeeld met forse extra kosten te maken krijgen door de omvorming van hulp bij het huishouden 1 (HbH1) tot een algemene voorziening. Daarnaast kan het wegvallen van een aantal rijksregelingen voor chronisch zieken en gehandicapten ook flinke financiële gevolgen hebben voor cliënten. De gemeente erkent dat er stapelingseffecten kunnen optreden. Om de zorg toegankelijk te houden heeft de gemeente een aantal regelingen ontwikkeld om de financiële gevolgen voor cliënten te beperken. Deze zijn eerder genoemd in paragraaf 2.3.3.

Het Wmo Platform onderstreept ook dat stapeling van eigen bijdragen plaats vindt, maar weet niet of deze stapeling als drempel voor de aanvraag van voorzieningen wordt ervaren. Wel hoort men dat dit wordt gezien als *"een onverwachte, ongewenste en onplezierige extra last."*

In een onderzoek dat is uitgevoerd door het Nibud⁸⁸ in opdracht van de Rekenkamer wordt geconcludeerd:

"De gemeente Drimmelen kent een ruimhartige financiële tegemoetkoming voor chronisch zieken en gehandicapten. Deze tegemoetkoming is echter onvoldoende om een groot deel van de zorgkosten die het huishouden met een zorgvraag heeft, te compenseren."

Een van de redenen voor de hoge zorgkosten is dat de hulp bij het huishouden 1 een algemene voorziening is in Drimmelen. Het college heeft in het nawoord bij het onderzoek aangegeven de suggesties van het Nibud om huishoudens met een zorgvraag te ontlasten, mee te nemen bij het nieuw te vormen armoedebeleid.

Afname dagbesteding

Het beeld bestaat bij raadsleden dat er sprake is van een afname van het gebruik van voorzieningen voor dagbesteding in de gemeente. Medewerkers van het dorpssteam geven hierover echter aan:

"We herkennen het beeld dat de deelname aan dagbesteding is afgenomen niet. We bieden nog steeds dezelfde activiteiten als eerst. Vroeger kreeg men wel

⁸⁶ Raadsinformatiebrief Stand van zaken transitie sociaal domein, 23 april 2016

⁸⁷ Notitie Maatwerkvoorziening financiële tegemoetkoming voor chronisch zieken en gehandicapten (MvCG).

⁸⁸ Minima-effectrapportage gemeente Drimmelen 2016.

makkelijker een indicatie dan nu. Het aantal toekenningen neemt nu weer toe. Wellicht door vergrijzing en een tijdelijke dip door overgang naar gemeente."

In hoofdstuk 2 gaven we al aan dat het 'aantal klanten extramurale begeleiding' (of dagbesteding) fluctueert. Het aantal cliënten is in 2016 is afgenomen ten opzichte van 2015, maar is in 2017 weer toegenomen.

Communicatie over de dorpsteams

De gemeente gaat ervan uit dat inwoners de weg naar zorg en ondersteuning weten te vinden via de bestaande toegangen, zoals het zorgloket. De inwoners benaderen de hulpverlener die het beste bij hun hulpvraag past, net als voorheen. Blijkt er meer of andere zorg nodig dan wordt dit via de contacten van die hulpverlener in de dorpsteams geregeld. De dorpsteams zijn geen loket, maar een samenwerkingsverband dat enkel als het nodig is gebruikt wordt. Om die reden vindt men het niet nodig om veel bekendheid te geven aan de dorpsteams. De geïnterviewde bestuurder en beleidsmedewerker Wmo zeggen hierover:

"Inwoners weten het dorpsteam niet te vinden, er is niet geïnvesteerd in de bekendheid hiervan. De ingang van het dorpsteam is de ingang van de netwerkorganisaties in de dorpsteams of de huisarts. De wijkverpleegkundige zit ook in het dorpsteam. Daarnaast melden inwoners zich bij het Wmo-loket of sociale zaken voor een maatwerkvoorziening."

Het Wmo Platform bevestigt dit beeld:

"Inwoners blijken het dorpsteam nauwelijks te kennen. Het dorpsteam is niet outreachend, niet zichtbaar in de kernen. De meeste ondersteuningsverzoeken komen via het Wmo-loket, de wijkzuster en andere professionals."

In het onderzoek naar de dorpsteams staat dit als volgt verwoord: "De dorpsteams functioneren voornamelijk achter de schermen indien er zich complexe en meervoudige casussen aandienen. Het is daarom niet noodzakelijk dat de dorpsteams bij alle inwoners bekend zijn, omdat de bestaande organisaties kunnen functioneren als ingangen."

In het onderzoek naar de dorpsteams wordt in dit kader wel aangegeven dat het belangrijk is dat als mensen op zoek gaan naar informatie over de dorpsteams, dat deze duidelijk en vindbaar is. En dat inwoners die te maken krijgen met zorg en ondersteuning, wel moeten weten dat er professionals van verschillende disciplines samenwerken in de dorpsteams, zodat de inwoner weet dat hij met meerdere, bredere vragen terecht kan bij de dorpsteams.

Medewerkers van het dorpsteam geven verder aan dat het voor cliënten vaak onduidelijk is met welke organisatie men te maken heeft, omdat de partners in het dorpsteam ook nog voor hun moederorganisaties werken.

4.3.3 Uitkomsten telefonische interviews cliënten Wmo

In deze paragraaf geven we op basis van telefonische interviews de ervaringen van cliënten Wmo weer. Hierbij is in beeld gebracht hoe de geïnterviewde cliënten tegen de toegang en de toegankelijkheid van de zorg en ondersteuning aankijken, hoe ze de uitvoering van de zorg en ondersteuning ervaren en wat het effect hiervan is voor hen. Ook is gevraagd naar de beleving van cliënten ten aanzien van het zorgaanbod en de integrale werkwijze van de dorpsteams.

Toegang en toegankelijkheid

De meeste cliënten die we hebben gesproken zijn via een ander (een bekende, een vrijwilliger of een contactpersoon van een andere voorziening waar de cliënt gebruik van maakt) terecht gekomen bij een van de partners van de dorpssteams. Zij kennen de dorpssteams zelf niet.

De hoogte van de eigen bijdrage wordt niet als een belemmering ervaren door de geïnterviewde cliënten, omdat deze inkomensafhankelijk is en ook nog omlaag is gegaan in 2017. Als de eigen bijdrage hoger zou zijn, zou dat wel een belemmering vormen. Wel is er stapeling van eigen bijdragen mogelijk.

Over het algemeen is men tevreden over het eerste contact met de gemeente. Er is goed contact met de vaste contactpersoon bij de gemeente.

Eén cliënt vond het onhandig dat hij/zij geen vaste contactpersoon had tijdens het aanvraagproces. Deze kreeg hij/zij pas bij toekenning van de voorziening. Maar omdat dat 2 maanden duurde, en de ondersteuning al wel was gestart en de cliënt al wel de eigen bijdrage moest betalen, gaf dat financiële onzekerheid.

En één cliënt was ontevreden over de communicatie over de herindicatie. Het duurde lang voordat er duidelijkheid was.

Het keukentafelgesprek wordt door alle geïnterviewden als prettig ervaren. Men kan zijn verhaal kwijt en er wordt naar meerdere leefgebieden gekeken. Ook wordt er besproken wat de cliënt of zijn of haar omgeving nog zelf kan doen.

Er wordt bij de meeste cliënten niet gesproken over andere mogelijkheden voor zorg en ondersteuning, zoals algemene voorzieningen in de buurt. Mogelijk was dat niet van toepassing bij de betreffende cliënten.

Bij drie van de vijf cliënten is gewezen op de mogelijkheid van een onafhankelijk cliëntondersteuner. Eén cliënt weet dit niet meer en bij één cliënt was dat niet van toepassing.

Ervaring uitvoering zorg en ondersteuning

Alle cliënten zijn blij met de zorg en ondersteuning die ze ontvangen. Zij ervaren niet dat er inhoudelijk veel is veranderd hierin na 2015, wel geeft één cliënt aan dat het qua uren wat minder is geworden en wordt de voorziening bij één cliënt stop gezet na de herindicatie. Deze cliënt is hier uiteraard niet tevreden over, maar hij/zij ervaart wel steun bij het zoeken naar andere oplossingen.

De geboden zorg en ondersteuning betekent voor cliënten:

- Een steuntje in de rug, de cliënt is op weg geholpen om problemen zelf aan te pakken.
- Dagbesteding geeft structuur aan het leven en biedt sociale contacten.
- De cliënt kan langer zelfstandig blijven wonen en komt meer buiten.
- De dochter van de geïnterviewde kan langer thuis blijven wonen en het gezin is mobieler door het aangepaste vervoersmiddel.

Integraliteit

Er is een wisselend beeld over de mate van samenwerking tussen hulpverleners onderling. Over het algemeen geven de geïnterviewde cliënten aan dat er wel wordt afgestemd tussen hulpverleners. Eén cliënt geeft aan dat er om toestemming wordt gevraagd om informatie onderling te delen. Een andere cliënt neemt op eigen initiatief de hulpverlener van de dagbesteding mee naar de gesprekken met

de gemeente. Eén cliënt geeft aan dat de hulp los van elkaar staat en dat er geen gezamenlijkheid is in de aanpak.

4.4 Jeugdwet

Een onderdeel van de Transformatiemonitor Jeugd is cliënt-ervaringsonderzoek. Aan de hand van een online-enquête zijn ouders (en verzorgers) van 0 t/m 18 jarigen bevroegd. Deze enquête is breed uitgezet en heeft niet alleen betrekking op inwoners die van zorg gebruik maken. De conclusies moeten nog door de GGD West-Brabant worden opgesteld. Wel hebben we inzage gekregen in de resultaten. Hierin vallen de volgende zaken op:

- Ouders van kinderen die jeugdhulp ontvangen zijn over het algemeen tevreden over de toegang van de zorg. Ouders weten waar ze naar toe moeten met hulpvragen, worden over het algemeen op tijd geholpen en krijgen de hulp die het kind nodig heeft. Ook zijn ouders positief over de hulpverlening. Ouders voelen zich over het algemeen serieus genomen door de hulpverlening. Beslissingen over de hulp worden samen met ouders genomen en hulpverleners beschikken volgens ouders over voldoende informatie om passende hulp te verlenen.
- Het merendeel van de ouders is tevreden over het effect van de hulpverlening op hun kind en de thuissituatie. Zo geven ouders aan dat het gedrag van hun kind en de thuissituatie positief is veranderd door de hulpverlening.

Vanuit de gemeente is er nog geen platform opgezet voor Jeugd. Het Wmo Platform adviseert indien gevraagd, voor zover mogelijk, wel over Jeugdbeleid.

4.4.1 Uitkomsten telefonische interviews cliënten Jeugd

In deze paragraaf is op basis van zes telefonische interviews de ervaringen van cliënten weergegeven. Hierbij is in beeld gebracht hoe de geïnterviewde cliënten tegen de toegang en de toegankelijkheid van de zorg aankijken en hoe ze de uitvoering van de zorg en ondersteuning ervaren en wat het effect van deze zorg op hen is/was. Ook is gevraagd naar de beleving van cliënten ten aanzien van het zorgaanbod en de integrale werkwijze van het CJG.

Toegang en toegankelijkheid

Het is niet altijd meteen duidelijk waar inwoners terecht kunnen met hun vraag en waar ze moeten zijn bij de gemeente. Sommige cliënten hebben zelf gezocht via Google en gebruik gemaakt van de zoekfunctie van de website van de gemeente Drimmelen. Vervolgens leggen ze telefonisch contact met de gemeente. Eén cliënt geeft aan dat het onduidelijk was waar hij terecht moest op de website: "dat was echt even zoeken". Andere cliënten komen bij het CJG terecht via schoolmaatschappelijke werk of aanbieders van jeugdhulp en ondersteuning zoals Juzt en de Praktijk van Waterschoot. In dit geval belt het CJG de cliënten zelf op. Meerdere cliënten zijn er niet altijd van op de hoogte dat het CJG onderdeel is van de gemeente.

Ervaring uitvoering zorg en ondersteuning

Het eerste contact verloopt telefonisch. Dit contact wordt over het algemeen als duidelijk ervaren, met een heldere uitleg hoe het traject gaat verlopen. Eén cliënt geeft aan dat dit contact rommelig verliep, dat ze ineens werd doorgeschakeld naar een ander kantoor en het dus even zoeken was. Meestal bestaat het eerste contact uit kort gesprek over de hulpvraag van de cliënt. Cliënten vinden het prettig dat

het CJG in het algemeen snel contact opneemt, het geeft rust dat ze weten dat hun vraag opgepakt wordt. Tevens wordt de hulp/ondersteuningsvraag snel behandeld. Binnen een week tot een paar weken kwam een CJG medewerker langs, was er een intake bij een zorgverlener of startte de ondersteuning.

Bij de meeste cliënten heeft een keukentafelgesprek plaatsgevonden. Cliënten vinden het fijn dat dit gesprek thuis plaatsvindt, zo is het namelijk makkelijker te combineren met een druk gezinsleven. Het keukentafelgesprek wordt over het algemeen als prettig ervaren. De medewerkers van het CJG worden omschreven met termen als: geïnteresseerd, niet opdringerig en begripvol. In het gesprek wordt gezamenlijk besproken welke stappen er gezet gaan worden. Daarnaast ervaren cliënten voldoende ruimte voor eigen inbreng, zo benoemen ze: "ze liet ons aan het woord" en "we konden alles vragen". Naast de vraag die cliënten hebben, wordt er in het gesprek breder gekeken naar bijvoorbeeld de thuissituatie of problematiek van ouders. Cliënten zijn niet van te voren op de hoogte gesteld dat er een onafhankelijk cliëntondersteuner of familielid mag aansluiten bij het gesprek. Gezinsleden zijn meestal bij het gesprek aanwezig omdat ze betrokken zijn en het gesprek thuis plaatsvindt. Eén cliënt benoemt ook dat ze niet graag een andere hulpverlener bij het gesprek had willen hebben. In de meeste gesprekken is besproken wat vrienden en familieleden eventueel kunnen doen. Voorliggende voorzieningen zoals een buurthuis zijn niet ter sprake gekomen.

Ervaringen met ondersteuning vanuit het CJG zijn veelal positief. Cliënten geven aan dat de medewerker van het CJG meedacht maar tegelijkertijd de keuze ook bij het gezin liet. De CJG medewerker blijft betrokken, ook als het gezin is doorverwezen naar meer specialistische hulp. In sommige gezinnen is de CJG-er het vaste aanspreekpunt, in andere gezinnen is het meer vanaf de zijlijn. "Ze is er voor ons". De medewerker van het CJG speelt ook een rol naar andere hulpverleners toe. Eén cliënt benoemt dat het contact met De Viersprong onduidelijk verliep en er daardoor geen afspraak werd gemaakt, de medewerker van het CJG is toen gaan bellen en kreeg het snel voor elkaar. Een andere cliënt benoemt dat de medewerker van het CJG goed contact had met haar ex, tevens de vader van haar kinderen, en met de ouders samen een gesprek heeft gevoerd waarin ze hen heeft begeleid in de omgang. Ook neemt het CJG tussendoor contact op om te polsen hoe het met het gezin gaat. Een cliënt wiens kind intensievere zorg ontvangt benoemt dat het fijn is dat daardoor meer tijd is en de professional dieper op de problematiek in kan gaan. Geen van de cliënten heeft te maken gehad met een wachtlijst bij de Jeugdzorg.

Effect

Cliënten zijn tevreden over het effect van de ondersteuning. Eén cliënt geeft aan dat er nu rust in huis is en dat het fijn was dat het gezin ondanks alles gewoon door kon draaien. Een andere benoemt dat het fijn is om met iemand te kunnen praten die er buiten staat en dat ze zonder hulp als gezin uit elkaar waren gevallen. "Je weet dat je een vangnet hebt, alleen dat weten is al zo'n geruststelling". Bij sommige gezinnen moet de ondersteuning nog gaan starten, dus die weten nog niets over het effect. Over het algemeen wordt de klik met de professional wel als belangrijke factor ervaren of de ondersteuning aanslaat of niet.

Aanbod

Bijna alle cliënten ervaren het aanbod als voldoende. Ze zijn bijvoorbeeld tevreden dat hun aanvraag snel in behandeling is gegaan of omdat het aanbod goed

aansluit. Ook over de inzet van het CJG is men positief. Er is benoemd dat CJG medewerkers veel moeite doen en begripvol zijn. Sommige cliënten missen iets in het aanbod. Zo geven twee personen aan dat de gemeente niet altijd een antwoord heeft op hun vragen als ze opbellen, zoals bij een vraag over financiële dekking van dyslexie(onderzoek). Ze geven wel aan dat de vraag netjes wordt opgepakt. Eén andere cliënt geeft aan dat ze bepaalde dingen bij de CJG-medewerker heeft aangekaart en dat die niet altijd zijn opgepakt.

Integraliteit

Gemeenten en hulpverleners (onderling) werken over het algemeen goed samen. Cliënten geven aan dat ze worden meegenomen in mailcontact tussen professionals, en dat aan hen gevraagd wordt of ze het ermee eens zijn en of bepaalde stukken overhandigd mochten worden. Bij doorverwijzing naar meer specialistische hulp is de CJG medewerker daarnaast aanwezig bij de kennismaking en eventueel ook bij andere gesprekken, "dit was een goede overgang, we stonden er geen dag alleen voor". De CJG medewerker denkt ook mee met gezinnen en geeft aan als het gezin mogelijk baat heeft bij intensievere begeleiding. De meeste cliënten geven aan dat ze meerdere keren hun verhaal moesten doen bij verschillende hulpverleners. Dit werd over het algemeen niet als storend ervaren. Daarnaast heeft de CJG medewerker in sommige gevallen alles op papier gezet en licht het verhaal dan toe.

5 Regionale samenwerking

Deelvraag 5 gaat over de meerwaarde van regionale samenwerking in het sociaal domein:

5. Wat is de meerwaarde van de regionale samenwerking op de gedecentraliseerde taken voor de gemeente Drimmelen?

De norm die we hanteren bij het beantwoorden van deze deelvraag is:

Er zijn duidelijke afspraken en een duidelijke rolverdeling m.b.t. de regionale samenwerking in het sociaal domein en deze samenwerking levert meerwaarde op voor de gemeente Drimmelen.

5.1 Algemeen beeld

De Participatiewet en de transitie Wmo/Awbz zijn opgepakt in samenwerking met de Dongemondgemeenten (Aalburg, Drimmelen, Geertruidenberg, Oosterhout, Werkendam en Woudrichem). De Jeugdzorg is in samenwerking de Dongemondgemeenten plus Breda, Alphen Chaam en Baarle Nassau georganiseerd (West-Brabant-Oost).

Het 'Projectplan transities sociaal domein gemeente Drimmelen' onderstreept dat de samenwerking enerzijds een bundeling van krachten biedt, er wordt gebruik gemaakt van elkaars expertise. Anderzijds is Drimmelen één van de deelnemende gemeenten en moet de gemeente wellicht op onderdelen concessies doen.⁸⁹ De bestuurder en beleidsmedewerkers formuleren het als volgt tijdens het interview: *"Dit betekent dat er soms lokaal water bij de wijn moet worden gedaan omdat besluiten in regionaal verband genomen worden."* Ook wordt er tijdens het interview aangegeven dat de regionale samenwerking ervoor zorgt dat de gemeente Drimmelen niet altijd direct invloed heeft op bepaalde afspraken en dat bepaalde doorlooptijden langer zijn. Ondanks de concessies zijn de bestuurders, beleidsmedewerkers en de raad tevreden over de regionale samenwerking in 2015 en 2016. Eind 2016 is het project 'Transities sociaal domein' afgerond. In de raadsbrief wordt aangegeven dat de gemeente in algemene zin terug kan kijken op een goed doorlopen project met een gedegen voorbereiding in samenwerking met de regiogemeenten en alle partners.⁹⁰

5.2 Participatiewet

Op het gebied van de Participatiewet geeft de gemeente Drimmelen met de Dongemondgemeenten vorm aan de voorbereiding en uitvoering van de Participatiewet. De zes Dongemondgemeenten hebben gezamenlijk de Visienota Participatiewet opgesteld. Daarnaast zijn de zes gemeenten verantwoordelijk voor de sociale werkvoorziening en uitvoeringsorganisatie Wava/Go. Ook hebben zij samen gebruik gemaakt van de ESF-subsidie op het gebied van re-integratie in de periode van 2014 tot 2016.

⁸⁹ Projectplan transities sociaal domein gemeente Drimmelen.def, Projectgroep Transitie Sociaal Domein gemeente Drimmelen, maart 2013.

⁹⁰ Raadsbrief.februari2017.def.

Tevens heeft de gemeente in de regio samenwerking gezocht op de volgende onderwerpen: poortwachtersfunctie (workshops in samenwerking met Oosterhout), fraudebestrijding en heronderzoeken. Ook wordt er op het gebied van interne controle intensief samengewerkt met Oosterhout en Geertruidenberg. De Altenagemeenten sluiten zich hierbij aan.

Met de komst van de Participatiewet hebben gemeenten de verantwoordelijkheid om vanuit een regionale visie de begeleiding van mensen met een beperking te organiseren. Een belangrijke reden hiervoor is de onbekendheid met de doelgroep en het missen van expertise ten aanzien van deze doelgroep.⁹¹ De voorziening beschut werk wordt daarom sub-regionaal of regionaal opgepakt, aldus de Visienota Participatiewet.⁹² Ook is het regionaal werkbedrijf verantwoordelijk voor het overleg met vertegenwoordigers van speciaal onderwijs. Er worden op regionaal niveau afspraken gemaakt over de overdracht van leerlingen van het onderwijs naar de Participatiewet, leerlingen die voorheen onder de Wajong vielen en vanaf 2015 onder de Participatiewet. Daarnaast worden werkgevers, die het sub-regionale niveau overschrijden, op regionaal niveau benaderd door het Werkplein. Werkgevers en potentiële werknemers laten zich immers niet leiden door gemeentegrenzen.⁹³

Wava/Go

De invoering van de Participatiewet heeft grote consequenties voor de sociale werkvoorziening Wava. Doordat instroom in de Wsw vanaf januari 2015 niet meer mogelijk is, is het toekomstperspectief voor Wava onzeker. Medio 2015 heeft de gemeenteraad besloten om de uitvoering van de Participatiewet zo dicht mogelijk bij de burger te organiseren en de regie zoveel mogelijk bij de gemeente te plaatsen. Dit betekent dat de gemeente ervoor heeft gekozen om door te gaan met Wava. In de Jaarstukken 2015 stelt de gemeente dat Wava in de toekomst gefaseerd zal moeten reorganiseren en taken af zal moeten stoten.⁹⁴ In 2015 is een ambtelijke werkgroep gestart met het uitwerken van een implementatieplan, dat een schets geeft van de taken die gereorganiseerd kunnen worden en de gevolgen weergeeft voor de Wava-medewerkers, de financiële situatie en de acties voor de Dongemondgemeenten.

Eind 2016 heeft het Wava bestuur aan de raad aangegeven dat het voortbestaan van Wava niet mogelijk is als zij uitsluitend de uitvoering van de bestaande Wsw en nieuw beschut werk voor haar rekening neemt. Het bestuur heeft in het implementatieplan verschillende mogelijkheden geschetst voor andere taken en diensten die bij Wava kunnen worden afgenomen. De gemeenteraad stelde in de raadsvergadering van 2 februari 2017 dat Wava/Go conform de gemeenschappelijke regeling de Wsw kan blijven uitvoeren en dat Wava op dit moment de belangrijkste uitvoerder is voor de participatievoorziening beschut werk. Daarnaast wordt Wava/Go gezien als een belangrijke partner bij de uitvoering van re-integratie-activiteiten, zoals het verzorgen van workshops ter voorbereiding op de Banenbeurs. WerkLink blijft ondergebracht bij Wava/Go.⁹⁵

De uitvoering geeft in het interview aan niet helemaal tevreden te zijn over de samenwerking met Wava/Go. De medewerkers signaleren dat Wava/Go vooral op

⁹¹ Beleidsnota Participatiewet Dongemondgemeenten, 2014.

⁹² Visienota Participatiewet. De springplank naar zelfstandigheid, 2013.

⁹³ Raadsbrief Algemeen. Aug 2014.

⁹⁴ Jaarstukken 2015.

⁹⁵ Raadsvoorstel Toekomst Wava/Go "Mensenwerk is de basis", raad 2-2-2017.

de begeleiding en ondersteuning van hun eigen doelgroep is gericht, waardoor de uitkeringsgerechtigden niet altijd door Wava/Go worden geholpen in het re-integratieproces. De geïnterviewden zijn wel tevreden over de terugkoppelingen van de contactpersoon bij Wava/Go.

Werkgeversdienstverlening

De gemeente Drimmelen voert de werkgeversdienstverlening samen met de Dongemondgemeenten uit. Dit gebeurt via WerkLink. WerkLink heeft de opdracht om vacatures binnen te halen bij werkgevers in het werkgebied van de zes Dongemond gemeenten. WerkLink organiseert in overleg met de gemeenten voorlichtingsbijeenkomsten voor werkgeversorganisaties. Het uitgangspunt voor de dienstverlening is zo dicht mogelijk bij de burger. De gemeente onderstreept dat directe contacten met werkgevers in de eigen gemeente worden onderhouden om lokaal maatwerk te kunnen leveren.⁹⁶ In afstemming met WerkLink kunnen werkmakelaars van de gemeenten ook zelf werkgevers benaderen. De meerwaarde van WerkLink komt tot uiting, volgens de raad, door de rol die zij in de afgelopen jaren heeft vervuld in het naar werk brengen van werkzoekenden.⁹⁷ In 2015 ging het om 37 plaatsingen.

De werkgeversdienstverlening wordt regionaal vormgegeven in het Werkbedrijf. Vanaf 2015 wordt de werkgeversbenadering ondersteund door het Arbeidsmeldpunt Drimmelen (AMD). Het AMD heeft als doel om tot een betere benutting van de arbeidsmogelijkheden voor uitkeringsgerechtigden in de sub-regio te komen.⁹⁸ Het AMD verbindt via WerkLink lokale en regionale werkgeverscontacten, via het AMD kan een werkgever een vacature melden. De samenwerking op het gebied van banen zoeken en koppelen aan de doelgroepen wordt via het AMD ook buiten de sub-regio vormgegeven. Onder andere Moerdijk, Breda en Etten-Leur zijn bij deze aanpak betrokken.⁹⁹

Om een optimale match te bereiken zijn in 2015 door WerkLink en de Dongemondgemeenten twee vacaturecafés (Banenbeurs) georganiseerd en zijn verschillende bedrijfsbezoeken afgelegd. De Banenbeurs wordt gezien als de plek waar werkgevers en werkzoekenden elkaar treffen en samen kijken of er matches gemaakt kunnen worden op een groot aantal vacatures. De resultaten van de Banenbeurs worden in de raadsbrief als bemoedigend beschouwd.¹⁰⁰ In de Jaarstukken 2015 concludeert de gemeente dat -door de inzet van deze instrumenten - het aantal uitkeringen in Drimmelen slechts beperkt is toegenomen.¹⁰¹

De meerwaarde van de samenwerking ligt in het feit dat beleidsmedewerkers met elkaar het beleid voorbereiden, kennis delen en daarmee de kwaliteit verbeteren. Daarnaast wordt er gebruikt gemaakt van de expertise van de nieuwe doelgroepen op regionaal gebied. Op het gebied van de Participatiewet leidt de regionale samenwerking tot een betere match tussen de uitkeringsgerechtigden en de werkgever.

⁹⁶ Visienota Participatiewet. De springplank naar zelfstandigheid, 2013.

⁹⁷ Raadsvoorstel Toekomst Wava/Go "Mensenwerk is de basis", raad 2-2-2017.

⁹⁸ Jaarstukken 2015.

⁹⁹ Beleidsnota Participatiewet Dongemondgemeenten, 2014.

Raadsbrief.jan2015.

¹⁰⁰ Raadsbrief.maart2015.

¹⁰¹ Jaarstukken 2015.

5.3 Wet maatschappelijke Ondersteuning (Wmo)

De Dongemondgemeenten hebben gezamenlijk richting gegeven aan de decentralisatie Awbz-Wmo onder de titel 'Samen vormgeven aan begeleiding'. Samen met o.a. inwoners en partners hebben de gemeenten de mogelijkheden verkend hoe de extramurale begeleiding die vanuit de Awbz naar de gemeenten kwam zinvol en efficiënt georganiseerd kon worden. Ook hebben de zes gemeenten samen de uitgangspunten en doelstellingen voor de transitie Awbz-Wmo, de organisatie van de toegang en inkoop vormgegeven. In 2015 en 2016 werken de zes gemeenten samen op het gebied van inkoop, contract en innovatie en hebben ze samen een toezichthoudend ambtenaar ingekocht bij de GGD. Het beleid wordt lokaal voorbereid en geschreven, maar er wordt gebruik gemaakt van regionale formats.

Een voorbeeld van regionale samenwerking is de gezamenlijke aanbesteding van extramurale begeleiding door de Dongemondgemeenten. In een intensief traject met fysieke en digitale overlegtafels met gemeenten en zorgaanbieders zijn de gemeenten tot overeenkomsten met aanbieders gekomen, waarbij de inkoop op basis van resultaten heeft plaats gevonden in plaats van losse producten.

Op het gebied van de Wmo is Drimmelen aangewezen op centrumgemeente Breda voor beschermd wonen. In de interviews wordt aangegeven dat er een tekort is aan plekken beschermd wonen in Drimmelen.

De meerwaarde van de regionale samenwerking wordt gezien door de geïnterviewde bestuurder en beleidsmedewerker Wmo. Deze meerwaarde bestaat uit kennisdeling, het gebruik maken van elkaars deskundigheid, meer kwaliteit, een goede taakverdeling en meer efficiëntie, bijvoorbeeld door de gezamenlijke inkoop (schaalvoordelen).

5.4 Jeugdwet

De Jeugdzorg wordt in de jeugdregio West-Brabant-Oost opgepakt. De samenwerking bestaat uit de zes Dongemondgemeenten plus Breda, Alphen Chaam en Baarle Nassau. Binnen de jeugdregio is een Regionaal Adviesteam Jeugd gevormd. Het Regionaal Adviesteam Jeugd bestaat uit specialisten op het gebied van de jeugdhulp. Het Adviesteam Jeugd geeft advies aan CJG-ers die vragen hebben hoe in bepaalde cases te handelen.

Op regionaal niveau wordt er gekeken of het zorgaanbod passend is. Naast de gemeenten sluiten ook het onderwijs en zorgaanbieders aan. De resultaten van het overleg en de ervaringen van de uitvoering met het zorgaanbod zijn bepalend voor de inkoop in de regio. De negen gemeenten in de regio West Brabant Oost hebben de inkoop geregeld via een dienstverleningsovereenkomst. De gemeente Breda is opdrachtnemer. De administratie verloopt via Zorg-Lokaal. De gemeente Drimmelen geeft in het interview aan tevreden te zijn over de samenwerking met Breda en stelt dat er onderling vertrouwen is. Ook worden de verschillende gemeenten in het samenwerkingsverband steeds vaker betrokken bij de inkoopgesprekken, zodat er meer samen en vanuit één regio wordt opgetrokken. De meerwaarde van de samenwerking ligt volgens de bestuurder en beleidsmedewerkers, in de gezamenlijke inkoop van specialistische zorg, het opstellen van een gezamenlijk beleidsplan, kennisdeling en de toegang tot het Regionaal

Adviesteam Jeugd. De regionale samenwerking levert volgens hen meer kwaliteit op.

6 Financiën

In dit hoofdstuk gaan we in op deelvraag 6 over de financiën in het sociaal domein:

6. Hoe hebben de uitgaven op Wmo, Jeugdhulp en de Participatiewet zich in de periode 2015-2016 ontwikkeld?

De norm die we hanteren bij het beantwoorden van deze deelvraag is:

Alle kosten in het sociaal domein zijn inzichtelijk en volledig weergegeven. Transparante begrotingen en jaarrekeningen zijn aanwezig en openbaar.

Het inhoudelijk beleid van de gemeente Drimmelen is gebaseerd op het inhoudelijk uitgangspunt dat alle inwoners van de gemeente Drimmelen de zorg en ondersteuning moeten kunnen ontvangen die nodig is. De gemeente stuurt niet op bezuinigingen. Wel heeft de gemeente Drimmelen in 2015 ervoor gekozen het financieel kader van het Rijk aan te houden.

Uitgaven en inkomsten vóór de decentralisaties

De uitgaven en inkomsten op de drie beleidsterreinen vóór de drie decentralisaties in 2014 zijn niet te vergelijken met de uitgaven en inkomsten van 2015 en 2016. Dit komt onder meer doordat producten uit 2014 in 2015 andere namen/codes hebben gekregen. Het overzicht met betrekking tot de baten en lasten in het sociaal domein van 2014 toont wel verschillende functies die onder de verschillende domeinen kunnen worden geschaard:

Baten	2014 (jaarrekening) X 1000
Participatiewet	
610. Bijstandsverlening, inkomensvoorzieningen- en subsidies	2.049
614. Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	23
623. Re-integratie en participatievoorzieningen Participatiewet	304
Wmo	
650. Kinderopvang	104
652. Voorziening gehandicapten	151
622. Huishoudelijke verzorging	562
630. Sociaal cultureel werk	200
Jeugd	
Niet bij de gemeente in 2014	
714. Openbare gezondheidszorg	41
Totaal	3.434

Lasten	2014 (jaarrekening) X1000
Participatiewet	
610. Bijstandsverlening, inkomensvoorzieningen- en subsidies	2.626
611. Sociale werkvoorziening	2.810
614. Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	358
623. Re-integratie en participatievoorzieningen Participatiewet	509

Wmo	
650. Kinderdagopvang	221
652. Voorziening gehandicapten	1.327
622. Huishoudelijke verzorging	2.638
620. Maatschappelijke begeleiding en advies	607
630. Sociaal cultureel werk	1.292
Jeugd	
715. Centra voor Jeugd en Gezin	647
716. Jeugdgezondheidszorg (maatwerk deel)	349
714. Openbare gezondheidszorg	27
Totaal	13.411

Beschikbare budget

De gemeente Drimmelen ontving in 2015 en 2016 financiële middelen om de decentralisaties uit te voeren. In 2015 bedroeg dit €3.122.178,- voor de decentralisatie van Awbz naar Wmo. Voor de Jeugdzorg was het €3.798.411,-. In 2015 waren deze middelen geormerkt voor de transitie van de Wmo en de Jeugdzorg. Voor de uitvoering van de Participatiewet ontving de gemeente geen extra financiële middelen.

In 2016 ontving de gemeente voor de uitvoering van de Jeugdwet €3.592.832,-. De gemeente Drimmelen ontving €3.418.834,- voor de uitvoering van de nieuwe Wmo taken. Voor 2016 heeft de gemeente ervoor gekozen om de middelen niet te oormerken. Hierdoor kunnen de financiële middelen die beschikbaar zijn voor het sociaal domein voor de verschillende beleidsterreinen worden ingezet.

	2015	2016
Wmo	€3.122.178,-	€3.418.834,-
Jeugdwet	€3.798.411,-	€3.592.832,-
Participatiewet	-	-

Dit geldt ook voor de middelen die de gemeente Drimmelen ontvangt uit het gemeentefonds. Dit is een algemene uitkering voor het Sociaal Domein die, met in achtneming van de wettelijke taken, vrij besteedbaar zijn. In de onderstaande tabel is het bedrag van deze uitkering per jaar weergegeven en de uiteindelijke verdeling van dit bedrag over het cluster Werk en Inkomen en Maatschappelijke ondersteuning/Jeugd.

	2015	2016
Totaal	€16.662.000,-	€17.394.000,-
Cluster Werk en Inkomen	€3.599.000,-	€3.711.000,-
Cluster Maatschappelijke ondersteuning/Jeugd	€13.063.000,-	€13.683.000,-

Andere inkomsten

De eigen bijdragen onder de Wmo zijn de enige andere inkomstenbron voor 2015 en 2016 voor de gemeente Drimmelen. In 2015 bedroeg dit €679.000,- en in 2016 €314.000,-.

Reserves

De afgelopen jaren heeft de gemeente Drimmelen verschillende reserves aangelegd om overschrijdingen van het budget op te kunnen vangen. De gemeente heeft een

reserve bestuursakkoord gevormd om de incidentele risico's op te kunnen vangen. Daarnaast heeft de gemeente een stelpost in de meerjarenbegroting opgenomen om de structurele risico's op te kunnen vangen.

In 2015 is tijdelijk meer personeel ingezet om ervaring op te doen met de nieuwe taken en benodigde uren. Op basis van de ervaringen in 2015 is door middel van een personeelsscan bekeken welke capaciteit structureel nodig was. Per 2016 is deze formatie structureel gemaakt. Voor de inzet van tijdelijke capaciteit is de reserve Bestuursakkoord ingezet. In 2016 heeft de gemeente €453.107,- ingezet voor de structurele formatie van de decentralisaties. Deze structurele uitgaven worden vanaf 2017 opgenomen in de begroting.

In 2016 is er €145.656,- ingezet om het tekort op de Participatiewet te kunnen dekken.

Er zijn geen reserves specifiek voor de drie beleidsterreinen. Gelden voor zorg die niet benut worden, vallen in principe vanaf 2016 vrij ten bate van de algemene middelen. Een gedeelte van het restante Wmo budget heeft de gemeenteraad vrijgespeeld voor zachte landing van de Hulp bij Huishouden, het toegankelijk maken van gebouwen en het verstandig omgaan met zorgzorggeld.

Uitgaven

De uitgaven in 2015 en 2016 zijn uitgesplitst naar de beleidsterreinen Participatiewet en Jeugd/Wmo. Ook zijn de posten per domein inzichtelijk gemaakt.

Lasten	2015 (jaarrekening) X1000
Participatiewet	6.240
610. Bijstandsverlening, inkomensvoorzieningen- en subsidies	3.102
611. Sociale werkvoorziening	2.310
614. Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	486
623. Re-integratie en participatievoorzieningen Participatiewet	342
Wmo/Jeugd	11.811
650. Kinderdagopvang	114
661. Maatwerkvoorziening Natura materieel Wmo	379
662. Maatwerkvoorziening Natura immaterieel Wmo	3.499
663. Opvang en beschermd wonen Wmo	14
670. Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd	1.845
671. Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd	1.444
672. PGB Wmo en Jeugd	1.115
682. Individuele voorzieningen Natura Jeugd	2.127
683. Veiligheid, jeugdreclassering en opvang Jeugd	298
714. Openbare gezondheidszorg	628
715. Centra voor Jeugd en Gezin	348
Totaal	18.051

Lasten	2016 (jaarrekening) X1000
Participatiewet	6.950

610. Bijstandsverlening, inkomensvoorzieningen- en subsidies	3.482
611. Sociale werkvoorziening	2.399
614. Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	545
623. Re-integratie en participatievoorzieningen Participatiewet	524
Wmo/Jeugd	11.914
650. Kinderdagopvang	112
661. Maatwerkvoorziening Natura materieel Wmo	391
662. Maatwerkvoorziening Natura immaterieel Wmo	3.221
663. Opvang en beschermd wonen Wmo	5
670. Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd	1.720
671. Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd	2.161
672. PGB Wmo en Jeugd	257
682. Individuele voorzieningen Natura Jeugd	2.884
683. Veiligheid, jeugdreclassering en opvang Jeugd	206
714. Openbare gezondheidszorg	641
715. Centra voor Jeugd en Gezin	315
Totaal	18.863

Onderbesteding/overschrijding

Op het beleidsterrein Jeugd was er voor 2015 een tekort van €300.000. Het tekort voor 2016 was € 383.000 (jaarrekening 2016). Voor 2017 wordt uitgegaan van een tekort van €400.000 (voorjaarsnota 2017). Voor deze overschrijding wordt door de wethouder/ beleidsmaker een aantal verklaringen genoemd, namelijk:

- Er is in 2015 extra capaciteit ingezet om het CJG toe te rusten voor de taken die uitgevoerd moesten worden.
- Er wordt een groter beroep gedaan op de ambulante zorg (meer dan begroot). In 2016 zijn er meer uitgaven op het gebied van ambulante begeleiding.
- Er komen steeds meer hulpvragen binnen omdat inwoners het CJG steeds beter weten te vinden.

Het tekort is opgevuld met middelen uit de algemeen besteedbare middelen uit het gemeentefonds.

Op het beleidsterrein van Wmo is er in de afgelopen 2 jaar onderbesteding geweest. Deze onderbesteding is volgens de gemeente te verklaren door de scherpe regionale inkoop bij zorgaanbieders en de herindicaties die hebben plaatsgevonden. Hierdoor zijn indicaties komen te vervallen. De **overschotten** zijn geïnvesteerd in de volgende projecten:

- Zachte landing Hulp bij het Huishouden
- Er is €500.000 ingezet om gebouwen toegankelijker te maken
- "Verstandig omgaan met zorggeld"

In de raadsbrief 6 september 2016 (Stand van zaken transformatie sociaal domein) is te lezen dat bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2016/Kadernota 2017 de raad een amendement heeft aangenomen over de besteding van een deel van de overschotten op de Wmo. Hierdoor zijn er extra middelen vrijgemaakt voor: de Voedselbank, stichting Leergeld, SWO, uitvoering resultaten armoedeonderzoek, verhoging mantelzorgcompliment en invoering Blijverslening. Deze investeringen zijn opgenomen in de begroting voor 2017. De raad heeft bij vaststelling van de

begroting 2018 besloten extra middelen beschikbaar te stellen voor de verlaging van de eigen bijdragen, extra budget voor preventie en innovatie.

Op het beleidsterrein Participatie was er in 2015 geen sprake van een overschrijding/tekort. Over 2016 was er wel een tekort. Dit tekort is volgens de gemeente te verklaren doordat het uitkeringsbestand groter is geworden, de uitstroom van de Wsw minder voortvarend gaat dan verwacht en er beschut werk ('nieuw beschut') wordt aangeboden. In 2016 is het Participatie budget met €145.656 verhoogd. De dekking is gevonden in de stelpost Bestuursakkoord.

De verwachting is dat de gemeente in 2017 een tekort zal hebben op de domeinen Participatie en Jeugd.

7 Reactie College op conceptrapport

Op 6 oktober 2017 heeft de Rekenkamer het conceptrapport aangeboden voor bestuurlijk hoor en wederhoor. Het College heeft hierop gereageerd bij brief van 1 november 2017. De inhoud van deze brief is onderstaand integraal verwoord.

Geachte heer Clayden,

De Rekenkamer West-Brabant heeft op verzoek van de gemeenteraad van Drimmelen de afgelopen periode onderzoek uitgevoerd naar de decentralisaties in Drimmelen.

Per 2015 zijn drie decentralisaties in werking getreden: de Participatiewet, de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Jeugdwet. Na ruim twee jaar was het tijd om de balans op te maken. De hoofdvraag van het onderzoek was dan ook: hoe zien beleid, uitvoering van de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet in de gemeente Drimmelen eruit, worden maatschappelijke doelen bereikt en hoe wordt de uitvoering van het beleid door inwoners ervaren.

U heeft de afgelopen maanden het onderzoek uitgevoerd op basis van bestudering van de diverse beleidsstukken, monitors en raadsstukken, interviews met betrokken bestuurders, medewerkers, samenwerkingspartners, klantenplatforms en telefonische interviews met klanten. Dit alles heeft geresulteerd in voorliggende conceptrapportage "Zicht op de decentralisaties, gemeente Drimmelen".

Hierbij geven wij onze bestuurlijke reactie op het voorliggende conceptrapport: een algemene reactie, een reactie op de conclusies en aanbevelingen en nog een aantal specifieke opmerkingen bij bepaalde passages in het rapport.

Algemene reactie

Per 2015 heeft de gemeente Drimmelen de nieuwe taken op het gebied van Participatiewet, Wmo en Jeugdwet overgenomen. We zijn nu bijna drie jaar verder. Er is de afgelopen jaren veel gebeurd. Zo is de zorg gecontinueerd, zijn nieuwe samenwerkingsverbanden aangegaan, is nieuw beleid gemaakt, is geïnvesteerd in integrale samenwerking en opleiding van de professionals en is een start gemaakt met de transformatie. Wij zijn dan ook verheugd te mogen constateren dat de gemeente Drimmelen de decentralisaties goed heeft doorstaan.

Vanzelfsprekend zijn we er nog niet en zijn verdere stappen nodig in het transformatieproces. Daar gaan we mee aan de slag.

De resultaten van het onderzoek naar de decentralisaties zijn uitvoerig en genuanceerd beschreven en in grote lijnen herkenbaar. De gedane aanbevelingen sluiten dan ook aan bij de vervolgfase van de transformatie van Participatiewet, Wmo en Jeugdwet in de gemeente Drimmelen.

Reactie op conclusies en aanbevelingen

Integraal en samenhangend beleid

U geeft aan, dat de gemeente gekozen heeft voor "integraliteit in tweede instantie". Stap voor stap wordt toegewerkt naar meer integraliteit. Bezien vanuit de transformatiegedachte is de gemeente Drimmelen voorzichtig te noemen.

Drimmelen heeft gekozen voor een gescheiden toegang en voor het uitgangspunt om aan de poort niet standaard een brede, integrale uitvraag te doen bij elke melding.

U adviseert om te komen tot een duidelijke visie op de transformatie van het sociaal domein, waarin een samenhangend beleid en integraal werken kernbegrippen zijn.

U geeft op basis van het onderzoek aan, dat één integrale toegang niet per sé nodig is, zolang de gemeente ervoor zorgt dat een goede en brede uitvraag aan de voorkant plaatsvindt en zorgt voor structurele en regelmatige uitwisseling en goede samenwerking tussen de professionals aan de achterkant.

De afgelopen periode hebben we de nodige stappen gezet om het sociaal domein te transformeren. Zo is in co-creatie met maatschappelijke partners de visienota "Samen aan Zet! -met elkaar bouwen aan een inclusieve gemeente Drimmelen" ontwikkeld. Deze visie, vastgesteld door de gemeenteraad maart 2017, biedt de stip op de horizon voor het ontwikkelingsproces van het brede sociaal domein. Verder hebben we eind 2016 en voorjaar 2017 de Koerskaart gespeeld in onze gemeente. Aan de hand van dit spel zijn burgers en maatschappelijke organisatie met elkaar in gesprek gegaan over de veranderingen in de samenleving en ieders rol hierbij. Er zijn veel ideeën tot stand gekomen die verder uitgewerkt en opgepakt gaan worden. Ook de uitvoering van de quick scan inclusief beleid draagt bij aan de concrete invulling van de visie om iedereen mee te laten doen. Er zijn de nodige stappen gezet in het transformatieproces, maar we zijn er nog niet. Daarom willen we de aanbeveling om te komen tot een duidelijke visie op de transformatie van het sociaal domein, waarin een samenhangend beleid en integraal werken kernbegrippen zijn, graag overnemen. Wat is onze ambitie, op welke doelgroepen en problemen willen we ons richten en welke instrumenten zetten we daarvoor in. Deze onderdelen nemen we daarin mee.

We hebben ervoor gekozen om aan de poort niet standaard een brede, integrale uitvraag te doen bij elke melding. Veel ondersteuningsvragen zijn enkelvoudig en deze vragen behandelen we ook op deze manier. Daar waar echter vragen of signalen zijn dat er meer aan de hand is, is het van belang dat de professional doorvraagt en -pakt. Hierbij is integrale afstemming en samenwerking nodig. Dit proces zullen we de komende tijd verder aanscherpen en verbeteren.

Concrete doelstellingen en prestatie-indicatoren

U constateert dat de doelstellingen voor Wmo en Jeugd onvoldoende SMART geformuleerd zijn en er voor de drie beleidsterreinen geen goede prestatie-indicatoren benoemd zijn om te meten of de doelen behaald zijn.

Een van uw aanbevelingen is om SMART doelstellingen op te stellen en bij het doelbereik niet alleen naar beoogde en behaalde resultaten te kijken maar ook naar de maatschappelijke effecten. De ervaringen van cliënten zijn hierbij belangrijk.

Bij aanvang van de decentralisaties zijn in de diverse, veelal regionaal opgestelde, beleidsnota's doelstellingen en resultaten bepaald. Het was niet altijd mogelijk om een en ander te concretiseren, omdat veel nog niet bekend en uitgekristalliseerd was. De afgelopen jaren zijn diverse monitors ontwikkeld, zoals de monitor sociaal domein en de transformatiemonitor jeugd, om inzet en resultaten in beeld te brengen.

Het lijkt ons wenselijk om in de volgende fase van het transformatieproces de doelstellingen meer SMART te formuleren en zoveel mogelijk de resultaten en maatschappelijke effecten te benoemen. Hierbij wel met in achtneming van de mogelijkheden van Drimmelen om een en ander te meten en te monitoren. Daarom willen we hierbij zoveel mogelijk gebruik maken van de bestaande monitoring, zoals monitor sociaal domein en transformatiemonitor jeugd. Dit biedt tevens de mogelijkheid om de resultaten met andere gemeenten te vergelijken.

Voor de Wmo en Jeugdwet worden, op basis van de wettelijke verplichting, jaarlijks klanttevredenheidsonderzoeken uitgevoerd. De klanten zijn over het algemeen tevreden over de gemeentelijke uitvoering. Tot op heden hebben we geen klanttevredenheidsonderzoek in het kader van de Participatiewet uitgevoerd.

We zijn voornemens om dit vanaf 2018 wel te gaan doen. Hiermee kunnen we resultaten van het ingezette verbetertraject bij Werk en inkomen volgen (zie volgend onderdeel).

Meer integraliteit in beleid en uitvoering in eigen organisatie

Van uitvoeringsprofessionals wordt verlangd dat ze het sociale netwerk rondom cliënten in positie brengen en integraal naar casussen kijken. Ondanks verschillende initiatieven wordt er in de praktijk nog maar beperkt integraal gewerkt over de kolommen heen.

U adviseert dan ook dat er meer afgestemd en samengewerkt moet worden tussen Participatiewet, Wmo en Jeugdwet, zowel op beleids- als uitvoerend niveau.

De afgelopen jaren is geïnvesteerd in de samenwerking tussen de professionals door het organiseren van zorgcafés, opleiding, casuïstiekbespreking. Dit blijven we de komende jaren ook doen. De professionals zijn immers de spil in het verlenen van de zorg en dienstverlening aan onze burgers. Om de integrale afstemming en samenwerking tussen de professionals van de drie domeinen te bevorderen staat voor komend jaar de training "omgekeerde toets" gepland (zie onderstaande alinea), gaan we afspraken maken over integrale vraagverheldering, starten we met casusregie en zijn we voornemens om de richtlijn multiprobleemgezinnen te implementeren.

De professionals op het gebied van Participatiewet, Wmo en Jeugdwet hebben te maken met andere wetten en kaders. Deze wettelijke kaders, maar ook de kaders van de Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg, sluiten niet altijd bij elkaar aan.

Daar waar bij de Wmo en de Jeugdwet al gekanteld en vanuit de klant wordt gewerkt, is bij de medewerkers Werk en inkomen het wettelijk kader van de Participatiewet veelal nog het uitgangspunt. Voorjaar 2017 heeft het bureau KplusV onderzoek gedaan naar de beheersing van de werkvoorraad bij het cluster Werk en inkomen. Dit cluster is verantwoordelijk voor de uitvoering van een aantal wetten, waaronder de Participatiewet. Op basis van de resultaten en aanbevelingen van dit onderzoek zijn we onlangs gestart met een veranderingstraject bij Werk en inkomen. Het doel van dit traject is de klant centraal te zetten, maatwerk te leveren, integraal te werken en de administratieve belasting (voor klant en organisatie) te verlagen. Een van de onderdelen is de training "werken met de omgekeerde toets". Het cluster Werk en inkomen wil groeien naar een aanpak die de klant en het beoogde resultaat centraal stelt, waarbij de wet- en regelgeving volgend is. Ook de medewerkers van Wmo en CJG nemen deel aan de training,

zodat de werkwijze op elkaar wordt afgestemd en integrale samenwerking wordt verstevigd.

Bij integraal werken moeten wel enkele aandachtspunten genoemd worden. Een daarvan is de privacyregelgeving. Als een cliënt niet wil dat informatie gedeeld wordt, is een integrale aanpak moeilijk. De meeste cliënten begrijpen dat informatie delen nodig is voor een integrale aanpak en geven hier toestemming voor.

Verder beschikken we wat betreft een deel van onze maatschappelijke partners niet over de zeggingskracht om te sturen op integraliteit. Vooral waar het gaat om partijen die gefinancierd worden vanuit andere geldstromen zoals de wijkverpleging, huisartsen e.d.. Dit vraagt niet om sturing maar om samenwerking om gezamenlijk geformuleerde doelstellingen, goede betaalbare zorg voor iedere cliënt, te bereiken.

Stuur gericht op de transformatie bij de partners

Om de transformatie aan te jagen moet de gemeente een stevigere regierol pakken. Ook moet de gemeente intern en bij maatschappelijke partners actiever aansturen op integraliteit: kijken met een brede blik, samenwerken over de grenzen van de eigen instelling heen, preventief werken.

We hebben de afgelopen jaren bij de diverse onderdelen alle maatschappelijke partners betrokken, zoals bij beleid en aanbesteding van nieuwe taken op het gebied van begeleiding en jeugdzorg, bij het opstellen van de visie sociaal domein, bij het spelen van de Koerskaart en bij het uitvoeren van de quick scan inclusief beleid. In het dorpssteam werken we rondom zorg met vele partners samen, zoals ook bij de netwerkorganisatie van het CJG.

Ook de komende periode zullen we de partners betrekken bij het opstellen en uitvoeren van een visie op de transformatie van het sociaal domein wat de basis biedt voor regie en uitvoering van het proces.

Specifieke opmerkingen

Hierbij willen we nog een aantal specifieke opmerkingen maken ten aanzien van enkele passages uit de paragraaf "samenvatting, conclusies en aanbevelingen". Deze paragraaf maakte geen onderdeel uit van de conceptrapportage waar eerder ambtelijk op gereageerd is.

Op blz. 7 staat dat de algemene voorziening voor dagbesteding nog niet is gerealiseerd. De gemeente verstrekt echter reeds vanaf najaar 2016 extra subsidie aan welzijnsorganisatie Surplus voor het opzetten en uitbouwen van algemene activiteiten in gemeenschapshuizen. Het gaat om een pilot voor 2 jaar (2017-2018) waarbij diverse activiteiten worden opgezet voor en door inwoners met en zonder beperkingen in hun eigen dorp. Op deze wijze krijgen inwoners de mogelijkheid om zo lang mogelijk deel te nemen aan de lokale samenleving. Eind 2018 wordt de pilot geëvalueerd en wordt een besluit genomen over het vervolg.

Op blz. 8. staat dat het gebruik van specialistische hulp (behandeling en verblijf) aanmerkelijk is afgenomen. U verwijst daarmee naar de gemeentelijke jaarstukken van 2015 en 2016. De cijfers in de gemeentelijke jaarrekening hebben echter betrekking op het CJG en niet op de specialistische jeugdzorg.

Op blz. 9 geeft u aan, dat bij de gemeente geen informatie beschikbaar is over het aantal door de gemeente bereikte statushouders en laaggeletterden. Het aantal statushouders dat een uitkering en begeleiding bij re-integratie van de gemeente ontvangt, is vanzelfsprekend wel bekend. In de monitor sociaal domein zijn cijfers

opgenomen over het aantal laaggeletterden in Drimmelen. Het bereik van deze doelgroep is inderdaad moeilijk inzichtelijk te maken, omdat ondanks het trainen van professionals in het signaleren van laaggeletterdheid dit niet altijd zichtbaar wordt.

Op blz. 10 merkt u op dat uit de stukken niet op te maken is in hoeverre de gemeente inwoners met een hulpvraag bereikt. Iedereen met een hulpvraag op het gebied van Participatiewet, Wmo en Jeugdhulp die een beroep doet op de gemeente wordt geholpen. Daarnaast wordt steeds meer ingezet op preventie en signalering via het dorpsteam, scholen en samenwerking met de huisartsen. Daarmee proberen we iedereen, ook zorgmijders, zo goed mogelijk in beeld te krijgen en te bereiken.

Op blz. 16. geeft u aan, dat op het beleidsterrein jeugd in 2015 een tekort was van € 300.000 en in 2016 van € 700.000. Het tekort voor 2016 was echter € 383.000 (jaarrekening 2016), zoals wij eerder hebben aangegeven.

De kosten van de gespecialiseerde jeugdzorg blijven een zorgpunt. Ook voor 2017 wordt een overschrijding verwacht, zoals bij vele gemeenten. In overleg met de regio West-Brabant Oost worden de cijfers en ontwikkelingen geanalyseerd.

Het budget voor de Participatiewet (buigbudget) wordt per 2018 verhoogd, waarmee we de kosten naar verwachting kunnen opvangen.

Wij hebben voor aanvang van de decentralisaties een reserve en stelpost gevormd om de incidentele en structurele risico's op te kunnen vangen. In de praktijk blijkt dat dit een verstandige keuze is geweest. We hebben hiermee de nodige meerkosten kunnen opvangen. Ook voor de komende jaren willen we, gelet op risico's op het gebied van jeugdzorg en hulp bij het huishouden, de reserve en stelpost continueren.

Tot slot

We gaan verder met de transformatie van het sociaal domein en gebruiken hierbij de resultaten van het voorliggende onderzoek van de Rekenkamer. Hierbij staat de klant centraal, leveren we maatwerk, zorgen we voor integrale afstemming van beleid en uitvoering en is ruimte voor professionals, inbreng van inwoners en maatschappelijke organisaties.

Met vriendelijke groet,

Het college van burgemeester en wethouders van
Drimmelen,

drs. C. Smits

De gemeentesecretaris

drs. G.L.C.M. de Kok

De burgemeester

8 Nawoord

De Rekenkamer heeft kennis genomen van de bestuurlijke reactie van het college van B&W en constateert dat haar bevindingen en aanbevelingen in grote lijnen herkend en gedeeld worden.

Op één punt uit de bestuurlijke reactie wil de Rekenkamer nog nader ingaan. De gemeente betreft op verschillende manieren maatschappelijke partners bij het opstellen en uitvoeren van een visie op de transformatie van het sociaal domein. De Rekenkamer hecht er aan, dat de gemeente naast het faciliteren van deze betrokkenheid, ook duidelijke kaders stelt waarbinnen de transformatie moet worden vormgegeven. Het stimuleren van, en waar mogelijk sturen op, meer samenwerking tussen zorgaanbieders onderling en zorgaanbieders met voorliggende voorzieningen, is belangrijk voor een integrale aanpak binnen het sociaal domein.

Tot slot wil de Rekenkamer bestuurders en medewerkers van de gemeente, samenwerkingspartners, cliëntenplatforms en inwoners uit de gemeente Drimmelen die hebben meegewerkt aan het onderzoek, bedanken voor hun constructieve bijdrage.

Bijlagen

Bijlage 1. Doelbereik Participatiewet

Bijlage 2. Doelbereik Wet Maatschappelijke Ondersteuning

Bijlage 3. Doelbereik Jeugdwet

Bijlage 4. Geïnterviewde personen

Bijlage 5. Interviewvragen

Bijlage 6. Nadere focus onderzoek

Bijlage 7. Normenkader

Bijlage 8. Selectiecriteria cliënten

Bijlage 9. Overzicht documenten onderzoek rekenkamer Decentralisaties

Bijlage 1. Doelrealisatie Participatiewet

Overzicht beoogde acties en realisatie 2015 en 2016

Actie 2015	Realisatie 2015	Realisatie 2016
1. Versterken van poortwachtersfunctie door invoering van groepsintakes	Medio 2015 is de gemeente gestart met de workshops Poortwachtersfunctie in samenwerking met Oosterhout. De resultaten worden 1 ^e kwartaal 2016 geëvalueerd, zodat er een besluit wordt genomen over het vervolg	In 2016 is uitvoering gegeven aan de workshops Poortwachtersfunctie in samenwerking met Oosterhout. Alle aanvragers van een uitkering krijgen in een periode van vier weken een vijftal workshops aangeboden, die verplicht gevolgd moeten worden. Ze krijgen tijdens de workshops informatie aangeboden over rechten en plichten uitkering, informatie over re-integratie naar werk en uitleg over budgetteren en schulden. Na afronding van de workshops wordt de uitkeringsintake afgerond.
2. Inzetten digitale module ten behoeve van oriëntatie op opleiding, vacatures en eigen talenten	Alle mensen die in 2015 een uitkering hebben aangevraagd hebben toegang gekregen tot een digitale module. Dit moet in 3 maanden leiden tot een opstap naar betaalde baan	n.v.t.
3. Uitvoeren, monitoren en bijsturen participatiewet	Het participatiebudget laat een tekort zien de aankomende jaren. Besloten is om het re-integratiebudget voor de komende jaren op niveau te houden en zijn de benodigde re-integratie middelen vanuit de Reserve Bestuursakkoord aangevuld tot het niveau van 2015	Monitoring en bijsturing heeft in 2016 in samenwerking met de regiogemeenten plaatsgevonden.
4. Optimaliseren werkgeversbenadering binnen de regio	WerkLink is het werkgeversservicepunt voor de regio Dongemond. Op basis van de inzet van WerkLink, de twee vacaturecafés en de inzet van de werkmakelaar van Drimmelen zijn 37 plaatsingen gerealiseerd. Het aantal uitkeringen is beperkt toegenomen	In 2016 zijn de mogelijkheden voor de doorontwikkeling van WerkLink in beeld gebracht en is besloten om de werkgeversbenadering via WerkLink voor te zetten. In 2016 is de taakstelling aan plaatsingen voor Drimmelen gehaald, mede dankzij twee succesvolle banenbeurzen.
5. Ontwikkelen van een arbeidsmeldpunt en verkennen van de mogelijkheden voor een startersbeurs	Inzet van de werkmakelaar, communicatie met de werkgevers/ Bedrijvennetwerk Drimmelen en het afleggen van diverse bedrijfsbezoeken met uitkeringsgerechtigden. Drimmelen heeft 4 starters-beurzen ingekocht bij Breda, in de loop van 2015 zijn er drie startersbeurzen gebruikt. Er is besloten om de aanvullende instrumenten van een startersbeurs en meesterbeurs niet te gaan inzetten voor 2016	Zo zijn in 2016 enkele bedrijfsbezoeken afgelegd door de werkmakelaar en bedrijvencontactfunctionaris om de mogelijkheden voor plaatsing van uitkeringsgerechtigden te vergroten.

6. Stimuleren extra arbeidsplaatsen voor mensen met een handicap	Personen met een arbeidsbeperking die zich bij de gemeente melden, worden ondersteund bij het vinden van een baan, in samenwerking met MEE	Per 1 april 2016 is de nieuwe werkmakelaar bijzondere doelgroepen gestart met als taak het begeleiden van met name inwoners met een arbeidsbeperking naar werk. Zo zijn er enkele plaatsingen gerealiseerd van mensen uit doelgroep bij particuliere ondernemers. Via een detacheringsovereenkomst met Wava/Go is er een eerste werknemer geplaatst in het kader van de banenafpraak van de Gemeente Drimmelen en hiermee voldoet Drimmelen voor 2016 aan de taakstelling
7. Realiseren beschut werken in afstemming met zorgaanbieder/arbeidsmatige dagbesteding	In 2015 is er geen beroep gedaan op nieuwe plekken beschut werken	Najaar 2016 is de eerste werkplek beschut werken vanuit Drimmelen bij Wava/Go gerealiseerd
8. Toekomstbestendig maken van Wava/Go	In het najaar 2015 is een start gemaakt met het implementatieplan om de concrete consequenties voor medewerkers, financiën e.d. uit te werken	Het plan is najaar 2016 ter besluitvorming aangeboden aan het DB van de gemeenschappelijke regeling Wava/Go en aan de deelnemende gemeenten
9. Aanpak fraude	De aanpak heeft in 2015 tot de beëindiging van meerdere uitkeringen geleid	De casemanagers werk en inkomen zijn hierin getraind. Hiernaast is gebruikt gemaakt van de expertise van externe specialisten fraudebestrijding
Wmo/Participatiewet		
1. Uitvoeren minimabeleid	In 2015 is uitvoering gegeven aan de nota minimabeleid, zoals verstrekking bijzondere bijstand, het aanbieden van een collectieve ziektekostenverzekering, kwijtschelding, schuldhulpverlening en subsidies aan de stichting Leergeld en de Voedselbank. Vooralsnog worden nog geen effecten gezien van de transitie op het minima-beleid.	Op verzoek van de gemeenteraad heeft de rekenkamer West-Brabant in 2016 onderzoek gedaan naar het armoedebeleid van de gemeente Drimmelen. De gemeenteraad heeft bij VJN 2016 besloten om in het kader van "verstandig omgaan met zorggeld" middelen te reserveren voor mogelijke aanpassingen van het armoedebeleid. Tevens zijn gelden beschikbaar gesteld voor een pilot voedselbank en extra subsidie van de stichting Leergeld. In 2016 zijn locaties gezocht voor een pilot voedselbank in Drimmelen, maar helaas heeft dit nog geen geschikte locaties voor een pilot opgeleverd
2. Opstellen nieuw beleidsplan schuldhulpverlening	In 2015 is in het werkproces van schuldhulpverlening een aantal verbeteringen toegepast. Daarnaast was de noodzaak van extra uren schuldhulpverlening aanwezig en is aan Surplus voor 2015 en 2016 extra subsidie verstrekt voor 8 uur extra uur schuldhulpverlening per week. De kosten zijn opgevangen binnen de reguliere begroting. Naast de professionele inzet van schuldhulpverlening zijn in 2015 ook vrijwillige budgetcoaches ingezet en de cursus "Uitkomen	Het beleidsplan Schuldhulpverlening is in 2016 in samenwerking met de regio geactualiseerd.

	met je inkomen" gegeven. In 2015 is in samenwerking met de regio een start gemaakt met de actualisatie van het beleidsplan schuldhulpverlening, besluitvorming vindt in 2016 plaats.	
--	---	--

Daarnaast heeft de gemeente **prestatie-indicatoren** benoemd voor thema 3 (werk en inkomen). Daarbij is ook gerapporteerd wat de realisatie voor 2015 en 2016 was.

Overzicht van prestatie-indicatoren en realisatie 2015 en 2016

Prestatie-indicator	Begroot 2015	Werkelijk 2015	Begroot 2016	Werkelijk 2016
Aantal P-wet	165	153	150	163
Percentage uitstroom	30	30	30	38
Aantal plaatsen beschut werken	2		2	1
Aantal loonkostensubsidie	7		7	3
Aantal Wsw-ers	110	106	106	91

Bijlage 2. Doelrealisatie Wet Maatschappelijk Ondersteuning

Overzicht beoogde acties en realisatie 2015 en 2016

Actie 2015	Realisatie 2015	Realisatie 2016
1. Verbreden algemene voorzieningen, zodat ze voor iedereen toegankelijk zijn en mensen met en zonder beperkingen met elkaar in contact kunnen komen	In 2015 zijn enkele pilots uitgevoerd om mensen met een beperking deel te laten nemen aan algemene voorzieningen in de kernen. Gebleken is dat het lastig is om deze doelgroep deel te laten nemen aan algemene voorzieningen en dat de inwoners die een indicatie voor begeleiding hebben, vaak professionele begeleiding nodig hebben. Op basis van de bevindingen tijdens de pilot wordt begin 2016 een besluit genomen over het vervolg.	De gemeente verstrekt vanaf najaar 2016 extra subsidie aan welzijnsorganisatie Surplus om inwoners en vrijwilligers te ondersteunen bij het opzetten en uitbouwen van algemene activiteiten voor inwoners met en zonder beperkingen in gemeenschapshuizen. Het gaat om een pilot voor 2,5 jaar.
2. Realiseren toegang	De toegang tot zorg en ondersteuning is bij de dorpssteams belegd. Een team van aanbieders van Zorg en Welzijn voert de keukentafelgesprekken en doet de indicatiestelling. De dorpssteams zijn verder ontwikkeld in 2015.	In 2016 is onderzoek gedaan naar het functioneren van het dorpssteam Drimmelen. De leden van de dorpssteams zijn tevreden over de inrichting en werkwijze van de dorpssteams. Zij zien een duidelijke toegevoegde waarde van hun samenwerking voor de klant. Ze willen dan ook op de huidige wijze verder met de samenwerking. Wel zijn enkele verbeterpunten genoemd die inmiddels opgepakt zijn.
3. Wonen met Gemak	Het project 'Wonen met gemak' had als doel om ouderen voor te lichten en te ondersteunen bij verbeteringen in en rondom huis om langer thuis te kunnen blijven wonen. Het project is samen met woningbouwcorporaties, maatschappelijke organisaties en vrijwilligers uitgevoerd. Het afgelopen jaar zijn in iedere kern meerdere informatiebijeenkomsten gehouden voor eigenaar-bewoners. In 2016 voert SWO het project uit onder bewoners in de huursector.	Ook in 2016 zijn diverse activiteiten uitgevoerd zoals voorlichting, woonscans en een informatiemarkt.
4. Uitvoeren intentieverklaring Dementievriendelijke gemeente	Begin 2015 is er een avond belegd met vertegenwoordigers van bewonersgroepen, verenigingen en instellingen over Dementie vriendelijk Drimmelen. Een aantal van de hieruit voortkomende acties zijn gedurende het jaar uitgevoerd	In 2016 zijn diverse activiteiten uitgevoerd gericht op het doorbreken van taboes, het trainen van personeel met het oog op het omgaan met dementerenden (o.a. bij Albert Heijn, de apotheek, Theek5), en het samen doen van dingen met dementerenden (wandelen, zingen) en het geven van informatie aan mantelzorgers (Alzheimercafé).
5. Uitvoeren, monitoren en bijsturen transitie Wmo	<ul style="list-style-type: none"> Doel was zorgcontinuïteit. Met alle overgangsklanten 'begeleiding' is een keukentafelgesprek gevoerd en is de 	<ul style="list-style-type: none"> In 2016 is gestart met het spelen van De Koerskaart, is de visie voor het sociaal domein opgesteld en is

	<p>zorg vanaf 2016 bepaald.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Dongemondgemeenten hebben gezamenlijk de maatwerkvoorziening begeleiding ingekocht. Besloten is om de overeenkomst met 1 jaar te verlengen. • In 2015 heeft periodieke monitoring plaatsgevonden op resultaten en uitgaven. De beschikbare budgetten bleken toereikend en op onderdelen is ontwikkeling en uitvoering van beleid doorgeschoven naar 2016. De gemeenteraad heeft daarom eind 2015 besloten om een gedeelte van de Wmo-budgetten in te zetten voor continuering van de "zachte landing" van hulp bij het huishouden. • Tevens is besloten om de reserve bestuursakkoord met € 500.000 te verhogen ten laste van de Wmo-budgetten. Hiermee worden kosten gedekt voor de vergroting van de toegankelijkheid van gemeentelijke gebouwen, verenigingen en clubs (mede op basis van onderzoek van WWZ Drimmelen). 	<p>een uitvoeringsplan Toegankelijkheid opgesteld.</p> <ul style="list-style-type: none"> • De gemeente Drimmelen heeft in 2016 geld overgehouden op de zorg. Dit heeft te maken met een goede inkoop van ondersteuning, goede indicering, uitstel van nieuw beleid en een lager gebruik. • De gemeenteraad heeft daarom besloten om extra middelen in te zetten voor: een pilot Voedselbank, stichting Leergeld, SWO, uitvoering resultaten armoedeonderzoek, verhoging mantelzorgcompliment, invoering Blijverslening, verlaging eigen bijdrage, preventie en innovatie.
6. Implementeren algemene voorziening hulp bij het huishouden	De gemeenteraad heeft besloten om per juli 2015 Hulp bij het Huishouden 1 (HbH1) te organiseren als algemene voorziening en Hulp bij het Huishouden 2 (HbH2) als maatwerkvoorziening te continueren. Hiermee is invulling gegeven aan de noodzakelijke bezuinigingen. Door de inzet van de Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT) is gezorgd voor een "zachte landing".	De gemeente Drimmelen heeft in 2016 samen met de regiogemeenten Hulp bij het Huishouden (HbH) aanbesteed. De nieuwe overeenkomst met betrekking tot de maatwerkvoorziening HbH2 (schoonmaken en ondersteuning bij de organisatie van het huishouden) is per 2017 ingegaan. Drimmelen heeft voor HbH1 (schoonmaken van het huis) een algemene voorziening ingericht. Met SWO is een nieuwe overeenkomst afgesloten voor 2017 voor alfahulpbemiddeling en -service. De afspraken met de zorgleveranciers voor de algemene voorziening zijn verlengd en gekoppeld aan de nieuwe overeenkomst voor HbH.
7. Financiële tegemoetkoming voor mensen met meerkosten in verband met handicap/beperking	Inwoners met een laag inkomen en extra kosten in verband met hun handicap of ziekte, konden vanaf 2015 een beroep doen op deze regeling. De regeling is eind 2015 geëvalueerd en aangepast.	In 2016 is het gebruik van deze regeling licht gestegen. Per 2016 is de regeling vereenvoudigd door het onderscheid tussen lage en hoge meerkosten te laten vervallen. Tevens kan de financiële tegemoetkoming voor meerdere jaren worden toegekend, zodat de cliënten niet jaarlijks een nieuwe aanvraag hoeven in te dienen.
8. Stimuleren vrijwilligers, individueel en in groepsverband	De Stichting Welzijn en Ondersteuning (SWO) heeft in 2015 het Vrijwilligers Informatie Punt (VIP) uitgevoerd. De raad heeft besloten om in 2015 eenmalig € 21.867 extra beschikbaar te stellen voor SWO voor de uitbreiding van de vrijwilligersondersteuning.	Het Vrijwilligers Informatie Punt (VIP) en de sociaal makelaar van Stichting Welzijn en Ondersteuning (SWO) zijn in 2016 voortgezet. SWO heeft de afgelopen jaar geïnvesteerd in het vrijwilligerswerk en laat vacatures beter zien door gebruik te maken van alle media.

9. Aanbesteden collectief vervoer	Is gebeurd door de 18 West-Brabantse gemeenten en de provincie Noord-Brabant. Op basis van de regionale aanbesteding is het nieuwe contract opnieuw gegund aan PZN per 1 januari 2016.	Eind 2016 is besloten over wijzigingen in het collectief vervoer per 2017. Dit naar aanleiding van het komen te vervallen van de Provinciale bijdrage voor het collectief vervoer. De Wmo-klienten die gebruik maken van het collectief vervoer zijn eind 2016 schriftelijk geïnformeerd. Zij kunnen vanaf 2017 meer kilometers reizen en er is meer maatwerk mogelijk. De wijzigingen zijn verwerkt in het Besluit Wmo 2017.
10. Aanbesteden hulpmiddelen	Er heeft een regionale aanbesteding van de hulpmiddelen plaatsgevonden. Het contract met de eerdere aanbieder is verlengd voor een periode van twee jaar met een optie tot verlenging.	De ervaringen met Welzijn waren negatief en daarom is eind 2016 besloten om de overeenkomst te ontbinden per juli 2017 en de wachtkamerovereenkomst met Hartingh Bank in te roepen.
11. Ondersteunen mantelzorgers	Mantelzorgondersteuning valt onder de ondersteuning van vrijwilligers en wordt uitgevoerd door SWO.	<ul style="list-style-type: none"> • In 2016 is het mantelzorgbeleid geëvalueerd en aangepast. Zo is het mantelzorgcompliment verhoogd naar € 150 per zorgvrager en is subsidie beschikbaar gesteld voor activiteiten voor mantelzorgers. Ook is de mogelijkheid geboden om mantelzorgers van zorgvragers, die in een instelling wonen, een vorm van waardering te geven. • Het aantal uitgereikte mantelzorgcomplimenten is in 2016 gestegen en er is een flinke toename van het aantal geregistreerde mantelzorgers bij SWO. De zorginstellingen in Drimmelen hebben de mantelzorgwaardering vormgegeven. Verder zijn er diverse activiteiten georganiseerd door SWO en andere partijen ter waardering, ondersteuning en lotgenotencontact, onder andere voor jonge mantelzorgers.
12. Innovatiefonds Wmo		De gemeenteraad heeft bij besluitvorming Kadernota 2016 een motie aangenomen over een Innovatiefonds Wmo. Vervolgens zijn de voorwaarden voor het Innovatiefonds Wmo opgesteld en is het uitgezet naar partners. Ook in de overeenkomst met zorgaanbieders over begeleiding zijn aanvullende afspraken gemaakt over innovatie.

Daarnaast heeft de gemeente **prestatie-indicatoren** benoemd voor thema 2 die betrekking hebben op de Wmo. Daarbij is ook gerapporteerd wat de realisatie is.

Prestatie-indicatoren en realisatie 2015 en 2016

Prestatie-indicator	Begroot 2015	Werkelijk 2015	Begroot 2016	Werkelijk 2016
Aantal klanten extramurale begeleiding	232	217	235	181
Aantal succesvolle bemiddeling Vrijwilligers Informatie Punt (VIP)	85	65	85	38

Bijlage 3. Doelrealisatie Jeugdwet

Actie 2015	Realisatie 2015	Realisatie 2016
<p>1. Uitvoeren, monitoren en bijsturen transitie jeugdzorg</p>	<p>Het CJG heeft, gelet op alle nieuwe taken, in 2015 de nodige opstartproblemen gekend. De prioriteit heeft echter steeds gelegen bij het waarborgen van de zorgcontinuïteit. Er is in 2015 extra capaciteit ingezet om het CJG toe te rusten voor de taken die uitgevoerd moesten worden.</p>	<p>. In de uitvoering van de CJG-taken zijn in 2016 enkele wijzigingen doorgevoerd. Zo heeft iedere CJG-medewerker dezelfde basistaken gekregen en enkele aandachtsgebieden. De hulpverlening is maatwerk en wordt zo kort als mogelijk en zo lang als nodig uitgevoerd. Preventie is als aandachtsgebied verdeeld binnen het team, de samenwerking met huisartsen en scholen wordt vraaggericht vormgegeven. Medio 2016 heeft de gemeente Drimmelen in samenwerking met Geertruidenberg en de Altena-gemeenten een onderzoek uit laten voeren naar de diverse toekomstscenario's van het CJG.</p>

Bijlage 4. Geïnterviewde personen

Naam	Functie
John van Oosterhout, Stella Terlouw, Henk Stam, Jan Razenberg	Wethouder en beleidsmedewerker Sociale Zaken & Wmo
Hans Kuijpers, Judith van den Hoogen	Wethouder en beleidsmedewerker Jeugdzorg
Nanon de Goey, Corrie van Dorst, Stella Terlouw, Ingrid Barten, Monique Crujisen	Uitvoering Wmo: coördinator en medewerkers dorpssteam
Mirande Wouters, Jantine Dekker	Uitvoering Jeugd: coördinator CJG en juridisch medewerker CJG
Floor van Liempt, Felice Maalste	Uitvoering Jeugd: medewerkers CJG
Jan Razenberg, Saskia Wilms, Jolanda Mulders	Uitvoering Participatiewet: casemanager en teamleider loket Sociale Zaken
Wouter van Mourik, Rianne Oomen	Controller en Hoofd Afdeling Maatschappelijke Aangelegenheden
Engbert Tienkamp (voorzitter), Johan Broos, Stef de Vrede	Wmo Platform (voorzitter en enkele leden)
Astrid Hessels, Paul ter Sluis	Platform Sociale Zekerheid (voorzitter en enkele leden)

Bijlage 5. Interviewvragen

Onderstaande gespreksonderwerpen en vragen zijn als leidraad gebruikt tijdens de interviews met de medewerkers van de gemeente en de telefonische interviews met cliënten. Per interview zijn de vragen aangepast aan het domein (Participatiewet, Wmo, Jeugdwet) en aan de gesprekspartners.

Gespreksonderwerpen gemeente	
Doelgroep en -bereik	Welke kaders zijn er gesteld op het gebied van Wmo, Jeugd en Participatie? Hoe heeft het college deze kaders vertaald in doelen, resultaten en effecten? Zijn deze SMART en helder omschreven? In hoeverre worden de maatschappelijke doelen bereikt (per domein)? Op welke doelgroepen richt het beleid zich en in hoeverre worden deze bereikt?
Integraliteit	Wordt er integraal gewerkt? Op welke terreinen? Wat zijn ervaringen hiermee? Is er samenhang tussen de Participatiewet, het Armoedebeleid en de Zorg? En andere beleidsterreinen?
Middelen	Hoe hebben de uitgaven zich in de periode 2015-2016 ontwikkeld? Hoe verhouden de door decentralisaties gemaakte extra uitgaven zich tot de extra middelen die hiervoor aan het Gemeentefonds zijn toegevoegd? Hoe is de besteding van de financiële middelen? Zijn er middelen over op een bepaald beleidsterrein? Hoe komt dit?
Regionale samenwerking	Op welke terreinen wordt er samengewerkt in de regio? Waarom is er voor deze samenwerkingsverbanden gekozen? Hoe verloopt de regionale samenwerking? Welke meerwaarde wordt beoogd met de regionale samenwerking? Wordt de meerwaarde gerealiseerd voor Drimmelen? Wat wordt er lokaal en wat wordt er regionaal gemonitord?
Cliëntervaring	Zijn cliënten tevreden? Waarover wel/niet? Hoeveel klachten en bezwaren zijn er en waar gaan deze over? Hoe is de toegang en toegankelijkheid van de zorg (jeugd/wmo) geregeld? Zijn de drempels hoger geworden? Vallen er groepen buiten de boot? Is er bij de jeugdzorg sprake van wachtlijsten? Zo ja, wat is de wachttijd? Wordt de eigen bijdrage door de inwoners als te hoog of als een drempel voor een aanvraag ervaren? Is er een mogelijkheid van stapeling van eigen bijdragen? Is hier zicht op? Wat is volgens u de oorzaak van het afnemen van de deelname aan dagbesteding?

Gespreksonderwerpen Wmo platform, Platform Sociale Zekerheid, uitvoering (loketten, dorpsteams etc) en cliënten	
Cliëntervaring	<p>Hoe wordt de uitvoering van het beleid door cliënten ervaren? Zijn cliënten tevreden, zijn er knelpunten? Heeft de gemeente zicht op het bereik van doelgroepen/cliënten? Hoe is de toegang en toegankelijkheid van de zorg (jeugd/wmo) geregeld? Vinden cliënten de weg tot zorg en ondersteuning? Zijn de drempels hoger geworden? Hoe snel worden inwoners met een hulpvraag geholpen? Wordt er integraal gewerkt? Waar merkt u dat aan? Zijn er wachtlijsten in de jeugdzorg? Zo ja, wat is de wachttijd? Ervaren cliënten de eigen bijdrage als te hoog of als een drempel voor een aanvraag? Is er sprake van stapeling? Heeft u een verklaring voor de afname van het gebruik van dagbesteding?</p>

Bijlage 6. Nadere focus onderzoek

Om meer zicht te krijgen op de ontwikkelingen in het sociaal domein heeft de gemeenteraad van Drimmelen de rekenkamer verzocht een breed onderzoek uit te voeren naar de decentralisaties (Wmo, Jeugdhulp en Participatiewet). De raad heeft daarbij vijf aandachtsgebieden (thema's) en vragen benoemd. Deze gaan over het beleid, uitvoering, doelrealisatie, financiën en ervaringen van cliënten binnen de drie beleidsterreinen. Inzicht in de cliëntervaringen vindt de raad een belangrijk onderdeel in het onderzoek.

Overzichtstabel uitvoering onderzoek decentralisaties Drimmelen

Omdat de thema's bij elkaar een veelomvattend onderzoek inhouden, geven we in onderstaande tabel aan waar we de focus op leggen (de dikgedrukte thema's).

In de tabel hebben we per thema de onderzoeksvraag uit ons onderzoeksvoorstel en de voorgestelde aanpak inzichtelijk gemaakt.

Thema	Deelvraag	Aanpak	Toelichting
1. Doelen- en doelrealisatie	1. Welke maatschappelijke doelen wil de gemeente bereiken en worden deze doelen gerealiseerd?	Documentanalyse + interviews met wethouders, beleidsmedewerkers, uitvoeringsprofessionals en cliënten	We maken inzichtelijk of het aannemelijk is dat de gemeente de gestelde doelen bereikt. Hierbij is het van belang dat de gemeente de doelen SMART heeft geformuleerd en resultaten en effecten monitort.
	2. Op welke doelgroepen richt het beleid zich en in hoeverre worden deze bereikt?	Documentanalyse + interviews met wethouders, beleidsmedewerkers, uitvoeringsprofessionals en cliënten	We bekijken of de gemeente inzicht heeft in het bereik van de doelgroepen en of men ziet dat er mensen buiten de boot vallen. En hoe de gemeente dit probeert te voorkomen.
2. Integraliteit	4. Is er in beleid en uitvoering samenhang tussen de drie decentralisaties onderling, alsook met andere beleidsterreinen binnen de gemeente?	Documentanalyse + interviews met wethouders, beleidsmedewerkers, uitvoeringsprofessionals en cliënten	We kijken in de documenten of er samenhangend beleid is, en in de uitvoering of dit ook in praktijk wordt gebracht. Of er integraal wordt gewerkt. En we vragen cliënten of zij integraal worden geholpen.
3. Cliëntervaring	3. Hoe ervaren inwoners die zorg en ondersteuning krijgen de uitvoering van het	Cliëntervaringsonderzoeken + interviews met cliënten, Platform	Aandachtspunten: toegang en toegankelijkheid; ervaring met de

	beleid?	Wmo, Platform Sociale Zekerheid, uitvoerings-professionals en beleidsmedewerkers	uitvoering van zorg en ondersteuning; stapeling mogelijk? hoogte eigen bijdrage (drempel?); oorzaak afname dagbesteding?
4. Regionale samenwerking	5. Wat is de meerwaarde van de regionale samenwerking op de gedecentraliseerde taken voor de gemeente Drimmelen?	Documentanalyse + interviews met wethouders en beleidsmedewerkers	We baseren ons op wat hierover is beschreven in beleidsdocumenten en de ervaringen van geïnterviewden.
5. Financiën	6. Hoe hebben de uitgaven op Wmo, Jeugdhulp en de Participatiewet zich in 2015-2016 ontwikkeld?	Documentanalyse + interviews met wethouders, beleidsmedewerkers en controller	We baseren ons op informatie van de controller en de beschikbare financiële overzichtsrappportages 2015/2016.

Bijlage 7. Normenkader

Een belangrijk middel bij de voorbereiding en uitvoering van het onderzoek is het normenkader. Met het normenkader wordt scherp waar de focus van het onderzoek ligt. Het is een goed middel om te komen tot gerichte interviewvragen en een rapportage die antwoord geeft op de onderzoeksvragen.

Het normenkader wordt in dit onderzoek gebruikt als leidraad voor de uitvoering van het onderzoek en de rapportage over de bevindingen (als *analysekader*). Het normenkader wordt niet gebruikt in strikte zin – waarbij wordt vastgesteld of de gemeente wel of niet aan de norm voldoet. Een op deze manier opgestelde nota van bevindingen geeft onvoldoende antwoord op de onderzoeksvragen.

Hieronder vindt u het normenkader.

Deelvraag	Mogelijke norm
1 Doelen en doelbereik	De maatschappelijke doelen van het beleid in het sociaal domein zijn in concrete en meetbare activiteiten en resultaten beschreven en de relatie tussen doelen, activiteiten en resultaten is expliciet en logisch.
	De gemeente meet periodiek de resultaten en effecten van het beleid in het sociaal domein en hierover wordt gerapporteerd.
	Het beleid in het sociaal domein is doeltreffend. Dat wil zeggen: er wordt passende zorg en ondersteuning geboden aan inwoners met een hulpvraag en het draagt bij aan het vergroten van de zelfredzaamheid van inwoners.
2 Doelgroepen	Het college heeft inzicht in de doelgroepen/cliëntenpopulatie in het sociaal domein en het bereik van deze doelgroepen.
3 Ervaringen inwoners	De geboden zorg en ondersteuning voldoet aan de behoeften van de inwoners met een hulpvraag en zij zijn tevreden over de uitvoering van de zorg en ondersteuning.
4 Samenhang	Er is een overkoepelende visie op de decentralisaties in het sociaal domein en deze is vertaald in een samenhangend beleid en een integrale uitvoering.
5 Regionale samenwerking	Er zijn duidelijke afspraken en een duidelijke rolverdeling m.b.t. de regionale samenwerking in het sociaal domein en deze samenwerking levert meerwaarde op voor de gemeente Drimmelen.
6 Uitgaven	Alle kosten in het sociaal domein zijn inzichtelijk en volledig weergegeven. Transparante begrotingen en jaarrekeningen zijn aanwezig en openbaar.

Bijlage 8. Selectiecriteria cliënten

De interviews met cliënten zijn bedoeld als verdieping op de cliëntervaringsonderzoeken die de gemeente uitvoert. Met de verdiepende telefonische interviews hebben we de ervaring van inwoners die zorg en ondersteuning krijgen, de toegankelijkheid van de zorg, de eigen bijdrage en dagbesteding in beeld gebracht. Het gaat hierbij niet om een representatief beeld.

Ons streven was om 15 telefonische interviews te houden met cliënten (5 per beleidsterrein). Op basis van een verwachte respons van 20%, zijn daarom in totaal 75 cliënten geselecteerd door de gemeente (25 per beleidsterrein). De gemeente heeft het onderzoek vooraf aangekondigd bij de cliënten. Deelname aan het onderzoek is anoniem.

Bij de selectie van de cliënten zijn de volgende criteria toegepast:

Beleidssterrein	Aantal te selecteren cliënten	Selectiecriteria
Wmo	25	<ul style="list-style-type: none"> • Cliënten die vanaf 2015 nieuwe vormen van zorg/ondersteuning vanuit de gemeente ontvangen¹⁰²; • Deze zorg valt onder de nieuwe taken van de gemeente (vanuit de nieuwe Wmo, d.w.z. dagbesteding, kortdurend verblijf, begeleiding in de thuissituatie' en 'persoonlijke verzorging die samenhangt met de begeleiding'). • Spreiding over de verschillende typen zorg/ondersteuning.
Jeugd	25	<ul style="list-style-type: none"> • Cliënten die vanaf 2015 vanuit de gemeente (via het CJG of anderszins) zorg/ondersteuning ontvangen; • Het betreft eerste- en tweede lijns zorg/ondersteuning (algemeen toegankelijke en specialistische jeugdhulp). • Spreiding over de verschillende typen zorg/ondersteuning.
P-wet	25	<ul style="list-style-type: none"> • Cliënten die vanaf 2015 een beroep doen op de gemeente voor een uitkering (WWB of Wajong¹⁰³), en die deelnemen aan een re-integratietraject (of evt. nieuw beschermt werk of garantiebaan) of een andere vorm van ondersteuning krijgen (bv. jobcoaching of loonkostensubsidie). • Spreiding over doelgroepen en trajecten.

Respons

Voor het onderzoek hebben wij per domein (P-wet, Wmo Jeugd) 5 of 6 telefonische interviews afgenomen.

¹⁰² Dat kunnen ook cliënten zijn die vóór 2015 al op grond van andere regelingen zorg of ondersteuning vanuit de gemeente ontvingen.

¹⁰³ Geen WSW, omdat die vanaf 2015 niet meer toegankelijk is voor nieuwe instroom.

Bijlage 9. Overzicht documenten onderzoek rekenkamer Decentralisaties

Financiële stukken

- Jaarstukken 2015
- Jaarstukken 2016 (Nog niet vastgesteld en daarom nog niet openbaar)
- Raadsvoorstel NJN 2015
- Raadsvoorstel NJN 2016
- Raadsvoorstel VJN 2016
- Begroting 2015
- Begroting 2016
- Begroting 2017
- Iv3-funties sociaal domein
- Ontwikkelingen stelpost/reserve bestuursakkoord
- Ontwikkelingen sociaal deelfonds

Managementinformatie

- Managementinformatie 3 D's 2016
- Overzicht prestatie-indicatoren jaarrekening 2015 en 2016 (waaronder aantallen P-wet, CJG en Wmo/begeleiding)
- Gemeentelijke monitor sociaal domein 2016 (1e helft)
- Op orde rapportage aangeleverde gegevens monitor sociaal domein 2015
- Op orde rapportage aangeleverde gegevens monitor sociaal domein 2016

Transities sociaal domein

- Projectplan transities sociaal domein, vastgesteld college 12-3-2013
- Communicatieplan project transities sociaal domein, vastgesteld college 18-2-2014
- Raadsvoorstel consequenties regeerakkoord, raad 16-5-2013
- Visie op de drie transities, raad 3-10-2014
- Collegevoorstel integrale aanpak sociaal domein, college 9 juni 2015
- Discussienota integrale aanpak sociaal domein, college 9 juni 2015
- Werkafspraken integrale aanpak sociaal domein, college 9 juni 2015
- Smoelenboek medewerkers sociaal domein
- Onderzoek armoedebeleid gemeente Drimmelen, Rekenkamer West-Brabant, jan. 2017
- Minima-effectrapportage gemeente Drimmelen 2016, Nibud

Raadsbrieven

- 2014 (11 brieven)
- 2015 (5 brieven)
- 2016 (2 brieven)
- 2017 (1 brief)
- Raadsbrief cliëntervaringsonderzoek Wmo 2015, college 1-11-2016
- Raadsbrief ontwikkeling dorpssteams, college 1-11-2016
- Raadsbrief evaluatie waardering mantelzorg, college 28-3-2017

Participatiewet

- Visienota Participatiewet Dongemondgemeenten, 2013
- Beleidsnota Participatiewet Dongemondgemeenten, 2014
- Raadsvoorstel Toekomst Wava/Go "Mensenwerk is de basis", raad 2-2-2017

Jeugdhulp

- Plan van aanpak samenwerking voor jeugd in regio West-Brabant Oost,
- opinieraad 30-5-2013
- Resultaten transformatiemonitor Jeugd, GGD februari 2017

Wmo

- Notitie, samen vormgeven begeleiding Dongemond, raad 3-10-2013
- Invulling uitgangspunten transitie AWBZ-Wmo in de Dongemondgemeenten, raad 27-2-2014
- Memo maatwerkvoorziening financiële tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten, onderdeel van aanvulling beleidsplan Wmo en uitvoeringbesluit Wmo
- Collegevoorstel cliëntondersteuning MEE West-Brabant, college 16-12-2014
- Raadsvoorstel algemene voorziening Hulp bij het Huishouden, raad 26-2-2015
- Beleidsnotitie Mantelzorg gemeente Drimmelen, raad 8-10-2015
- Onderzoek dorpssteam, college 1-11-2016
- Visie op inrichting toegang zorg en ondersteuning, college 1-11-2016
- advies platforms m.b.t. integrale organisatie sociaal domein, college 19-4-2016
- Beantwoording college advies platforms integrale organisatie sociaal domein, college 19-4-2016
- Opdrachtomschrijving algemene voorziening voor dagbesteding, college 19-4-2016

Clientervaringsonderzoeken

- Wmo 2016: voor juli 2017 beschikbaar, wordt later nagezonden
- Jeugdhulp 2015: aanbiedingsbrief CEO 2015 en inventarisatie en advies kwaliteitsindicatoren jeugd WBO
- Jeugdhulp 2016: voor juli 2017 beschikbaar